

KOSZORÚ,
SZÉPLITERATURAI AJÁNDÉK

A'

TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNYHEZ.

1 8 3 9.

TIZENKILENTZEDIK ESZTENDEI FOLYAMAT.

PESTEN,
PETRÓZAI TRATTNER J. M. ÉS KÁROLYI ISTVÁN
TULAJDONA.
(URI UTSZA 612. sz.)

A' koszoru gyengéd szövedék sokféle virágból,
Szép is, mint a' lány, melly szövi, hervatag is.
Mink mikor ezt szabad elméből, 's gyors gondolatokból
Fűzzük, nem keresünk általa büszke nevet.
Vajha csak a' rövid év' tavaszát fenn tartani tndja,
'S dísz legyen ifjúnak, 's szép hajadonnak ölen;
Hogy mikoron dereit künn már hullatja is a' tél,
A' mulató kedv itt még ne találja telét.

Vörösmarty.

A' bús.

Sötétes alkonyon
Bolyong a' bús,
Szerelme kéjiben
Az egykor dús.

Bolyong nyugatlanúl,
Mint éji rém,
Mig egy ravatalt lel
Az árva kém:

Itt a' mennyét záró
Sirhantra dül,
'S mély bánatát nyögve
Elszenderül.

'S egek! kit éber veszt —
A' drága nőt:
Most csókkal illeti
Álmában őt.

Fejérváry.

KÖLTÉSZET.

Az árva, világtaalanná lett.

Nints már nekem egem,
Nints égen napom:

Sötét borulat lett
Élet-csillagom! —
Sötét, és elhervadt
Az élet-virág,
Ah! mert vesztve, 's oda
A' kétszem-világ! —
Sötét köd nyugoszik
Szem-pillaimon,
'S úgy tetszik örök éjj
Viraszt álman. —
Néma csend övedzi
Bús magányomat,
'S nem enyhíti senki
Árva kinomat.
Nem hallok édes szót,
Anyám' ajkiról,
Nem fúvola hangot
Hegyek őrmiről. —
Ülök csak egyedül,
És magánosan
Mig kis pajtlkáim
Játsznak nyájasan.
Ah! velem nem játsznak,
Nem, tsak álmaim;
Meljeket álmottam
Anyám karjain:
Nem, mert világtalan,
És árva vagyok,
'S számomra nintsenek
Több öröm-napok! —
Ah hajdan láttam én
Láttam népeket:
Szent-Templomba menő,
'S onnan jövőket.

Láttam piros-tojást
Husvét innepén,
'S jó anyám' kezéből,
Sokat kaptam én.
Láttam pünköst napján
Nyíló kis virányt,
Ah! láttam társát is
Szőke kis leányt —
Játszottam is velők
Játsztam partokon,
'S futostam virágos
Kerek dombokon.
'S majd ha kifáratam
Hű anyám' ölén
Nyugtom', 's édes álman'
Már készen lelém.
Ah! most senkim sintsen!
Nintsen jó anyám,
Alszik ő 'ssír-virág
Nyiladoz álman.
Árva lettem árva,
És világtalan
Pusztá már kebelem
Pusztá, 's vágytalan! —

Décsi m. sz.

A' szebb emlény.

Csillagemlény a' mezőben
Hűs patak körül,
Játszi szálod ajkajntúl
Illetetlen ül.

Kellemed királyi fényü
Tünde völgy ölén
Ah! de tűnő kellemidre
Nem hevülök én.

Szebb az emlény melly szemében
Kedvesemnek ég,
Mellynek tiszta kék egére
Nem közelg a' vég.

Benne látom elmerülve
Földi mennyemet,
Melly szerelme szent tűzével
Önt-el engemet.

K. Zs.

EPIGRAMMA.

A' bor-kereskedővé lett Poetához.

Észt 's elmét hoztál ez előtt, most Bort piacunkra
E' Gőz- 's viz-korban nints haszon illyek után.

B.

Éji-hangok.

I.

„Mi zajlik olly rémségesen,
'S ihesztő hangokon,
Az éj nyugasztó árja közt
Ott — át' az ablakon?

'S mért ég nálam az éji-mécs ?“

Ó lányka kérdeheted; ?

Midőn a' bú tér mellemen

Egy kinlódó gyermek!

Ezt énnem virasztani kell;

Mint enszülöttemet;

Míg keblemen a' szív erét

Elszopja, — 's léttemet!

II.

Éjfél kongat a' harang,

Még sem alhatom,

Hátra dölve van fejem

A' szék-karzatán!

Fel-fel pislogat pipám

Szív't sohajjain.

'S füstje hömpölgve szál

A' lég szárnyain.

Egyszerre 'sibajt hallok

Nagy zajgás fog körül,

Felugram — tudni a' zajt;

Honnan jő, — mely felül,

'S a' hömpölygő füst ime

Most szememre szállott;

Ott egy kis nedvet ér'zvéen.

És szemem nem látott.

A' 'sibajt csak sejtethém;

Az barátom' zaja; —

Csak sohajtás látogat

Ily késő éjszaka!

III.

Le szált az éj — sohajaimnak szárnyán ,
'S fátyolt húzott a' lég-úton ,
Nem dül most sok bohó kézim' árján ,
'S magányba szál rám édes-fájdalom :

Kit a' sors dül , mit embercsoport vét ,
Azt az érzés rajtam végzi be ,
E' sziv sebtár ; — hegedni képtelen ,
Enyhet te adsz csak éj az ifju keblibe ! —

Le frod képzetébe ró'sa hajnalát ,
'S ő hattyú dalára sirva vissza néz .
De meg-szakad könnye — sejtven a' hont az árvát —
Mikénny az essőt hajtja éji vész !

Isten ! ki hő szivembe alkotád ,
A' tenger érzések forrásait ;
Miért nem adsz hát hozzá partot is ,
Határ között — hogy tartsa árjait : !!

Igy esdem . De az óra megy , 's az éj
Vele . 'S csak álom hajh nem jön szemére
Az ifjúnak , Enyhét fájdalom közt
Találja : mert jót nem vár — nem reggelére !

Ruttkay Emil.

**Éjjeli órakiáltás, a' lédeczi *) éj-ór'
számára.**

Nyolczkor.

Hallja minden: nyolcz az óra!
Felült már a' tyuk az ólra,
A' kakas ül a' jérczével,
A' him-veréb nőstényével.
Az uj-aszszony is már yeti
Ágyát 's férjét sietteti.
De ti, leányok, ne bánjátok:
Guzsaly-szár a' ti mátkátok;
Az estvét ált. nevéssétek,
De hosszsunak ne véljétek,
Mert csak nyolcz ám még az óra.

Kilenczkor.

Kilenczet ütött az óra!
Hallgassatok egy nagy szóra:
Már bontva állnak ágyitok,
De zárva-e' ajtóitok?
Tüzetek bécsináltan e?
Edényben viz elég van-e?
Ma egész nap mit tettetek?
Ez eránt számot vegyetek.
Ugy imádkozván fekhettek;
Az Isten őriz bennetek.
Kilencz mult! hát jó éjszakát!

*) Lédecz, Rátót, magyaroknál azok, a' mik hajdan
Abdera a' görögöknél; mi időnkben Hirschau, Hilda
's a' t. a' németeknél; az az lakosaik' nevetséges
tetteiről (ha költemények is bár) híres helyek.

Tizkor.

Most a' tizet kiáltom el!
Csak magam járok alá-fele.
Sok dolog sérti szememet,
Mig folytatom tisztségemet.
Nem bántja tolvaj házatok,
Farkas sines: bátran alhattok.
Ki nem alhat; ne vessen rám,
Hogy így lassan mász az óram:
Mert, jaj! nem tehetek róla,
A' toronyban tiz az óra.

Tizenegykor.

Tizenegyet hirdetem ki!
De már ezt nem hallja senki.
Én is minek kiabálok?
Csakhogy tudják, hogy kint állok.
Sehol sem látok már gyertyát:
Csak alügyátok el ezt hát;
Nem is ütött most az óra!

Tizenkettőkor.

Az óra tizenkettő már!
A' sok holygó lélek most jár.
Sötét az éj, hideg szél morg,
A' torony' kakasa csikorg.
Sinak, rinak, — ne féljettek:
Strázsál az Ur fölöttetek.
Mégis, a' hol ketten háltok,
Egymást jól kézen tartsátok;
Keresztet vessetek rátok,
Imádságtokat mondjátok.
Az óra tizenkettő már!

Kettőkor.

Egy nem volt. Kettő lesz mingyárt!
Kis bölintás nékem sem árt.
Óh szegény sinlődők 's vének,
Csak néktek hallik ez ének.
Isten segítsen rajtatok,
Hogy ti is bölinthassatok.
Kettő leszsz az óra mingyárt.

Háromkor.

Hallottátok-e a' hármát?
Költsétek az édes álmat!
A' kis gyermek ebben nőjjön;
Nagynak ereje megjőjön,
'S felejtse el bánatjait
Agságát 's adósságait.
A' szegénynél ez a' főkincs;
Sok uri ágy körül ez nincs.
Folytassátok csak az álmat;
Ha nem hallotok is hármát.

Négykor.

Négy mult! virrad már majd a' nap.
Fris lány most már álmon nem kap.
A' kakas szót is lám hallom:
Ébredj cseléd! nincs irgalom.
Dicsérd Istent minden lélek,
Hogy ő — és én megőrzélek.
Az őrzést immár áltadnám
Mert magam is biz alhatnám.
Most mindennek jó reggelt hát,
De énnékem jó éjszakát!
Az óra négy, virrad a' nap.

* * *

KÖLTÉSZETEK.

1. Keserv. —

Szép lyánka' szeme'
Villáma ért.
'S forr, küzd érzetem
Kellemiért.
De keble hideg,
Sziklakemény;
Bírhadni nincsen
Semmi remény! —
Naponta hozzá
Nyög e' kebel,
Lelket ledúló
Keservivel. —
A' láthatárra
Éj ha terül,
'S a' boldog kebel
Elszenderül:
Epedve sírom
Vérkönyemet,
Azzal áztatva
Ágyleplemet;
De szüm' hulláma
Nem csendesül;
Söt mélyebb bánat-
Árba merül.
'S ah! ő nem érzi
Vad kínomat,
Mosolygva nézi
Belharczomat. —
Máson csüggenek
Égszemci,

Másnak virítanak
Kellemei. —
Lezúzva hervad
Ifjúkorom,
Szerelmi bért ad,
A' sírorom. — —
Éltemet kinzó
Szép Angyalom!
Míg elzengeném
Hattyúdalom',
Kérlek: ha egykor
Szerelmesed'
Karján, hamvamat
Felkeresed;
'S az elborító
Gyászos verem,
Szívem' porából
Emlény terem:
Könnyezzen szemed'
Bájsillaga
Hantomnak asszú
Virágira!!

2. Sohaj a' kedves' sirján.

Sohajt a' szaggatott kebel, —
Imádott tárgyat nem ölel; —
Mert nem él az ég alatt,
Nyugszik e' gyászshant alatt! —
Vérzik a' boldogtalan szív;
Mert nincs' az üdvet adó hív:
Hervadván rózsakora,
Némán hamvadoz pora!

Sírnak a' béesett szemek; —
Nem nyílnak a' báj kellemek,
Mikről a' lángérzelem
Égbe röpkedett velem!

Szűnj' meg hát pihegni élted!
Kiben örök mennyet véltem:
Ah, nem él az ég alatt,
Nyugszik e' gyászshant alatt!

3. Emmihez.

Nem óhajtok pompák' díszletébe
Csillogni, — legyőzve sors' dagályát; —
Csak te, Emmim! szíved' érzetébe
Oltsd-be lelke'm' — szerelmem' zálogát, —
Ne vakítsa tünde ragyogványin
A' hatalom egyszerű képzetim';
Csak, te, Angyal! kellemid' virányin
Élesztgessed megszentült érzetim'.
'S ha majd lángszívem élettél nem bír,
Nem vágyok képem' márvány-szobrára,
Nem kell a' halálon diadalmas hír;
Csak te jöjj-el senyvedő hamvára
Testemnek, 's egy nefelejcsét hozzál
Kisded-temetőm' hantós romjára,
'S könyes szemed' gyöngyével áldozzál
Emlékezetemnek utóljára!

4. Erény.

Világi fény, — múltó csillám, —
Eltűnik, mint futóvillám; —

De az erény' sugárzatja
Sirunkat is felszaggatja, —
'S föllebegvén egünkre,
Borostyánt tűz fejünkre.

Rejtvény.

123. Lelked' üdvét őrizgeti.
3412. Kis edény, mellybe magyar
Nyerset rak, 's főttet a' német.
745. Boldog a' kit bétakar.
741. Orgona e' nélkül nem zeng.
34567. Az ilyen lányka legszebb.
365. Minden, — mi földi — ezzé lesz.
27347. Kigyófaj, 's legmérgesebb,
4572. Falu, Pest megyében létez.
765. Csatarendben látható,
1 — — 7. Nálla nélkül el nem lehet
Író és könyvnyomtató.

Papíros.

Intés.

A' mult le tűnt,
Jövők sötét,
Homálya még
Nem oszla szét.

Bizonytalan
Mi végezet
Szorít velünk
Hideg kezét.

Talán midőn
Örömtelen
Képzünk egy szép
Jövőt, vele

A' sors a' vad
Felénk köszönt
'S a' néma sír'
Ölébe dönt.

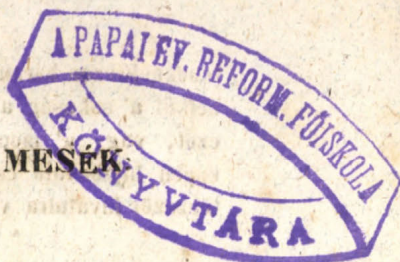
Azért leány,
Szelíd alak,
Kit mindég hűn
Imádtalak:

Ne várj jövőt
Örömtelen,
A' szép jelent
Használd hiven.

Tekíned torró
Szerelmemet,
Szeress viszont
Te engemet.

Használd a' szép
Jelent hiven,
Ne várj jövőt
Örömtelen.

Szelestey László.

ERKÖLCSI EREDETI MESEK

A' Választás.

Az Óriások ellen kiűtött harczczáiban Fegyvernőkre lévén szüksége Jupiternek, szándékát az olympusi collegiummal közlé, melly jónak találta a' választást csődület' útján tenni. Felszólíttatott hát a' szárnyasok' egész serege, mi szerént a' magokhoz bízók olympus' vidékén megjelenni tartoznak, és — teméntelen madarak csődülének össze, még olyanok is, kik Jupiter' fegyverének sulyja alatt öszveszakultak volna. Ezek közül volt egyik a' — csörgő szarka is, kit meglátván Mómus, szokása szerént nevelve így gúnyolá-ki: „Sokat akar a' szarka, de nem bírja a' farka!” — Azonban a' collegium dolgához látván, a' temérdek csődülők közül három individuumot candidált — (candidált e? és csak hármat? és Jupiternek? 's nem csak proponált? — igen, igen — nem proponált, hanem candidált — és — csak hármat és — Jupiternek! —) úgymint a' Sast, a' Strucezot és Eszterágot. Ezek elébe terjesztetvén Jupiternek, kevés gondolkozás után a' legelsőt választotta, nem azért, hogy az első helyen vala candidálva, hanem — mivel az első helyet megérdemlette; mert „mire mennék én, úgymond Jupiter, a' nehéz Strucezal, kinek ereje ugyan nagy, de olympusig felszárnyalni ügyetlen, és így erejének hasznát nem vehetném; az Eszterág ugyan tud magasan fellengezni, de azonn kívül, hogy félénk és gyáva teremtes, életének nagyobb részét csak a' tisztátalan mocsárookban tölti el! A' sas legyen az én Fegyvernőköm, kiből erő, ügyesség 's az a' nemes büszkeség, mi szerént a' legmagasabb sziklákön szeret lakni, párosulva vagynak. Ez méltó olympushoz! —

Hivatalra candidálni 's — választani, nem csakély feladás. Arra esmeret, bölcsesség és tiszta lélek, a' földi is.

teneknek ezen hármass tulajdonságaik, kívántatnak meg. Ezek nélkül a' sokaság a' nemes Sas helyett vagy ügyetlen Struczt, vagy a' mocsárban vele mulatozó Eszterágot vagy éppen hlyábavaló csörgő szarkát 's illyes mit fogna legtöbbször hivatalra választani! —

A' fejek.

Meghallá az egyik kézfej, hogy ötlet az ember keze felé nézett. Mit? — hát én is fej vagyok? gondolá a' kézfej hirtelen magában. Mivel különbb hát a' fej nálamnál? És ezt nem csak gondolta, hanem mint remekgondolatot terjesztetni is sietett. Pártjára vonta először a' szomszéd kézfejet, aztán magokhoz szívták ketten a' lábfejeket. Próbálták a' gyomorfejet is pártjokra vonni, de az, mint udvari főszakács, a' ki a' Fejtől annak Főperceptora a' t. cz. száj uram által kapja jó zsoldját, annak hív alattvalója maradt. Már most négyen pártot ütöttek a' Fej ellen 's tőle függéseket megtagadák. A' fej mosolygott az esztelenek' meg gondolatlan merénnyén. A' pártosok között pedig csak hamar versengés támadt arról, melyik legyen már most közülök az igazgató Fő, mert mindenik vágyott azzá lenni. A' jobbkez mindnyájok feletti ügyességét, a' balkézfej a' szívhez legközelebbi állását, a' lábfejek pedig az egésznek hasznára véghez vitt sok régi fáradságos szolgálatjokat idézték fel. Azonban csak fej nélkül volt az egész test végső romlástól fenyegettetve! A' mit ugyan is a' jobbkez akart, a' felől a' balkéz hallani sem akart, 's nem csak ki nem nyúlt, mint előbb, a' jobbkeznek segítségére, hanem még inkább ellenkező munkába kapott, 's — így cselekedett viszontag a' jobbkezfej is, melly miatt természet szerint semmire sem mehetek. Ha a' jobblábfej jobbra, vagy előre, vagy egyenesen kívánt menni, akkor a' ballábfej balra vissza vagy félre menni vágyott, mellyből rendetlenség 's zürzavar következett. Szerencsére a' pártos kis fejek hamar észre vet-

ték nagy botlásokat 's a' Főnek hűségére visszatértek, ki is hódolásokat elfogadván így szólla hozzájuk: „Látjátok, u. m. mi igen megcsalt benneteket a' magatok felőli fellegős álmadozástok! Ti ugyan fejek vagytok, az igaz, de csak kicsiny fejek, csak kézfejek és csak lábfejek! És, a' mi legfőbb, nincs szemetek a' látásra, fületek a' hallásra — sőt nincs agyvelőtök 's abban mint trónján fénylő eszetek az okos és bölcs kormányozásra! — a' kis fejek pírulva hallgattak el! —

Mindnyájan emberek vagyunk! Ez a' méltóságos neve: „ember“ megvan a' Hottentotnak 's Irókéznek szint' úgy, mint az Europai legelső bölcsnek. De az emberek között mely sok emberkéek 's a' ritka óriások között mely szaporá pygmaeusok vagynak! Hányadik ember bírja csak magát is maga csekély dolgait okosan kormányozni, sem hogy nagy erkölcsi testületet volna képes bölcsen igazgatni. A' sokaság mindenütt és mindenkor csak kiskoru marad és nem kevesen a' bölcsőtől sem sokkal haladnak odább! Mely igen szükséges ezeknek vezetésére a' szemfüles és okos fő.

A' farkas és a' róka.

A' farkas és róka egymáshoz közeli szomszédságban tanyáznak a' bakonyban 's a' maga tanyájához mindenik régi ősi jogát tartotta, minél fogva az erdőnek javait közösen használták; de ennek természetes következtése volt az, hogy az erősebb nyilván 's hatalmasan, a' gyengébb pedig ravaszul, fortélylyal 's alattomosan igyekezett magának több hasznót sajátítani. Az e' miatt közöttök gyakran megtörtént mérges villongások után megegyeztek a' versengők egymás között abban, hogy tagosztályt csináljanak magok között birtokokon, 's e' szándékjokat csak hamar végre is hajtották. Történt ezután, hogy a' róka a' maga telekjén egy futó kis nyulfiat fogott, melyet meg-

látván a' kémelelődő farkas, megtámadá a' rókát: „hogymérészléd u. m., a' nyulfiat elfogni? hát nem látad e, hogy az az én telkemre sietett haza futni?“ Nem sokára ezután a' farkas a' róka telkén fogott el egy derék nyulat. Ezt boszorkodva látván a' róka, rákiált: „hej! ts Fogasi Uram, u. m., az én telkem ez! tagosztályunk' természeteszerént, nem szabad itt neked vadászni!“ „Igen, felele Fogasi, de ez a' nyúl az én telkemről futott által a' tiedbe!“

Tagosztály, nem tagosztály — a' hatalmas ragadozónak — igen, a' ragadozónak — mind egy! A' gyengének kell minden kigondolható párviadalban veszteni, mert, Fedrus szerént:

„Senki hatalmasbb ellen nincs soha védve eléggé!“

Az óra és a' póremerkek.

Hajdan, mikor a' zsebórák még nagy uraknál is nagy ritkaságok valának, két pór emberek együtt utazván, az úton egy békatekenős fedelű zsebórát találtak, mellynek lánczcza elnyulva csillogott az úton, szemekbe akadván utazóinknak az óra, megállának 's bámulva nézték az esmeretlen csillogó tárgyat. Még nagyobb lett bámulások, midőn az órának ketyegését is meghallák 's már most azt hitték, hogy az valamelly esmeretlen 's lánczon tartott — ugyan azért veszedelmes mérges állat, melly a' lánczal együtt megszökött. Illy tünődés és félelem között megszólamlík az egyik utazó: „héj, sógor, u. m. ugyan mi csudálatos gonosz féleállat lehet ez?“ „Nem tudom, felele a' másik, de mérges fene állatnak kell lenni, azért tartaték lánczon 's íme annak elszakasztott darabjával eblábolael! Mondom kednek, sógor, ennek veszedelmes mérges kutya állatnak kell lenni!“ Sokszor hallám gyermekségemtől fogva híret valamelly „fityfene“ állatnak — ez — alig ha a' nem lessz! „Jól találta ked, sógor, monda a' másik, nem is lehet ez más, mint az a' híres mérges kutya fityfene.“ Ez ítéletben mind ketten megegyezőleg

az ártatlan órát, mint veszedelmes mérges állatot, közakarattal agyonhusángolták.

Ezekhez a' póremberekhez hasonlók azok, kik olly tárgyról tesznek ítéletet, a' mihez nem értenek! Illyenektől szenvednek különösen az írók sokszor nagy méltatlanságokat. A' tudatlanok nem értik 's büszkeségekből igen is érteni akarván, félre értik munkájokat 's az ócsarlással, rágalmozásokkal 's hamis vádokkal durungolják le az ártatlan íróval együtt! — Ezeknek jó azt sugni „ne sutor ulfra — !“

A' Geniuszok.

„Miképp' történhetett az, hogy az öreg Khronosz ki minden szülötteit megenni szokta, az erényt és gyönyört, e' különböző szépségű Ikereket, emésztő fogaitól megkiméllette?“ kérdé egyik Geniusz a' másiktól. „Hát nem tudod, hogy az erény az istenek által halhatatlanságra van rendelve 's Khronos neki nem árthat, és hogy az öreg az Ikerekbe, az erénybe egyszerű bájoló kellemeiért, a' gyönyörbe szemeket igéző pipereiért, maga is a' csudálkozásig bele szeretett 's bámultában feledé azokat lenyelni?“ felelé a' másik Geniusz.

„Honnan van az, hogy a' minden igazat, szépet és jót sokszor elnyelő — öreg — a' „szózatot“ el nem nyel? kérdé a' napokban egy költő a' másiktól. „Halhatatlan igazságok? magva van benne elhintve 's a' meglepő szókatlan szépség bájoló el az — öreget és bámulttában sajnálá vagy feledé azt lenyelni“ — felelé a' másik költő!

B. J.

Népdicsőség.

Kedves, te még olly új és ifju vagy,
Hogy egy szökőfény, a' *népek hira*
Csikland 's aggságot ád? O mond nekem,
Hát hol van a' mi nemzetünk? Te, én
'S mindannyian mi őt tehetjük e'?

„Im, így szólsz, lásd Winkelman könyviben
Külföldön a' hon korcsosult fia
Büszkén 's bolondúl mint pöffeszkedik?“

Igy ő, — de hála Istennek, mi nem!

„Im, így szólsz, lásd egy tánczmester miként
Rohant meg egy dicsekvő Németet:
Őn volna Angol? Istenemre nem;
Egy német zsarnokszolga őn. Hiszen
Látom léptén 's levert tekintetén!“ —

'S én mind azoknak e' Mestert kívánom,
Kik Németek, 's Párishan oktalan
Negédes Angolt játszani képesek,
És azt kívánom minden szemtelennek,
Ki e' zsarnokszolgákhoz tartozó;
De ez mit illet minket? —

„Mit? tehát

Nem vágy e lenni első nemzetünk,
'S mig arra vágy, — az lenni képzeleg
Ez itt egy Shakspear, Milton, Swift és Joung —
Sőt még több mint Shakspear, Milton, Joung, Swift
És Thomson! — Olvasd csak!“ —

Balul ítélisz

Honod felől. — Ha így szól egy bolond,
Vajjon hasonlóan szól e nemzedet? —
'S csipő szavakkal kell e feddeni
Ha bizakadva egy virgoncz fiú

Merészen így szól: „ezt én is tudom“,
De karja még erőtlen, ingatag,
’S kemény ivét feszétni képtelen? —
„Gyerkőcze! szól remélve attya, majd
Hét év után feszétni meg bírod,
Légy bátor és merész gyakorlatú!“ —

A’ gyenge gyermek ébredő honunk.
Vágynánk mi is teremni műveket,
De min mulik, tudod; — mert nem lehet:
De el ne csüggedj, jön még olly idő,
Hogy a’ lehetőség napja fel derül. —
Tekints körül, kik a’ szorgalmasok,
Kik a’ művészek Angol, Dán, Orosz,
’S az új világ vegyült országiban, —
A’ Németek; ’s csupán itthon nem úgy.
Ínség miatt futják hazájokat
’S távol vidéket díszesít kezök. —
Látád művészek-lakta városink,
’S vérzett e szűd nyomorgó sorsukon?
Olvasd Lambert írásiban, mit ér
Művész találmány népeink előtt.
Romában a’ legszorgalmasb művészt
Láttam, ’s felőle így szólt egy Olasz:
„Il povero Tedesco!“ kérdezém
Mért volna povero? „Azért uram,
Santa Maria! lásd ezen fiú
Olyan serény — (’s csaknem semmiből él!)
’S ha egykor művészet kincsivel
Honába tér, azt mondja földie:
Én illy dologra pénzt ki nem vetek, —
’S ő kolduló lesz. — Ah il povero! —
Ösméred e’ Keplernek életét?
Olvasd barátom, az szörnyű jeles:
Éhel holt meg! — ’s lásd Newton életét

Hasonlatút; — 's kell e több példa még? —

„Mért nem kiált segélyért nemzetünk?“

Kiálthatunk, — beréknek nincs füle!

Azon való epigrammát tudod:

Hogy a' szegény Pan esdeklésinek

A' viszhang még vizen is néma lett. —

„És még is olly kutyaúl hű marad

Urához e' nemzet! 's nyugton türi

Ha a' világ' minden határiba

Szétszóratik silány eszköz gyanánt.

'S ha meghal a' rab, könyvéből az úr

Ki törli és sinlődik özvegye,

'S árvái jármat huznak éhezők. —

Mind ez nem árt, — az urnak kell — a' kincs!

Elég vadúl, — De hát a' szenvedő

Hűtlen legyen? 's az özvegy jaj szava

Az árva' könnye 's attya élete

'S keserve, nem dúsítja zsarnokát?

Tűrelmet! —

„Oh szegény nép! mint teszi;

A' gyávaság díját is úgy veszi!“ —

Nem úgy, barát! ki millyen, úgy teszi:

A' jó Német mindig csak jót tegyen!

Bosszú mit ér, 's mihez segítene? —

Hozhat verést — 's a' főnek egy golyót. —

Istenre hagyja inkább gyász ügyét! —

„Istenre? — ah annak más dolga van

Mint Németek sorsával gondolás,

Kik önmagok' sorsát nem ösmerik!“ —

Tehát Istennek kell ösmerni azt —

Nem lángol úgy oltár, miként ez! Im,

Tömjén gyanánt fel szál az özvegyek

Siralma, és tüzet élesztí még

A' hús apák 's árváik sóhaja;

Mint szál a' láng, szikrája mint repül!

Az áruló fején ép a' parázs. —

„Erkölcsi leczke hajdan éviből! —

De a' népek dicsét hová hagyók? —

Gyász Negerekhez tévedénk!“ —

Helyes!

Artatlanság a' nemzet fő disze, —

Vérben kezét féljen lüresztetni,

'S úgy ontsa azt még kényszerítve is,

Mikép saját vérének csepjeit! —

A' második dísz *mérséklet* legyen!

Peru 's Hindus nyomorja égbe hat.

A' Feketék boszúja 's Mexikó

Elégetett Montezumája még

A' bűnhődésért Istenhez könyörg!

Hidd el barátom, Zeus nem látogat

Olly népet istensergével soha,

A' mellyet illy bűn és vér terhe nyom

És tört arany- 's gyémántal rakva tart.

Inkább a' nyugton élő szerezessen

'S a' nagy türelmű Németnél mulat,

Hiven jegyezve népek kinjait. —

A' harmadik dísz *bölcsesség* legyen!

Nem álravaszság és nem szép szavak.

Mert a' világot szóval tartni jól,

Ármányi gőz, 's a' ezinkost fojtja meg.

Ki mindenekből csak bolondot üz,

Ő legnagyobb — 's ő játszik vak tehént! —

Őszinteség tesz bölcsé, 's józan ész

Méltánylat és igaz tett árul el. —

„Hát elhalgatnád éltünk kellemit,

Néked művészet 's lángész mit sem ér?“ —

Igen sokat, de nem mindent, felem.

Mester-kéz és teremő ész műve

Legfőbb díszét a' népnek nem teszi.

Ha csak ama művészetek feje
A' bölcsesség nem. — Mert hogy egy bolond
Születve nyert esinnal játékot üz;
Egyik dalol, másik lejt ékesen,
Elájul és ingerrel ébredez;
Hogy szinpadon az és kötélén ez
Asszony-szívekre hat; 's egy másik ott
Bögöt von és szépen fúj a' sípon;
Ez verseket farag, másik pedig
Punschot jegedtet; — mind ez jó lehet,
De nem a' legjobb 's legszükségesebb.
Pythagoras, Confucz és Socrates
Mit sem tudának róla, — és reá
Nem is számítottak. — Nagyon silány
Nép az mellynek csak színén érdeme
És padlaton 's lukas sip hangjain! —
„És még is érdem!“ —

Egy helyhez kötött! —
Tetszéseként oszt kincsből az ég.
Nem minden ég-öv, minden föld terem
Azon gyümölcsöt, 's nem minden koron
Sem minden fán gyökéren, 's bokrokon. —
Ki bort kíván a' fárol 's ananászt
A' jégről, — az —

„Barátom csillapodj'!
Fanyar kökény 's az ananász között
Nagy a' különbség. — A' hies Shakspear
Homer és Ossian és Raphael
Még is bizonynyal népok' díszei.“

Épen nem! — Ők az emberszellemé
És nem népok' sajátja. Engemet
Boszont, ha Britt Shakspearrel kérkedik,
Az mintha volna ő, vagy mintha azt
Ő szültené. Pedig gyalázatot
Szórt rá a' nemzet gúnyoló szava

'S vak büszkesége. — A' költő szeme,
Melly bájoló ábrándban öszve járt
Eget földet, tengert országokat,
'S minden világ saját szépségein
Csüngett — ezen szem nem Cambridgben és
Nem Dolland által köszörültetett;
Ez a' közös természet kincse volt.
Az égi eszme a' melly Raphaelt
Meg ihleté egy Angyal álma volt,
Nem urbínoi fazekas míve.
'S hát Urbino tenné Italiát? —
Azon disz, melly a' képiróról a'
Szín-dörzsölő nevére átmene
Sokkal valóbb, mint az, ha kérkedőn
Késő koron kiált a' Római:
,Nekünk volt egy Raphaelünk!' — Miért
Nincsen többé nektek, jó Római? —

Azon sugár, melly a' legistenibb
Lángészről a' nemzetre szét ömöl,
Olly égi fény, melly csak legérdemesb
Fejekre hint világot és derüt.
Gyengék szemének káprázat tüze.
'S a' balgatagnak, gyakran nemzeteknek
Csupán alantiségét tünteti
Villámlag fel. — Vagy nem szenvedett
Inséget a' nagy Baco, 's hasztalan
Kért haldokolva enyhítő italt. —

Negyedszer tett a' nemzetek disze,
Az emberek javát irányazó! —
Mit egy egész nép kényszerítve tett,
Vagy részegülten, azt nem tette ő.
'S hajlongva mit elénkbe játszik az
Idők királynéja Titania,
Azt még kevésbé. — De egyesek míve

Midőn egész világot érdekel, —
Most mint találmány, vagy szándék csupán, —
Mi boldogok ha egykor nemzetök
Köszönve mond üdvözlétet nekik,
Mig a' nemes tett milliokra hat! —
Az illy érdem nectárait élvező,
Nevekkél nem bajlódik télszegül,
Egy fél világra fénylik csillaga,
És nemzetekre áraszt üdvöket. —

„Csodálom, hogy te a' könyvnyomtatást
Fel nem hozád, — a' Német büszke rá.“ —
Nem büszke, csak hálás. — 'S nem általa
Leszen e' a' szó mindenütt jelen?
'S mig a' közjóra hasznosan hatott
Ki vivja az öröklét nagy jogát! —
Időt időkkel kapcsol öszve és
Eszmét, ipart viszonylag egybe köt.
Ő a' növvő okosság angyala,
Távol lelkek találkozó helye;
Ez egyszerű írás hatalmasan
Köt öszve szívet, elmét, szellemet.
A' barbarus vadságtól mentve tart,
'S a' természet törvényét, mely szerint.
Mindenki olly hamar sirjába szál,
Gunyolja: mert írásban fen marad
Létének egy nemesb szikrája és
Él halhatatlan! —

De hald, ó barát,
Mind ez nem a' legfőbb disz népeken. —
„'S lehetne még fensőbb?“ —

A' legmagasbb
A' munkálva használó rejtezés.
Ha díjadat szomszédod lópja el
Könyelműleg 's a' dúsabb élvezi;

Hozzá ha kell járulnod koldusan
És kérnéd őt, használná kincsedet
Sajátakép; ha nőd és gyermeked
Otthon nyomorg, 's élet veszélye közt
Szöksz el hazádból, melly ajándokul
Csak egy vörös kötőt szánt volt neked: —
'S még is vidám kebelled dolgozol,
A' balgaság vad gúnnyát meg veted,
Szerelmed ég sanyargó honodért
'S bent a' sok szenvedő derékekért —
Maradj örökre illy! — úgy benned él
A' nemzet! —

„Szűk lesz lakása úgy 's incognito.
Az agleczkét látom beszédeden:
Sic vos non vobis!“ —

Felséges szózat!

Midőn a' sors méltóknak tart reá,
Hogy másokért áldozunk életet! —
Idők könyvében forgó a' levél.
Mi megdől, az még nem rosszabb azért.
Tanuljunk mostan és mindenkoron!
Vessünk magot vígan boróban is, —
Megjön bizonytal a' siker nyara!

Herderből.

H.

A' csalogány.

Egy Pásztor ott a' ligetbe
Fogott egy csalogányt,
„Véled, ugymond, kis madárkám
Meglepem a' hiv lányt.“

„Ha szép virágért szép csókot
Hiv ajkaimra nyom,
Úgy bizonyosan tiz lészen
Teérted jutalmom.“

A' csalogány a' ligetbe
Hagyta barátneját,
És a' csak gyenge fogságból
Szök — 's keresi párját.

„Ah! így sohajt a' hiv Pásztor,
Oda a' csalogány,
Oda a' csók — már engem most
Nem csókol a' leány.“

Búsan andalg visszafelé; —
Reménye elrepült,
És ott a' lány bokor megett
Már régen lesbe ült.

Érzékenyülten hallja ezt
'S elé szökik a' lány:
„Ne búsulj kedves! oda van —
De csak a' csalógány.“ —

X.

Elme és szív.

Ha tőled elszakadtam
Kit mindég ohajtok;
Mondani valóm volna
Különféle és sok.

De ha megint meglátlak
Nem emlékszem reá;
Szerelmem csak, lön ekkor
Beszédem tárgyává.

Nem tudok — csak szerelmet —
Elmém olly szegény-e?
Nem érzek — csak szerelmet —
Szívem olly meleg-e?

X.

Merre merre?

Merre, merre fellegek
Tul a' bus határokon?
Jég zajong ott', 's fergeteg
Süvölt a' hegy ormokon.

Merre, merre fuvalom
A' jégfedte völgyeken?
Csönd lakik és unalom
Most a' havas téreken.

És te — szívem vágya! — te
Merre merre untalan?
A' bükalya fedezte
Vidékre vágysz? — hasztalan!

Tél van ottan, hideg tél
Hol szívemnek vágya él!
Ninna hideg, Ninna jég —
Ah — és én olly torró még!

T.

A' koldús.

Nagy isten! általad
 Miért alkottatám,
 Ha nem mosolyg soha
 Örömderű reám?
 'S ha mint csak éjeken
 Kelő rideg virág
 Teng árva életem
 'S örök bú' férge rág?

Nyomor között hozott
 Életre bús anyám,
 A' sors bölcsőm felett
 Átkát lehelte rám,
 Majd pályatársamúl
 Nehéz vándorbotot,
 Nyakamba öltönyül
 Darócz-ruhát adott.

Sajátul nem jutott
 E' nagy világ' ölén
 Arasznyi hely nekem,
 Hol megpihenjek én;
 Háztól házhoz megyek
 Sovány élelmemért,
 'S könyűkkel áztatom
 Azt, — a' hideg kenyért.

És semmi földi jót
 Nem érzek, nem tudok,
 Nagy dús hazában is
 Kicsiny, szegény vagyok;

Koszorú. V. 1839.

5

'S habár dagad szivem
Sötét czondráim alatt,
Ah! az nem hallja meg
Sohajtozásomat.

Nagy isten! általad
Miért alkottatám,
Ha nem mosolyg soha
Örömderu' reám?
'S ha mint csak éjeken
Kelő rideg virág,
Teng árva életem,
'S örök bú' férge rág?

Természettől madár
Nyer im lágy tollruhát
Vizparton fűmagot
Táplálni kismagát;
Szállong gondatlanul,
És él függetlenül,
De rá, halál után
Örök lét nem derül.

Te bündijül adád
E' földi életet,
Azért zavartalan
Szelíd az nem lehet;
De túl e' föld' porán
Más élet vár reám,
'S ah! én te általad
Ezért alkottatám.

A' szenvedésnek itt
Rövid véget szabál,
Melly éltünk' reggitől
Sirunk' széléig áll.

Itt, mint ifju tavasz,
Pnsztító tél után,
Mindenben dús leszek
Inségim' alkonyán.

Spetykó Gáspár.

A' Számüzött.

Pusztá táj' rideg határin
Néma keservibe jár a' fiú.
Számüzetve szép honából:
Titkon emészti szívét a' ború,
Bérczi vidék, magas-ormu tető
'S mély völgyi mező
Lesz hamvainak nyugalom 's temető!

A' tünelgő föllegpályán
Könyben uszó szeme ázva legel:
'S honja' képe száll elébe
Szívemelő gyönyör' ékeivel.
„Drága hazám, viruló mezeim,
„Hű kedveseim!
„Utánatok hullnak az én könnyeim!

„Zöld fenyők sudár tetőin
Elsuhanó nyugat-égi lebel!
Szállj a' szőke lány' körébe
'S sugd neki: érte feszül e' kebel!
Fölleg ül itt beborult egemen,
De hő szivemen
Lánggal lobog érte szerelmi hevem!

„Mondd: sötétlő szárnyaival
Gyász napomat földi durva homály.

De hazám, 's a' szőke angyal
Emléke bús kebelembe' fön-áll!
Ah! rideg és fagyos a' sír-orum!
Szép ifju korom
Elhamvad ölébe', — lezárja porom!'

Szolt az ifju 's bánatában
Elnehezült szlve. — Útnak eredt
Pusztá völgyben ásni sirját:
Vad fa hol a' magas égre meredt.
A' honra tekintve, porágyra omolt —
'S így búba kiholt —
'S hunytán könyűt ejte csak a' teli hold.

i — — e.

A' sírásó.

Bucsúsugárt lövel
A' tűnő napvilág,
Lankad, nem illatoz
A' zárt-kelyhű virág.

Gyász-fűz' homályiban
Sohajt az esti szél,
És könnyű szárnyain
Kering a' hullt levél.

Lehétől lengedez
Egy ősz' szakála is,
Állát kinek fődé
Késerv és gondtövis.

Élők közül kihalt
Reménnyel távozott,
Holtak közé vonult,
De ott sem nyughatott,

Mert látta, mint dühöng
Honán a' vad török,
Mint lett viszázkodás'
Rémátka ott örök.

Fájt szíve véresen
Köny-mosta arczait,
Busongva ásta ő
A' holtak sírjait.

Sírt vájt igen nagyot,
Nem holtnak lakhelyül,
Inkább a' holtakat
Kíásni keblibül.

A' nemzet' szellemét
Kéreste a' kopár
Földben, mi annyi sok
Édest ölébe zár.

„Túlföldi partokig
Ások 's nem távozom,
A' nemzet' szellemét
Míg vissza nem hozom“

Igy szólt a' tört öreg,
Bús gondja nőtiben
'S fohászsza olvadt
Keserve kebliben. —

Ásott, de nem lelő
Azt, a' miért epedt, —
'S e' tünde alkonyon
Bús szíve megrepedt.

S-j-y.

Ohajtozás.

(*Schiller után.*)

Óh, ha e' ködlepte völgyből
A' kijárást lelhetném,
Éltem' sorsát mint halandó
Milly boldognak érzéném!
Ott — ott látok én örökké
Zöld, tavaszló halmokat;
Oda szállnék én 's repülnék,
Csak fűzhetnék szárnyakat!

Báj-zenék hatnak fülemhez,
Égi béke hangzatok,
Játszi szellők' lengé szárnyin
Jőnek balzam illatok.
Lomb közül arany gyümölcsöt
Látok én ragyogni ott —
'S a' virág, melly kelyhet ott nyit,
Elhervadni nem szokott.

Ah! milly üdv — lakhatni ottan
A' nap' örök fényiben,
Ah! mi kéj ott hűtözhetni
Lepkeszellők enyhiben! —

Ah! de egy folyam' vad árja
Tiltja általkeltemet,
A' dagályos szörnyű habvész,
Megdöbbenti lelkemet!

Csolnak ing hullám tetőin;
Ah de révész nincs vele:
Mint ragadják a' vitorlák —
Rajta, rajta szállj bele.
Istenektől nincs kezesség,
Néked bízni 's merni kell;
Csak csudák által jutandatsz
A' szép tündér-honba el!

Sz-n-y.

A' hű leány' keserve, anyja' sírjánál.

Itt nyugszik ő e' gyászos fűz' tövében,
Elnyelte őt' e' sír, a' szívtelen;
Itt nyugszik ő, — ki ápolt hű ölében,
'S álmatlanul viradt sok éjjelen,
Anyám! leányod itt könnyű szemében
Vérző szivén keserv 's bú szüntelen:
Ah kelj föl! kelj föl! itt nyögell az árva,
Ölét és gyöngye karjait kitarva!

Nem ébred ő! — bús könnyeit szememnek
Nem szánja meg, nem — [e' gyász sírmező!
Hijába' lágy keserve tört szivemnek,
A' szép virágimat letépdéző;
Nincs szíve e' kegyetlen sírveremnek
Nem adja vissza őt — 's nem érez ő!
Hijába' ömlik könnyeimnek árja.
Nem ébred! — karját hogy felém kitarja!

Halál! halál! éltém' szép reggelében
Miert vevéd anyám' el olly korán,
Hogy így egy gyöngé lány bus érzetében
Elhervadjon hült hamva' sátorán?
O vajha őt agg élte' estvejében
Ápolni tudtam volna év' során:
Nem volna úgy vád ellened szivemben,
'S bánatkönyű régen kisírt szememben.

Vagy ah! vad gyilkolója kedvesemnek,
Midőn sir-éjbe szállt e' sziv' fele,
Miert nyilad' nem intéztet szivemnek?
Mért nem tiport-le egygyütt övele? —
Régen kisírt szemem bus érzetemnek
Könyűivel nem volna most tele;
Nem dúlna bú a' gyászos lüz' tövében
Szendergve a' csendes sír' éjjelében.

De ah miért vádolják olly merészen
A' végzetet kinos nyögéseim?
Bocsáss meg ég! ha szűm' előbb egészen
Elfoglák gyöngéd, hű érzelmeim! —
Tudom, hogy egy tér' szebb tavasza lészen,
Mellyben fölszáradnak majd könnyeim,
Hol jó anyámat ujra hosszú álom
Után dicsőbb alakban feltalálom!

Buzgó öröm száll e' szű' lánzzatára, —
Letörlöm könnyemet 's nem könnyezek,
Míg szebb korány mosolyg a' sír' álmára,
Pihenjetez hív ápoló kezek!
Ha felmosolyg roám is bájsugára,
Kéj közt ölelkezem tivéletek;
Anyám aludj' békén, — holtak' vidéke!
Lengjen körülöd csendes égi béke!

L. László.

Halászdal.

Tiszának szögvizén lebeg
Az ifjú' csólnaka,
Bús ajkain keservesen
Hangzik hattyúdala.

„Horogra fel, ti kis halak!
Horogra jőjetek;
Én ah! kit a' lány megcsala,
Halászlegény leszek“ —

'S midőn a' vízhullámokon
Igy zengi bánatát,
Horogra kis halacska jő,
Feledve önmagát.

„Ne sírj halacska! olly igen,
Ne sírj, megszántalak;
Menj vissza, él'd gyöngy életed',
Ím elbocsátalak.“

„Én többé vissza nem megyek —
A' kis hal így rebeg —
Pogány kézzel hű kedvesem'
Egy lányka fogta meg;

Ő hön rimánykodék neki,
De köszívet talált,
'S most már hogy elholt kedvesem —
Ohajtom a' halált.“ —

'S az ifjú még tovább halász,
Könnyezve csolnakán;
Hah! mert megismeré hamar,
Hogy ő: — a' csalfa lány.

M — y.

Kényúr' sírján.

Bíborban születél paloták' dús gyermeke! — távol
Búgondtól nőttél nagyra a' kéjek' ölén.
Kincset adott és fényt hatalommal a' lenge szerencse,
'S hű maradott hozzád végig az életen ált.
Ah! de te kincseidet nem elégtéd; dúrva kezekkel
Elrablád a' földnépe' javát 's kenyerét;
'S mellynek az áldások' sugárit özönlteni kelle,
Fényed zordon volt, mint hideg éjszaki fény.
Földrenyomó sulyként érzé a' gyöngye hatalmad',
Férgekkint tiprott lábad erőtléneket.
Óh iszonyúnak kell a' kiünnak lenni 's örökönek,
Mellyel a' sértett Ég bünteti bűneidet.

Oszlop és sír.

Zsarnok' hamva fölött oszlop kél 's büszke szavakkal
Hirdeti, mit vesztett benne az emberiség;
És a' szegény, ki híven bétölté emberi tisztét,
Egyszerű sírjában jegytelenül nyugszik.
Átok rád oszlop, 's ki fölött büszkélkedel, arra; —
Ott amaz egyszerű sírt béke lebegje körül.

R. J.

Élet' oczeánja.

A' nagy erénybajnok nyugalommal telve vitorláz
Váltig az életnek tág oczeánja fölött.
Semmi veszélyrejtő habtól nem félti hajóját,
Bizton evezve halad vég kikötője felé.
Nem rendíti-meg — úgy hiszi, a' nem földi javakhoz
Lánczolt tiszta kebelt semmi veszélyes eset.
Borxad az állhatlan lelkű 's eltéved azonnal,
Ha zivatart sejdít kelni hajója körül.
Borxad az örvénytől, egy zaj kétségbe ragadja
'S még is félve tekint nyughelye' partja felé. —
Ő remeg a' bódult, nyugton bévárni halálát —
Ó! pedig ő megszűnt élni halála előtt.

F. J.

Bordal.

Csaplárosné, gyöngy violám,
Köszöntsön egy üveg bort rám!
De vizet ne töltsön bele,
Mert a' kedv eltűnnék vele.

A' vízre szörnyen haragszom,
Mig csak élek, azt nem iszom;
Hajtsón malmot, szennyet mosson,
De torkomba soh'se jusson.

Megpróbáltam egyszer inni,
'S el akart a' halál vinni;
Egy korsó bort felhajtottam —
'S ő kelmét elugrasztottam.

Azóta bor tart engemet,
Bor erősíti szívemet,
'S ha hogy félnap nem ihatom,
Majd megöl szörnyű bánatom.

Hidegben és nagy hőségben,
Betegségben, egézségben
Nincs a' bornál hathatóbb szer,
Megismeri minden ember.

Hideg a' vizivó vére
Szép leányka' szerelmére:
Héj pedig mi furcsa lehet,
Ki csak úgy hidegen szeret.

Nem akarok én hal lenni,
Mert megtalálnának enni;
Pedig ettől nagyon félek,
Azért inkább borral élek.

Az is végre szintugy meghal,
Kinek nem kell a' bor-ital;
'S ki tudja a' más életre
Nem megy-e át borszüretre;

Vigadok hát nyakra főre,
Nem gondolok a' jövőre;
Bízonytalan, melly órába'
Futok a' halál' markába.

Szomorú sors! utoljára
Iszom éltem' rovására:
Köszöntsön egy üveg bort rám,
Csaplárosné gyöngy violám!

S-ó. G-r.

Vizdal.

Vizet nekem szőke lánykám ,
De bort közé ne vegyíts ám !
Mert szavakint sok jámbornak
Szaga is meg árt a' bornak.

Megesküdtem életemre :
Bort nem veszek a' nyelvemre ,
Igyék a' ki pocsolyába
Akar dűlni mámorába'.

Egyszer ittam fél pohár bort ,
'S már felettem tartottak tort ;
Lányka rám könnyet eresztett ,
És új életre ébresztett.

Azóta víz az italom ,
Még sem ül rám az únalom ,
Mindent józan fejjel teszek
'S tettemért bús soh' sem leszek.

A' bor sok rosznak forrása ;
Hány embernek vermet ása !
Ki jámborúl akar élni
Bortul szükség annak félni.

Forró a' borivó' vére
Minden leány' szerelmére ,
De csak addig míg borozik ,
Aztán hidegre változik.

Nem csak a' hal iszik vizet,
De italért bolond fizet:
Mit ingyen is lehet venni,
Vétek azért pénzt letenni!

Azt, ki a' vizet gyűlöli,
A' bor korábban megöli,
'S ki tudja a' más világba
Nem bűnék e vizes zsákba?

Vizzel keresztelt meg a' pap,
Hogy először sütött rám nap,
Azt iszom hát! — Egy pillanat
Úgy is megássa síromat! —

De nem rettent ez engemet,
Mert nem ittam-meg eszemet:
Hozz a' kútrol vizet lyánkám,
De bort közé ne vegyíts ám!

S. G.

T R É F A V E R S E K.

1. Furcsa vigasztalás.

„Sirsz édesem? oh ne epeszd magadat,
Hozd fényre derűre borúlatodat,
Gyöngélkedel ennyire hát magad is,
Lám könnyezel, úgy-e, ha titkolod is?“

Egy férjet a' hitvese olly szomorút,
Mint a' ki nevetni gyönyörbe' se tud,
Vigasztala így; 's teszi csókba szavát,
Vállára tekergeti karja' havát.

„Szűm' kincse! tudasd velem is, mi bajod,
Enyhíthetem egybe' talán panaszod.“
Folytatja, 's kinyitja feje' kebelét,
És férje' nyakára lehajtja fejét.

A' csókba' felolvadozott szerelem,
Bús szembe mosolygani égtüzű szem,
Mint a' nap, ha fellegek oszlanak-el,
A' földre mosolyg kiderült szemivel;

Élednek az illatozó violák,
Letörűli könnyűit a' réti virág:
A' férjnek is így kideríti ködét,
'S búját im' ezen szava kergeti-szét :.

„Hajh! könnyezek arra a' hírre, mit én
Hallék az iménti barátom' ölén:
Minthogy Lidi az leve, mit keresett,
Férjetlen atyámfia, — 's gyermeke lett! — “

Mond a' neje erre nevetve neki:
„Kár erre panaszra fakadni Peti,
Mert — hátha magammal is ilyen eset
Történne — nyakadra csavarsz kötelet?“

2. Házibarád.

„Kedvesem édes! én jegybe vagyok már,
Nagy-birtoku kalmár-úrfi vesz-el,
És haza visz két hétre magához,
Hol házibarádom csak te leszel,“
Igy szól deli Jutka ölelve Laczit,
Enyhítve az árva fiú' panaszit.

„Eggyez-e osztán beune urad meg,
Mint a' spanyol, hogy Courtei legyen én?”
Kérdezi László félmosolyogva,
És kéjledez a' lány' hókebelén.
Hát nem tudod, — így felel a' szerető, —
Hogy tartani azt maga tartozik ő?”

„Én bizony hozzá sem megyek, a' míg
Meg nem tudom azt, hogy félt-e, nem-e?
És ha igen: — nem leszek övé úgy; —
Mert vak legyen a' jó férfi' szeme,
Hogy látva se lássa, ha házibarát
Kényére a' hitvese csalja urát.”

3. A' bűnein bánkodó.

„Szomorkodom undok bűneimért,
Fohászkodom sok gonoszságimért.”
Igy énekelt egyszer a' dologba
Merült sarumester andalogva.

„Biz úgy apjok! mond felesége itt,
Bezzeg bánhatja is kend tetteit,
Mivel tudom, hogy jól jut eszébe,
Hányszor meglasnakolt életében.”

„Kutyahitű! mond az ura erre,
Nagy indulatba jövéen egyszerre,
Hogy mered azt újra feszegetni? —
Nem kellett volna katonát szeretni! —”

Lassan! Lassan!

(*Uti kaland.*)

„Az olasz-nyelv' 's literatura' tanítószéke hat száz pengő forintos évi - fizetéssel rendes tanítószékké emeltetvén, a' concursus december' huszonhetedikén a' bölcselkedési kar előtt fog tartatni.“ — Corpo di Bacco! 's erre csak most tudtam akadni? Már két hét óta asztalomon hever az Értesítő, 's nekem azt épen most kelle olly gondatlanul elmellőznöm? — De semmi; nézzük, hányadik van ma. — — Huszonnegyedik. — Így hát még nem volna épen lehetetlenség a' kijelölt napra Pesten teremni. Pest csak tizenkét mérföld Szarvastól, már pedig a' mai napot beleszámálván, még három nap marad utazásra. — — Pestre tehát, Pestre! a' lelkesedés' szárnyain, oda, a' fejlődő nemzetiség' összpontosító helyére, oda, azok' körébe, kik láng-érzelmektől dagadozó keblekkel fogadják a' jót 's a' szépet; kik tudják méltányolni az idegen nemzetekben is azt, a' mi méltánylást érdemel 's meg nem vetik azt, mi a' honi nyelv' csinosítására 's a' széptudományok' gyarapítására alkalmazható. — Pestre! Pestre! Pestre! —

„*Lassan, lassan!* — szól bátyám, kit demostheneszi szavalásom, 's asztal-körüli tüzes keringésem az üvegajtóhoz idéze — Pest meszsze van, kifáradsz még eleget, hisz' úgy nyargalódzol, kezed lábad úgy dolgozik, hogy szinte csurog az izzadság homlokodrul, holott számtalanszor tanultad gyermekkorodban ama' közmondást: *Lassan* járj, tovább érsz!“ —

„De édes bátyám! ha én most *lassan* járok, úgy nem leszek Pesten a' concursus' kijelölt idejére; nézd, mit mond az Értesítő; tudod tanulásom, iparom, utazásaim' legfőbb célja az volt, szerencsémét Pesten valami módon megalapítani, vagy legalább ottlétemet némileg biztosítani. —

VI. Koszorú. 1839.

Azért rajta, ha most épen nincs valami alkalmatosság Pestre, úgy magam fogadok, bár mibe kerüljön is, nekem holnap után, török - szakad, Pesten kellennem.

Alig nyilatkoztattam ki ezen elszánt föltételemet, bátyám' némi ellenvetéseit czáfolgatván — 's in egy szarvasi paraszt' bekiált a' bolt'ajtáján: nem volna é Pesten valami lehozni való portéka? — Most nincs; — teherrel megy kend? mit visz kend? elvihet engem? jól megfizetek. — „Kenyeret viszek biz én uram; a' teher nem nagy, az úr is elfér velünk; de már fogni akarnék!” — Annál jobb; csak fogjon kend, én készen vagyok, pogyászatot szedje fel, a' Körösparton bevárom kendet, vagy kend engem. —

Ezzel György gazda eltávozik, én pedig anyámtól 's bátyámtól elválván, elfogult szívvel, szememből egy pár erőszakosan tolongó könnyet letörölve, utnak indultam, útközben rokonimtól 's ismerésimtől végbucsút veendő. — Már rég bejártam a' bejárandókat, már rég méregetém lépteimmel a' hid' hosszát 's szélét, már rég olvasgattam a' helység' tornyán egymás után lekongó óra-negyedeket, midőn végtére vártan várt szekerem egy szöglet-ház mögül csakugyan kibukkanik.

Szomorú sejtések tölték el keblemet ezen mozgó épület' látására. A' kísérek halotti monort ábrázolának. — Elöl a' négy tátos fejérbe, azaz dérbe burkolva, jele hogy már jó darab ideje vontatták ide 's tova a' terhet a' girbegörbe utczákon, ünnepélyesen 's minden viczkádozás nélkül lépdelt, alig füelve Andor béres' biztató szavaira, ki a' kenyér - raktár' negyedik emeletéből a' sirboltforma aötét ponyvás-ernyő alúl egyhangú hí hóját harsogtatá.

György gazda hátul ballag vala, komor ábrázattal, számos családja' kíséretében; Andor béresét olykor olykor a' „*lassan! lassan!*” szókkal integetvén.

No ha még ennél is lassabban megyünk — gondolám — úgy nem leszünk Pesten december' huszonhetedikére; de majd töröttebb útra jutva, talán csak szaporábban fogunk hajtani. Végre a' hosszú útnak induló házigazda

megvált bús családjától 's mi a' sötét mausoleumba költözénk.

Beleültem tehát, vagy is inkább bele feküdtem — vagy egyet sem a' kettő közül — a' kenyeres szekérbe; de helyemet nem találtam. Miért? mivel hely nem volt. Kínos helyzet! — Az ülést az alacsony ernyő, a' fekvést a' szűk üreg tevé lehetlenné. Fejem' a' vasalt bőrláda' dözögése, szemem, szájam 's arczom' a' széna' szurkálása, oldalbordáim' a' kenyerek' ütlegei, lábaim' pedig György gazda' súlyos teste kényelmetleníté.

„Csak lassan, Andorkám, lassan!” — szólt a' gazda. —

„Csak szaporán, Andorkám szaporán!” — mondám én. —

„Lassan járj, tovább érsz” — monda ő. —

„Hamar járj, elébb leszesz Pesten!” — mondám én. —

„Pest messze van” — monda ő. — „Szarvas közel — mondam én; — csak megyünk, megyünk 's nem haladunk.” — „Már én pedig nem szeretem csigázni lovam”, — monda ő — kivált első nap.

„Hisz azt nem is kívánom; de nem is teszi kend; sőt a' mint látom, mióta elindultunk, még Andor kocsis egyszer sem érinté őket ostorával, pedig már csakugyan megérdemlették volna néhány izben.” — „Isten ments meg — felkiáltott az állatszerető paraszt — inkább magam szenvedek, ha a' szükség úgy kívánja, de azokat ostorcsapásokhoz nem akarom szoktatni.” — O sors! o december' huszonhetedike! o Pest! — Most tudtam csak, minő emberrel van dolgom. Ezen gyűlölt két szó: „*lassan, lassan*” melly minduntalan szájában forgott, nyíl gyanánt hasogató füleimet, lelövelve szívem' legrejtélyesb redőibe, ama' borzasztó elv, melly szerint lovát minden ütéstől megkímélé, kétségbeejtőleg kezdé gyötreni keblem' 's azon ármányos helyzet, melly bel 's kül fájdalomimat nevelé, sajnosan érezteté velem az út' hoszaságát 's a' kitűzött idő' rövidségét. — Így bizcztünk. — Kéréseim, minden csárdánál borra való adakozásaim, sőt lovának minden ütéseért jutalom-ígéretem, nem

valának képesek a' lágy szívű parasztot megkeményíteni. — Már csak mászszatok — gondolám — látom minden iparom süketlen; azért nehéz juhászbundámba burkolózva 's téli kucsmám' szememre húzva, türelmesen adék túl kecsegtető reményeimben, mellyek velem együtt a' kenyerek közé süllyedezővel látszának örökre elenyészni. —

„Lassan! lassan! ho! — elkiáltá magát György gazda — itt vagyunk, ennél tovább nem megyünk!“ —

„Micsoda? tán bizony már Czegléden vagyunk.“ —

„Dehogy uram! — még a' Czifra csárdánál sem; de más itt a' baj; kerekünk gödörbe süllyedt.“ —

Erre fölöttem kucsmám', látom, hogy már besötétedék 's hogy ezennel vége az első-napi utazásnak. Bezzeg megjártuk! Most se ló, sem ember, se csárda közel, a' honnan segítség érkezhetnék, 's én, én boldogtalan itt kün a' szabad ég alatt, illy csikorgó hidegben, hogy várhatam volna el a' reggelt? — —

György - gazda sok unszolásomra átengedé Szárcsa lovát. Felültem, — a' szomszéd csárdába lovoglanló 's onnan segítséget küldendő. Hatszor indultam útnak, hatszor tért vissza velem járatlan kormányzóval Szárcsa paripám a' koci' szénájához. Eleget cibálám, huzgálám füleit, eleget rángatám kötőfékét, eleget sarkalám érzékenlen bordáit, mind hiába. Már fel akartam hagyni szándékommal, midőn végső boszúmban olly hatalmas ütést mértem öklömmel Szárcsa' fejéhez, hogy az, árkokon, gödrökön, földeken keresztül, mint hajdan a' boldogtalan Phaëtont Phoebusz' igásai, engem mintegy szédülten magával ragadt. Roszszabb lovag nálam a' világon nem is lehetett, mert lovon egész életemben most ültem először. —

„Isten hozzád Pest! Isten hozzád december' huszonhetedike! Isten hozzád concursus!“ — rebegének vaczogó ajkaim — elvadult hyppo-griffemnek szabad futást engedvén, 's a' kötőféket kezemből kiejtvén — én megyek — de hova, azt — Isten tudja. — Mentem is én, mint szél a' ló' hátán, nyakán, oldalán 's hátam megetti részein, mint Gautier

ide 's tova voltegírozgatva 's hol sörényébe, hol fülébe, hol bordáiba csimpaszkodva. — *Lassan! lassan!* — elordítám most magam', gondolván hogy ezen szokott szók észére térítendik a' szilajt. Ebben nem csalatkozám. A' szilaj megállott, de nem én. Én kábultan gördültem lefelé, szerencsémre ganéjtól puha földre, míg Szárca egy istálló' nyílt ajtaján befelé vágatva, a' nyerítő lovak közt keresé menedékhelyét, keveset töprenkedve rajtam, hátra maradt 's négy lompossal viaskodó urával. A' zajra felriadt tanya' emberei fejszékkal, mozsártörőkkel rohantak rám, alig hallgatva rivalkodásimra; míg végre bennem fegyvertelent látván, egy szobába hurczolának 's itt a' mécs' homályos világánál tengerikutyával prémzett bekesemtől tartván kegyesen kihallgatának. —

Rövid tanácskozás után ketten a' béresek közül egymás közt titkos jeleket váltva magokra vállalák szekerem' kiállítását; az egyik ugyan is Szárca lovamat vissza vezetendő, a' másik pedig a' tanya' lovaiból egyet segítségül viendő, míg harmadik engem a' szomszéd csárdáig kísérne, hova csakugyan reggelig a' szekérnek megkelle érkezni.

Elindultunk tehát; azok az ország - úton le keletnek, mi pedig az országúton fel nyugotnak. — —

Halad az éj, itt az éjfél, virad; én a' csárdában sem lelem nyughelyem', embereim nem érkeznek; 's azért kénytelen valék ismét, visszazagyalogolni, mérgem' magamba fojtva el.

— *Lassan! lassan!* — már meszsziről hallám György gazda' szavát, ki a' vágásba befagyott kerék' kiemelésével foglalkozva, néhány idegen segítő szekerest hatalmasan commandiroza. —!

— „Hát hol lovam? — kérdé, mihelyt megpillanta. —

— „Nos 's hát nem küldém meg tegnap este egy mássikkal 's két fogadott emberrel? —

— „Ide Uram, se ló, se ember, ezeken kívül, kiket lát, mind ekkorig nem érkezett. —

— Ergo — Szárcsa in otium recessit ; vagy is, a' két gazember ellopta Szárcsát ; én pedig sem az utat merre jártam, sem a' tanyát nem tudom. A' lovat én vettem át. — Chi acceta paghi — nekem száz forintot le kellett érte fizetnem, 's még mind a' mellett nagy fáradságomba került a' nekrologozó, már most három lovas, parasztot utja' folytatására birni.

Mások a' futtatás által nyernek — gondolám, lassan-lassan beleszokva Y (ipszilon) ülési positurámba — én pedig mindjárt első lovaglásokkor is csúfosan vesztettem — de így csalják meg a' jó embert, ki másokban is csak azt keresi, a' mit magában lát. No, de mind semmi, csak huszonhetedikére Pesten legyünk. — Józua nincs többé a' világon, pedig be ohajtottam volna általa a' napot megallíttatni!

Ezen második napja utazásomnak is közelgett az alkonyodáshoz 's én leirhatlan bánatomra még csak Tiszánál látam magam', pedig minő helyzetben!

Beállánk a' kompa, a' folyón még alkony előtt átszállandók 's utunkat a' napi veszteség' pótlékaül éjjel folytatandók ; de ezen tervünket a' szüntelen növekedő jégzajlás megsemmisíté. — Kínos éj! te éjjelimnek legkínosbika! Megfagyni, vagy meg nem fagyni ; kérdések' kérdése! O Tisza! o Pest! A' csipős szél, az éj' csönd, 's zajló jégtorlatok elhalása a' messze távolban, a' ragyogó csillagok' belső didergésemmel összhangzó reszketése, az éjjeli kánya' szakadozott jajongása; a' puha domboz kenyérágy alattam, mind ez örökre vésve marad emlékezetembe. Sok víz lefoly még addig Tiszán, míg én magam' újra illy szenvedéseknek kitenném; és Pest — o Pest! Fázva és reménytelen másztam az este felmagasztalt nyoszolyámba, fázva és reménytelen ereszkedém arról le viranaikor ; azon erős fogadással, hogy ha valaha dramát írhatnék (?!) első szomorújátékom' czínje: „a' tiszta - révi éj“ — leendné.

Átszállításunk, melly csak délfelé történt, nem annyira veszélyes, mint mulatságos vala rám nézve, kit a' zsibongó láрма, a' révészek' bátorítása, a' számtalan dolgos kéz, a' köz félelem 's főkép György gazda minden legkisebb jégdarab' közeledésénél elhalaványodó arcza, a' már partra-szállók' hálálkodásai, mintha a' világ' tengerét hajózták volna be, gyönyörködtete. —

— „*Lassan, lassan!* — isten' nevében! — felsohajta a' már vahahára szabadabban lélekző paraszt — csak hogy ezen a' gonosz árkon túl vagyunk, már most csak elhaladunk *lassan, lassan.*“

Ezen, valamint a' következő két napon is, csak *lassan* haladtunk mi, az igaz: de ha mindjárt röpültünk volna is, mi haszna! az engem többé meg nem vigasztalhatott. A' halálos csapáson átestem, december' huszon hetedike nem volt többé visszazavarázsolható, 's ezentúl — „*si fractus illabatur orbis impavidum ferient ruinae*“ — bár mi veszély érjen is, bár az egész világ forduljon is fel velem, nem bá — — — —. *Lassan! Lassan!* — jaj! — segítség! — oda vagyok — felkiálték ekkor — mert úgy látszék, mintha a' sors kötekednék velem 's próbára akarna tenni. ha valljon igazán türelmesen nézném e' a' világ' felfordulását. A' kerék eltört, még pedig olly rosz helyen, hogy a' szekér egyensúlyát meg nem tarthatván, bele 's úgy szólván rám fordult az árokba, kenyerestül, György gazdástul, abrakzsákostul, 's Andor béreüstül együtt. Nagyobb volt az ijedség a' veszélynél. A' felfordulás. valamint menetünk is, csak *lassan lassan* történt, 's így néhány ütleget kivéven — hála az égnek! ép fővel, ép bordákkal vergődtem ki a' kenyér-tömkelegből — Mit tegyünk most no? — sopánykodék György gazda. — „Semmit — csak rajta — üljön kend lóhátra 's rugaszkodjék Pilisnek, Pilis még nincs messze; keressen új kereket — itt a' pénz.“

Ő szavamat fogadá, 's felvetvén magát Tatra lovára, megmutató, hogy sebesen is tud ő járni ha akar, 's csak hamar eltűnt Pilis' házai közt.

Istenem! mit kell még kiállnom, míg Pestre érek! Tüzeken, vizeken, fagyon, forróságon, kerék- 's majd nem hajó-töréseken, lovaglásokon, zivatorokon keresztül jut oda az ember. Már a' mint látom, csak jövő évben lehet fővárosunkat üdvezlenem, vagy tán végkép csak az országutakon húzom ki a' telet. — Míg illy gondolatok közt veszteglenék 's a' jövő - menő szekeresek' szánakozásait hallgatnám, kik ama' sz. Írásban előforduló rablók közé esett boldogtalanra emlékeztetének egy, távol nyírítés-voná magára figyelmemet.

— Az Tatra lovunk — megszólamlék Andor. — Nyerítés. — Az Tatra lovunk. — Nyerítés. — Az Tatra lovunk. — 'S ő volt az valóban, egy árok' oldalalól kibukkanó, 's maga után — egek! — dombon, völgyön, árkon, bokron keresztül, viczkándozva, nyerítve, talán bizony a' szegény — gazdát hurezoló! Elállott vérem ezen látásnál: de hiszen amott jön György — hát mi lehet az? — Hát nem látja uram — felelt Andor — hisz a' kerék az! — A' kerék? no jó — csak hogy nem ember. Most fejtém meg csak magamnak az egész történetet. György gazda a' kereket a' ló' farkához köté, 's ez ijedezve a' lábait verdeső keréktől, lerázá a' hátán ülőt 's így a' kerék a' lovat, György gazda a' kereket kergetve érkezének meg hozzánk.

Szekerünk némelly utasok' segítségével félig meddig talpra állítva mindnyájan csodáltuk Tatra' localis memoriáját 's okosságát, melly oly ismeretlen helyekről is vissza tudott találni a' szekérhez. Hej! bár csak Szárcsa lovam is követné ennek nyomdokait, akkor vissza térne hasztalan kivetett száz forintom zsebembe; Be jó volna azon majd Pesten százszor a' magyar színházba menni! —

Ötöd-napi utazásomnak tehát a' vecsési vendégfogadó volt végpontja, mellynek kényélmei 's főkép azon remény, hogy tán holnap majd véget vet bajaimnak 's Pestre hozand, elfelejteték velem a' sok kiállott kényelmetlenséget, 's fagyos éjszakázásokat. De hajh! be nagy vala

esalódásom! A' reggel borongónak mutatkozik, melly kísérői az éles északi szél és esővel vegyült hó köze fergeteget hirdetének. —

— „Illyen időben nem indulunk útnak” — szól Győz gazda, homlokát komoly redőkbe szedvén. — „Micsoda! fölkiálték boszorkodva — nem indulunk? hát tán ege nap itt fogunk vesztegleni; Pest már közel van.”

— „Éppen azért hogy közel van — felelt ő — tehát nem kell sietnünk; már valahára csak elérünk oda. He mért nem hajtottam szegény Erzsók feleségem” szavára megmondta ő nekem, hogy nem jó sőt vétek is Karácsony ünnepén utazni. Elismertem én azt, de hiába: ha az ember kénytelen vele. Nincs pénz, 's a' béreseket új eszten dőrefizetni kell. Látom az ég' haragját. Az bocsájtotta ránk azt a' sok balesetet, az küldi most is ránk ezt a' fergeteget; azért még az el nem áll, innen ne mozduljunk mert bizony új bajba keveredünk”. —

Hasztalan volt minden rábeszélésem, sikeretlen minden szaválásom, ő rendíthetlen volt elveiben; azért kapám magam' 's nagy méreggel az utcára rohantam, utamat, ha csak valami alkalom nem akadna, Pestig gyalog folytatandó, hogy legalább az új-év' napját ott ünnepehessem.

Elhagyom Vecsést, haladok az országúton, egy batár robog előttem el; én utána.

Én: Kit visz földi? *Kocsis:* Mennykőt! *Én:* Senkit? Mennyiért visz el engem? *Kocsis:* Tüzes mennykő! —

Én: Tíz pengő? Az sok, de nem bánom, ha hús pengő is, csak hogy valahára eljussak rendeltetésem' helyére. — Erre a' batár megáll, 's minekutána a' kocsis leszállott, én, ki mind ezt rám nézve kedvezőleg magyarázám, nem várván, míg beemeljen, nagy zajjal félre csapom a' batár' ajtaját 's egy ugrással henn is vagyok.

Lassan! lassan! huh! rabló — sikoltás, vinyogás, 's mindenféle moraj harsogott onnan felém, 's látván hogy ott számomra nincs hely, 's hogy vigyázatlanul valami

ent őszszetapostam, egy második ugrással ismét a' földön
am. Most ütem csak föl téli kucsmámat 's a' havat
neimből 's képemből elhárítván bele pillanték a' batár-

Benne két hölgy. Az elijedt leányka, kinek lábocsa-
ára, valamint lábocskájánál heverő ölebecskéjére is ir-
matlanul hágtam, 's ki bennem útonállót sejté, anyja'
rjai köze veté magát, 's rablót, segítséget, irgalmat da-
gva.

— Ne féljen Kisaszszony — mondám mentségre - ké-
en — — Ne féljen Kisaszszonyka — elrikkantá ma-
át a' már bundámba kapaszkodó kocsis. — Ne féljen a'
Kisaszszony — folytatám én — én nem vagyok rabló, ha-
em szegény, sok viszontagságon átesett utas. —

Itt elbeszélém a' már elbeszélteket, megfejtém a' tör-
ént zavar' okát, melly onnan eredt, hogy a' kocsis szit-
kozódását, megállását 's a' lovak közt esett zavar' eligazi-
tása miatti leszállását félre magyarázám, 's ezerszer enge-
delmet kérvén el akartam távozni a' batártól; de Váczy
aszszonyság azt nem engedé 's minden ellenvetésimet ke-
gyesen elmellőzve — a' batárban helyet foglalni kényszeríte.
A' nagyságos aszszony' tréfás beszédje 's kegyessége, 's
Lenka leányának titkos és történetemen szánakozó mo-
solygása és olykori pirulása elfelejteték velem a' kiállott
viszontagságokat. Most nem bántam — ha utazásom még
legalább egy hétig tartott volna. De a' sanyarúság több-
nyire hoszszu, a' boldogság rövid szokott lenni. —

Elértünk Pestre. Elválásomkor Váczy aszszonyság,
ki útközben megtudá, hogy nyelvész vagyok, szíves láto-
gatásra meghívni kegyeskedék, mit én annál inkább mi-
vel Lenka leányát a' franczia nyelvben tanítványomul
ajánlá, el nem mulaszték. Most, habár az olasz nyelv'
tanítószekét el nem nyerém is, megnyerém egy boldog-
ságomat előmozdítandó főrangú család' ismeretségét, és a'
nagyságos asszony' kegyessége és Lenka' szívessége,
jósága, szépsége — kipótolják e' csekély veszteségemet.
Azóta csakugyan gyakran látogatom, hacsak kötelességből

is, Lenkát, ki—valahányszor az ajtót valamivel hirtelenebb
nyítom be,—mindíg ezen szókkal 's mosolyogva ugrik előm-
be: *lassan! lassan! rabló!* —

Rabolnék én! de mit?

Szilvágyl József.

A' Kényúr.

(*Ballada.*)

Fönszékiben ül a' vad úr,
Népének ostora —
Felejtve, hogy fölötte még
Bíral az ég' ura.
Fönszékiből, mellyet rakott
Önkényes útain —
Magasra néz a' büszkeség
Elfáradt vállain.

'S dörög kemény parancsokat
Förtelmes ajka le,
Minőket hallván gyáva nép —
Elsáppadoz bele.
„Igába verd, igába mind
Jobbágyi népemet —
Görbedve hadd ismerje meg
Függetlea kényemet!“ —

És nincs csak egy, kit a' vad úr'
Zsoldos cselédei
Ne jónének szívetlenül
Munkára költeni!
Agg férjek és sápadt nejek
Lézengnek székihez,
Jobbágyi csókkal ér kezök
Ruhája' szélihez.

„Uram tekintsd ősz fürteim’,
’S elrongyallott mezem’,
Honn egyre sír éhség miatt
Hat árva gyermekem;
Tekintsd őket, szülötteim
Mind gyöngé pórfiak“ —
Reszketve illy szókat rebeg
Hozzá egy kóros agg. —

De a’ zsarnok’ tekintetén
Felhő kél terhesen,
’S a’ gyöngé ősz békóba’ nyög
Mint rab keservesen.
„O Ég! ki székel sz mennyben, és
Bírálsz ember felett!
Erőszak ellen megtiport
Alnéped mit tehet?

Ember tapodja művedet
Bódan a’ vakmerő;
Fejére gyűjtsd villámodat,
Hadd tudja, ember ő“ —
Illy szókra gyúlt a’ mély keserv
Az ősznek ajkain —
’S felhangzik a’ rideg falak’
Vas rostély-szálain:—

„Még súlyosabb vasat reá!
A’ gaz hadd tudja meg —
Hogy pór’ átkától földes úr
Nem fél és nem remeg;
Hadd tudja-meg, hogy nincs határ,
Melly gátol engemet —
Tapodni rút féreg gyanánt
Goromba népemet.“ —

Igy dörg az úr — ’s még többeket
Büntetne súlyosan,

De a' romok' bús szelleme
 Fölötte elsuhan;
 Fölötte elsuhan — 's bozút
 Dörög székére le,
 Mellyet erőszak vont esudás
 Magasra ég fele.
 És ime ing az úrilak
 Kevély fönységiben,
 'S a' gyáva zsarnok térdre hull
 Utálat székiben. —
 „Föl híveim! segélyre föl!
 Ős fényem porba száll!“
 De sarczban fáradt népe mint
 Szirt mozdulatlan áll. —
 „Ki nékem nyujt segédkezet,
 Nyer tőlem úri bért;
 Imára fel! az ég' urát
 Kérjétek éltemért!“ —
 De áll merőn a' népcsoport,
 'S a' fénylak összedül;
 'S a' gög' alatta porlik - el
 Megkönnyezetlenül.

Kún Bertalan.

D Ó Z S A.

Ki néz amott mint vád hiúz,
 A' messze síkra le;
 Vértől setét kardján pihen
 A' szörnyeteg' keze;
 Tart balja színes lobogót,
 Hús szellő lengeti,
 Tarolt mezőn vérszomjasan
 Vad tábor környezi?
 Hah! Dózsa az; mint éji-rém
 Vizsgálja táborát,

Mellyel mint orgyilkos dúlá
 Föl e' kies hazát;
 Sötét arczán a' vad gyönyör'
 Sugára ömlik el,
 Vészként dörgő szavára ím
 A' nép riad 's figyel.
 „Csatára fel bajtársaim!
 Csatára szép honért!
 E' nap, ha isten úgy segít,
 Nyujtand dús harczí bért;
 Kinek szörnyű lesz e' napon,
 Vagy gyáva fegyvere,
 Ugy áldja őt vagy verje meg
 Sorsának istene.“ —
 Szólt és még egyszer táborát]
 Vizsgán tekint meg,
 'S miként villám, fegyvert emel
 A' vérszomjas sereg.

*

Hol most Temes' sík téerein
 Kalászkok lengenek,
 Kétes csatában ott mi nép,
 'S mi hősök küzdenek!
 A' pórhadat — melly szent düh'e
 Lángjátul áthévílt,
 'S Palaestinában küzdeni
 Keresztért összegyűlt; —
 Mellynek gyilkán olly sok rokon
 Nemes vér elfolya; —
 Jött hősivel fenyíteni
 'S büntetni *Zápolya*.
 És küzdenek ők szörnyű csatát,
 A' nap vérben halad,
 Fut vertten a' vad póri-had,
 A' pártos nép szalad; —

'S rohan mint hab fölött a' szél —
 Elvetve fegyverét,
 Gyáván törekszik menteni
 Bünterhes életét;
 Csak *Dózsa* áll, csak *Dózsa* küzd,
 Villámot szórva szét
 És káromolja önmagát,
 Négét és istenét.

• •

Trónban ül, mint alvilági zsarnok,
 Zordonan a' vad vezérparaszt,
 És kemény az szíveként 's emésztő,
 Mint harag, melly szörnynyé edzte azt.
 Mint az átok, mellyet szórt hazája,
 Ül fején ércz izzó koronája.

Tíz lelánczolt büntársnak sötétlő
 Éhaszalta szörnnyü képei
 Környezik, rá vad halált vicsorgva,
 Mint pokolnak ádáz rémei;
 Kínért ők is kínosan lakolva,
 Állnak ott a' sorsot káromolva.

Dörg parancs: egy pártos fej legördül,
 Barna vérnek hintve csöpjeit,
 És keményen költi fel halálos
 Kínra a' még élők' kebleit:
Dózsa jég csak, 's a' vér' áldozatja
 Félelemre őt fel nem rázhatja.

Mert pokoltól kölesönzött keblének
 Rombasujtott 's dúlt lakok felett
 Mélyen sebzett gyermekek 's apáknak
 Elhalását látni éldelet
 'S kéj volt, — míg fön villogó vasával
 Szertedult most eltiprott hadával.

Hah! a' méltó sors őt is lesújtá ;
 Csend övedzi mostan a' hazát,
 'S a' letűnő századok borzadva
 Adják hírét a' jövőknek át.
 Földön a' milly átkos volt pályája,
 Olly keményen bünteté hazája.

H. K.

Templomban.

Szent ájtatosság' égi szelleme
 Ül minden arczokon,
 Felül emelve a' föld' gyermekét
 A' földi gondokon.

Emelt helyen, kegyes hitszónok áll,
 'S hatalmas ajkiról,
 Ki alkotott ezer világokat
 Isten' beszéde szól.

És mintha titkos bú' varázs - szava
 Kötné le nyelvöket:
 Mély, hallgatag csend' fátyla leplezi
 A' néma híveket.

Majd méltzsbajként lassú, halk moraj
 Borúl a' népen el,
 Melly istenét szivből imádva, hön
 Tekint az égre fel.

'S egyszerre felbarsanva zeng a' kar —
 Zeng népi éneket,
 Melly a' velők' oszlásaig behat
 Ragadva szíveket:

'S mint gondolat, repül egekre föl,
 Hol thrónon isten ül,
 Szent angyalok' 's dicső lelkeknek ott
 Környezve sergitül.

R. I.

MUTATVÁNY

Schillernek, Szenvey által fordított

„Don Karloosz“-ából.

Első Felvonás, első Jelenet' vége.

(Királyi kert Aranjúczban.)

Karloosz (rövid szünet után.)

Fülp, te szintúgy megíratni méltó,
Mikép fiad méltó, hogy megírássák!
Már látom a' gyanú' mérges kigyóji
Mint sebzik és kinozzák lelkedet.
A' viszketegség már idő előtt
Készt téged a' titok' mélyébe hatni,
'S dühöngni fogsz, ha abba behatál. —
A' kincs kifogyhat gazdag csüredből,
Gályáid' a' vész elsüllyesztheti;
Egészen trónusod' lépcsőihöz
Zudúlhat a' vad pártütés' hab-árja —
Királyiszéked rendületlen áll;
Te róla rettegés nélkül tekinthetsz
Le a' polgári nagy viharra. — De . . .

Második Jelenet.

Pósa (belép); Karloosz.

Karloosz.

Ki jó! — kit látok! — Menny' hatalmai!
Az én barátom, Ródrík!

Pósa.

Karloszom!

VII. Koszorú. 1839.

7

Karlosz.

Való-e, ó való-e hogy te vagy? —
Te vagy, te! — Én hő szívemhez szorítlak, —
És érzem — érzem rajta a' tiédnek
Mindenható tüzes veréseit.
Most minden ismét jól van! E' karok közt
Sínylő lelkem föléled. — Hisz' nyakán
Jó Ródrikomnak nyugszom! —

P ó s a.

Mit? hogyan?

A' Herczeg' lelke sínylődik? — 'S mi van
Most jól viszont, 's mi valljon az, mi jobb
És boldogabb fordulatot kíván?
A' Herczeg látja, hogy mint ámulok!

Karlosz.

És téged illy váratlanul mi hoz
Brüsselből vissza? Szólj, kinek köszönjem
E' pillanatnak üdvét! — Szólj kinek?
Im újra kérdezem. Bocsásd-meg az
Öröm-szédültnek e' nagy szitkot, Ég! —
Kinek, ha nem neked te jóság' kútfeje!
Te tudtad, hogy Karlosznak angyala
Nincsen, — te azt küldél tehát nekem, —
'S én ime még is kérdezem!

P ó s a.

Bocsásson

Meg Herczegem! ha én ezen csapongó
Örömtüzet komor szívvel viszonzom.
Koránsem úgy vártam magamnak én
Fülöp' fiát. Illy szörnyű indulattal
Engem nem üdvezlett Karlosz soha.
Halvány arczát szokatlan és nem
Természetes lángtól látom pirulni
'S mikép forrólázás betegnek reszket ajka. —
Mit véljek, édes Herczeg! — Ez korán sem

Azon merész sas-ifju, a' kihez
 Egy árva, elnyomott vitézi nép
 Küld engemet. — Mert nem mint Ródrík állok
 Most itt, 's nem úgy mint játszótársa Karlosz
 Királyi gyermeknek; — Ma Herczeg! én
 Szivemhez úgy zárom, mint emberi
 Nemzet' követje. A' Herczeg' nyakán
 Ma Flandriának tartományai
 Sirnak, 's szivét epedve ostromolják,
 Hogy őket mentené-meg. Itt van az
 Idő, — azon vad borzasztó idő,
 Mellyben lealkonyúl örökre a'
 Szabadság' napja nálok. Egy sötét
 Zsarnok gyanánt dühöng Fülöp király
 Az ő-szabad Brabant' szivében;—
 Vég romba szállott e' boldog kis ország,
 Ha *Alba*, a' vakbuzgóság' sötét
 Hóhérja Brüsszelhez jó a' spanyol
 Törvénnyel. — Íme Herczeg! most csupán
 Károly császár' derék unokájában
 Él e' bús tartományok' végreménye.
 Letűnik az, ha felséges szive
 Megszűnt az embernem' javára verni.

Karlosz.

Letűnik az. Mást én nem adhatok
 Könyűnél, a' könyű pedig magamnak
 Szükséges. Engem elhagyott az ég,
 A' nemzetekre nincs többé figyelmem.

Pósa.

Egek! mit hallok itt. — E' jégzavakban
 A' régi Karloszt már nem ismerem.
 Hát így beszél azon nagy férfiú,
 Az egyetlen talán, kit elkerült
 Időkorának lélekmételye?
 Ki még merően állott lábain
 Európa' köz szédületében, és

A' pápaság' mérges büröklevét,
 Melly már a' második kores évezetnek
 Agyát bódítja, bátran ellöké
 Szájától? — a' ki papvillámok, és egy
 Király' ravasz szenteskedése, 's egy
 Népek keresztyén ittassága ellen
 Az embernem' hanyatlott szent jogát
 Kiküzdni vágyott? —

Karlosz.

Énrólam beszélsz?

Csalatkozol jó ember! Olly időket
 Említsz te, mellyek már lefolytanak. —
 Almodtam én is egy Karloszrul egykor,
 Kinek lángokra gyúlt arczúzata,
 Ha a' szabadságról történt beszéd.
 De régen el van ő temetve már.
 Más Karlosz az, ki itt előtted áll;
 Nem az, ki Alkalában elbucsúzott
 Tőled; — nem az, kit boldog álma azzal
 Kecsegtetett, hogy a' spanyol hazában
 Egy új aranykor' alkotója lesz.
 O ez bűbájos gyermek-képzelet volt!
 Ezen varázs - álomnak vége van

Pósa.

Álomnak? Herczegem! Tehát csak álom
 Volt volna az?

Karlosz.

Hagyj sírnom Róderik!

Forró könyűket sírnom szíveden! — Lásd,
 Én senkit — senkit, — e' széles világon
 Senkit sem mondhatok hív emberemnek.
 A' meddig ér atyám' királyi botja,
 'S gályáink ponyva-szárnyakon repülnek,
 Nincs hely barátom, nincs hol könnyeim'
 Bátran folyaszthatom, csak épen itt.

Oh Róderik! mindenre, a' mi jót
Én és te a' siron tul várhatunk,
Kérlek, ne űzz e' helyről engem el!

Pósa

(nyakába borúl néma illetődéssel)

Karlosz.

Lásd! ajkaim rajtad tüzelve égnek,
Lelkedre forrón csap könnyeim' árja,
Im' szívedért, koldul jövő királyod,
Ki hét országgal birva is magát
Csak pórsegénynek érzi nélkülöd. —
Gondold magadban, mintha árva volnék,
Egy árva, kit te a' trón' közelében
Találva, szánólág gyámságba vettél. —
Én, mint királyfi, e' szép szót: a' tya
Nem ismerem. — O! hogy ha megvalósul,
A' mit nekem szívem sug; — hogy ha te
Vagy olly sok millió lélek közül ki-
Jelölve, a' ki engem értsen; és ha
Igaz, hogy a' természet' alkotó
Vésője ismételte Róderikot
Karloszban, 's életünk' hajnalhasadtán
Lelkünk' finom húrjátékának össz-
Hangzást adott; — ha egy könnyű szememből,
Melly vad keservemet lágyítja, drágább
Neked, mintsem kegyelme dús atyámnak — —

Pósa.

Drágább minden javaknál e' világon!

Karlosz.

Olly mély az én bukásom; — annyira
Szegény levék, hogy kénytelen vagyok
Téged ma zsenge gyermek-évéinkre
Emlékeztetni, — 's kénytelen vagyok
Megkérni téged, hogy fizessd-le most
Azon csekély adósságot nekem,

Mellyet te még matróruhába' tettél. —
Midőn te 's én — daczos két gyermekek —
Egymással hú testvéri pár gyanánt
Növénk-fel, és nekem nem fájt egyéb,
Mint lelked által lelken' annyira
Eléjjelítve látni, 's én magamban
Merészen végre eltökéltem, hogy
Téged határtalan foglak szeretni,
Mivel reményem elhagyott, hasonló
Lehetni hozzád: — ekkor én ezer
Szelid kecsélylyel, ekkor leghivebb
Baráti indulattal kezdtetek
Zaklatni téged. — Én nekem, daczos szív!
Mind ezt te csak komoly feszszel viszonzád,
Előtted állottam nem egyszer, és —
De ezt te észre nem vevéd soha! —
És terhes hő könnyűk úsztak szememben,
Ha engem elmellőzve, más csekélyebb
Figyermeket öleltek karjaid.
Miért csak ezt? — kérdém örömszegetten —
Hát nem szeretlek én is? — És te itt —
Te itt hidegvérrel 's komolyan estél
Előttem térdre „Ezzel tartozom —
Imígy feleltél — egy királyfinak.“

P ó s a.

Hallgasson ó Herczeg! 's ne hozza itt
Elő gyermekkorunk' történetit,
Mellyek ma is pirulni kényszeritnek.

K a r l o s z.

Tetőled ezt nem érdemlettem én:
Hogy szívemet megvesd, és öszvezüzd,
Ezt megtehetted; — elmellőzni nem! —
Háromszor eltaszítád jó királyodat
Magadtól, 's ő háromszor visszajött
Hozzád, csengve: hogy szívedre méltasd,

Egy vak történet azt megtette, a' mit
 Megtenni Karlosz képes nem vala.
 Egykor, midőn mi együttjátszadotunk,
 Szemébe szállt nénémnek, a' csehek'
 Királynéjának, a' te tolnyilad.
 Ez azt hivé, hogy készakarva történt,
 És a' királynál sírva tőn panaszt.
 Az udvar' ifjai mindnyájan ekkor
 Előidéztetnek, hogy a' bűnöst
 Vallják-be. A' király megesküszik,
 Hogy ő ez ortettért, ha őnfia
 Leend is a' vétkes, irtóztató
 Elégtételt vesz. A' távolban akkor
 Reszketve állottál te. — 'S íme én itt
 Előre léptem, 's a' király előtt
 Térdemre esve ezt vallotta ajkam:
 „Én vétkezém, énrajtam állj boszút.“

P ó s a.

Mit — ó mit juttat itt eszembe, Herczeg!

K a r l o s z.

Egy nemtelen rabszolgabüntetést
 Kellott kiállni ekkor Karloszodnak.
 Az udvarnép jelen volt őszvesen,
 És szánakozva állott néma körben.
 Én rád vetém szemem' — 's nem sírtam! A' vad
 Kinok miatt vaczogtak a' fogak
 Szájamban, — én nem sírtam! — Undokul
 Folyt a' kegyetlen pórütés alatt
 Királyi vérem; én reád tekinték,
 'S nem sírtam! — A' gyermek' vitéz szíve
 Méregbe hozta újra a' királyt —
 'S tizenkét szörnyű óraig valék
 Mint közrab a' sötét börtönbe zárva. —
 Illy árba jött azon makacs kívánság,
 Hogy Róderik szeressen engemet.

Te eljövél hozzám, 's hangos sirással
Borúltál lábaimhoz: „Úgy van! úgy! —
Mondád — negédem most meggyőzetett;
Ha majd király lesz, meg fogok fizetni!”

Pósa.

(kezét nyújtja neki.)

Meg — meg fogok, Karlosz! — Mint férfiú
Ujítom én a' gyermek-esküvést meg.
Én meg fogok fizetni. — Csendülend
Az óra nékem is.

Karlosz.

Most csendült Ródrikom;
Tovább ne késsél. Most betöltheted,
A' mit fogadtál. — Egy igazszívű,
Barátra van szükségem. Mellemet
Egy szörnyű nagy titok feszíti; — fel kell
Oldoznom azt itt. — A' te sápoló
Arczod jelentse nékem a' halálos
Ítéletet. — Halljad tehát — 's iszonykodj' —
De rá egy szót se szólj. — Én — úgy van — én
Anyámért lángolok.

Pósa.

Kegyelmes isten!

Karlosz.

Nem, nem! ne kimélj engem! Mondd ki, mondd,
Hogy Karloszéhoz e' széles világon
Nincsen hasonló szenvedés. — Tudom
Előre már, a' mit nekem te mondhatsz —
Hogy anyja az, kiért vesz a' fiú;
Világszokás, természet' rendje, és
Egyházi törvény átkot mondanak
Ez indulatra. Szörnyen ütközik
Szerelmem itt atyám' jogával öszve.
Én érzem ezt, — és lángom még sem alszik.
Ezen veszélyes út csak örülésre

Vagy vesztőhelyre visz. — Remény-hagyott
'S fertőzetes hozzá az én szerelmem;
Halálos félelem 's életveszély
Kiséri mindenütt. — Mind ezt tudom —
'S én még is lángolok 's a' t.

Második Felvonás.

(Királyi palota Madridban.)

Első Jelenet.

*Fülöp király, trón-menyezet alatt. Kissé távolabb,
fedettfejjel Alba herceg, Don Karlo sz.*

Karlo sz

(térdre hajol a' király előtt, azután fölkel, 's néhány lépést hátravonul; egy-
két pillanatig mély hallgatás uralkodik. Karlo sz neheztelve 's idegenáéggel
tekint először Alba hgre, majd a' királyra.)

Itt állok, és várom, hogy a' király'

Kegyelme kérésemnek kedvezőbb

Órát határoz.

Fülöp király

Engem illet-é

A' székszültött' *) kérelme, vagy pedig

Órámat? Elrendelni a' király'

Végzése fogja. Én megengedem,

Hogy azt előterjeszsze itt.

Karlo sz.

Az ország

Első. Örömmel visszalépek ott,

Hol a' minster szól. Beszéde a' spanyol

Nemzet' javát tárgyazza; én szülötte

Vagyok királyi házának.

(Meghajol 's hátravonul.)

*) Székszültött: infant.

Király.

Beszéljen

A' székszült; — a' herczeg itt marad!

Karlosz. (Albához fordulva)

Nagylelkűségétől kell a' királyt
Kikérnem, herczeg? Egy fiúnak
Van titka is, — ezt tudja tán a' herczeg —
Mit felfödöz bár atyjának, de nem
Egy harmadiknak. Én sértetlenül
Hagyom meg Önnek a' király' személyét,
Nekem csupán atyám kell e' rövid
Órára.

Király.

Itt annak barátja áll.

Karlosz.

'S megérdemlém, hogy a' herczegben én is
Báratomat gyanítsam?

Király (félíg gúnyosan)

És meg is

Kivántam érdemelni? olly fiak
Nekem nem tetszenek, kik józanabb
Választást tesznek, mint atyjok —

Karlosz.

Hogyan?

És Alba herczegnek vitézi döllye
Eltűrhet illy beszédet? Istenemre
Mondom, hogy illy kullancs-embert, ki nem
Pirúl a' gyermek és atya
Közé hivatlanul befűrakozni;
Ki becshijánya' kínos érzetében
Itt állni kényszerül, — hogy illy személyt,
Ha egy királybot lenne is jutalmam —
Nem játszanám.

Király.

(a' székszülöttre haragos szemeket lövel 's elhagyja ülését, — Albához.)

Távozzék, herczeg, el!

(Alba a' főajtó felé megyen, mellyen Karloosz bejött; a' király neki egy másik ajtó felé int.)

Nem úgy; mellékszobámban várakozzék.
Míg hívatom.

Második Jelenet.

Fülöpkirály, Don Karloosz.

Karloosz.

(Mihelyt Alba hgy a' termet elhagyja, a' király felé megyen 's előtte térdreborúl. Legnagyobb megindulás kifejezésével.)

Most — most tehát atyámat

Viszont birom! Mikép háláljam én
Meg e' kegyelmet? Hadd legyen szabad,
Kezét megfognom ó atyám 's királyom!
Áldott örömnep! ó be szörnyű rég
Van megtagadva immár gyermekétől
E' csóknak édessége. És miért —
Vajjon miért? Atyám, be sok sebe
Vérzik 's szakad lelkemnek ujra fel,
Ha visszagondolok! Mért voltam én
Szívétül olly sokáig eltaszítva?
Mi bünt követtem-el? Boldogtalan
Gyanú, — örök szű-férge a' királynak,
Melly még a' szent ösztön' gyémánt-kötését
Is összerágja! És valljon ki hinné?
Már a' világ húsz 's három évek óta
Nevez Fülöp' fiának engemet, —
Csak ő — csak ő nem sejté még soha,
Hogy az vagyok.

Király.

Fiú, ez szép beszéd,
Mellynél azonban szíved mit sem érez;
Hagyd abban, — semmi szükségem reá.

Karlosz (kölke).

Okát tudom most. Itt az udvari
Mérges kigyókat hallom. Ó atyám!
Nem szent az, — mondom istenemre! — nem
Mind szent az, a' mit egy pap' szája mond,
Vagy egy pap' czimborás csapatja hirtel.
Atyám, én nem vagyok rossz; a' meleg
Vér és nyers ifjuság minden bűnöm.
Rossz nem vagyok, — valóban nem vagyok.
Gyakorta bár szilaj hevületek
Vádolnak is, — de szívem jó azért.

Király.

Meg, meg vagyok győződve, hogy szíved
Jó 's tiszta, mint imádságod.

Karlosz.

Taszítsd

Mint leggonoszabb férget el magától
Ezen világ' megváltó istene,
Ha én szineskedem. Lelkem magát
Szörnyű komolynak 's őszintének érzi
E' kétes órában. Most vagy soha!
Ketten vagyunk. Lehulltak lánczai
A' földi méltóságnak; a' feszes
Udvarszokásnak választó fala
Le omlott a' fiú 's nemző között.
Most vagy soha! Lelkemben a' reménynek
Egy szent sugára villan; és egy édes
Sejtés lövelli által szívemet.
Im a' mennyég vig angyaltáborával
Aláhajol 's a' Háromság egy isten —
Érzékenyen néz e' dicső tünetre.
Atyám engesztelődjék. (lábaihoz borul)

Király.

Kelj-föl és

Ne háboríts.

Karlosz.

Atyám, engesztelődjék!

Király.

(töle szakaszkodni akar.)

Igen merész lesz e' bohóc-z szerep!

Karlosz.

Merész lesz a' te gyermeked' szerelme?

Király.

Még sírni is tudsz? Förtelmes tekintet!

Tavozz' előlem!

Karlosz.

Mostan vagy soha!

Atyám, engesztelődjék!

Király.

Menj előlem!

Jőj fegyveres népemmel a' csatákból

Ezer gyalázattal tetézve vissza —

Szeretve tárom karjaim' feléd;

De így utállak! A' nyűlszívű vétség

Szekott csak-illy forrásnál mosdani.

Karlosz.

Ki ez?

Minő balértés által tévedett

Az emberekhez e' vidéki fajzat?

Az embernem' valódi bélyege

'S örök jelképe: könny. — Az ő szeme

Nem nedves; őt nem szülte asszonyállat. —

Az, a' mi kedvet szül a' kínpadon,

'S mi a' sötét, borongó bánatot

Irigyeletre méltóvá teszi,

'S az embert ujra a' mennyhez csatolja —

És angyal a' halandóság' porába

Aláigézni képes: — a' sirásnak

Édes malasztját ő nem ismeri, —
Szoktassa ó Király! száraz szemét
Korán az egyes könnyekhez, nehogy
Majd egy sötét órában véresen
Kezdjék folyásukat.

Király.

'S atyád' erős

Kétségét szép szavakkal gondolod
Legyőzni?

Karlosz.

Kétségét e? Én legyőzőm —

Én elkivánom azt oszlatni; — én
Atyám' szívére rá csimpaszkodom,
És rajta addig rántok, még le nem hull
Arról ezen kétségnek sziklakérge.
Kik irtának-ki engemet királyom'
Kegyelmiből? Mit ígért a' fiúért
Fülöpnek a' barát? és mit fog adni
Fülöpnek Alba majd a' magszakadtan
Eljátszott életért? hű vonzatot
Kiván királyom? im ezen kebel
Annak vigabb 's tisztább forrása, mintsem
A' sárvizes csatornák, mellyeket
Fülöpnek vert aranynyal kell előbb
Megnyitni.

Király.

Hallgass vakmerő! Azok,

Kiket gyalázni mersz, az én kijegyzett
Öszinte szolgálaim, 's te tartozol
Tisztelni őket.

Karlosz.

Nem, nem, nem soha!

Én érzem emberméltóságomat.
Mit döllyfös Albák tesznek, képes azt
Megtenni Karlosz is, — sőt Karlosz ennél

Még többet is tehet. Mit gondol az
Országgal egy bérnök? hisz az soha
Sem lessz övé. Mit bánja ő, ha majd
Fülöp' fejét a' vénség béhavazza?
Királya mindig él, — ámbár Fülöp
A' sir' ölében hamvad; csillogó
Aranyja mindig egyaránt kelendő. —
Atyám! Karlosz hiven szerette volna. —
Irtóztató kín — ember-életemet
Minden rokon lélektől elszakasztva —
Egy trónon illy magányos állapotban
Képzeln.

Király.

(E' szavak által megkapatva, sötét merengésbe süllyed. Szünet után komoran.)

Ugy van — csak magam vagyok! 's a' t. 's a' t.

K é t V á n d o r.

Mohács! Mohács! gyásztéreden
Két csüggedt vándor áll:
Az egyik nő, 's férjet keres —
De ah csak vért talál. —
Másik fiú, 's apát keres,
De sírok ötlenek
Szemébe, hol sujtott hona'
Virági fekszenek. —
Sérvek miatt e' nő 's fiú
Kötésre léptenek,
Hogy vérben úszó fűveid
Között lézengenek:
Miglen megszánva sorsukat
A' népek' istene,
Egy elnyomott Hont átkai
Alul fölmentene.

Nem sírnak ők; — de fájdalemok
 Mély, mint az oceán,
 Arczúlatok, mint bánaté,
 Sötét és halovány. —
 A' nő kinos győrtelminek
 Zajtengerén haboz,
 Sűrűn sohajt, és a' sohaj
 E' hangon olvadoz:
 „Isten! ki bölcsen nemzetem'
 Sorsát igazgatád,
 Löveld reánk 's hionunkra szent
 Kegyed' sugárzatát;
 Hogy felmosolyjon újlag
 Tul átkok' föllegén
 A' régi fény 's a' régi nap
 A' tiprott nép' egén!
 Engem pedig e' vérmezőn,
 Hol egy nép' sirja áll,
 Árvámmal engedj halmom el
 Férjemnek hamvinál!“ —
 Így szólt a' nő, 's fohásza nem
 Maradt hallatlanul,
 Leszállt a' honi geniusz
 Szellemhatáribul;
 És szóla így: „Nyugodjatok
 Te honfi 's honleány!
 Ne sírjatok vérkönnyeket
 A' gyászeset után.
 Még a' lehullt virágporok
 Gyökért is hagytanak,
 A' vérbefúlt apák után
 Fiak maradtanak,
 Kik által fény és néperő
 E' honban felvirúl,
 A' szertegázolt 's tipratott
 Szabadság' magvibul “
 És a' szellembeszéd után —
 A' nőn és magzaton
 Mint gyöngé köd vonúla el
 Szent, csöndes szunnyalom.

Kün B.

O KAPARTA, KÖLTI MÁS,

Vigjáték két felvonásban, írta Somogyi J.

Szem élyek:

Aranyházy, uzsorás
Csolnaky, kereskedő.
Földes, Haszonbérlo.

Borosy, korcsmáros.
Szádai, ügyvéd.
Balázs, Aranyházy' inasa.

A' játék' helye Aranyházy' lakása.

ELSŐ FELVONÁS.

Első Jelenet.

Aranyházy (egyedül)

Aranyházy (az előszobában asztalnál ülve ír és számlál.) Hat meg tizenegy az tizenhét, tizenhét a' huszonegyből marad négy. Bizony nem tudom, mi lesz az egészből, csizma-é vagy dolmány; de itt rosszul van a' dolog, mert bármint számolok, csak azt veszem észre, hogy rovásomra legtöbbet kell metszeni. Éj, ez már nem jól van! még más-kép fordulhat a' koczka; tán rosszul számláltam, nézzük! tizenhét a' huszonegyből (ujain számlál, lábával is dobantván) tizen-nyolcz, tizenkilencz, húsz, huszonegy csak-négy marad itt, 's így az én erszényemre ragad a' lapos betegség! (fülkeltén fül 's alá jár) úgy van. Az ember forgandó e' világban, magasra kapja fel a' szerencse, hogy annál hatalmasabban terítse föld-höz! Reám is másképp mosolygott csak néhány év előtt is, de most olly rozszant taligán hordoz, hogy csak hosszú gondolkodás után találom ki, hol voltam ez előtt, 's hol vagyok most. Nem háborgatott ez előtt senki csendes há-zomban, de most hol egyik rugaszkodik ide, hogy utól-só filléremet elcsíphesse, hol a' másik jó nagy sittegés-sel suttogással, 's úgy rimánykodik, mintha dolmánya u-jából csavarná, hogy most nem adhat, hogy neki most

VIII. Korszak 1839.

nincs. Várjatok czinkosok! hozhatjátok akár batyu-, akár taliga-számra a' kontót, ha nekem nem adnak, majd kaptok — (kevéssé gondolkodólag jár) Csak ma ne bosszontsanak átkozott lótásfutásukkal, hogy kissé kipihenhessem magam. Te! Balázs! jöszte be, jöszte.

II^{ik} Jelenés.

Balázs (belép) Aranyházy.

Balázs: Tessék parancsolni.

Aranyházy: Ma egész nap itt lészesz; ha valaki jó, sugd fülébe, hogy nem vagyok honn; 's csak ha közötted 's a' szakácsnéközt kerülne csivódás, vagy főző-kanálra a' dolog, miigyakran megtörténik, akkor bejöhetsz a' másik szobába, ott leendek.

Balázs: Hisz' most mondtá tens úr, hoynem lesz honn.

Aranyházy: Már látom, fejed ma ismét szamarak' tanyája, mit sem lehet bele sulykolni; csakj ha valaki jön, annak mondd, hogy nem vagyok honn, különben a' mint előbb mondtam, ha valami csitipaté támadna köztetek, akkor bejöhetsz megmondani; majd kiszolgáltatom az igazságot egyiknek úgy, mint a' másiknak, kivált ha fazekat törtök, akkor jobb ha kifuttok a' világból, mert jaj minden porczikátoknak. —

Balázs: Ugy hát nem is kell tens urhoz bejönni, azután hiszen csak egy fazék van a' konyhában, hát hogyan — — —

Aranyházy: Hát még te is mérget nyeletsz velem zsvány? Megyek, mert még itt találhatna valaki, 's akkor széttéplek hűtelen cseléd. (menni készül).

Balázs: Tens uram, kérem alássan, én még most sem vagyok egészen tisztában; — hát — — —

Aranyházy: Ejnye szélhordta rongy ember te! mi kell hát, mondd el egyszerre, mert tüstint össze zuzlak.

Balázs: De hát ebédem is csak vigyázásból fog állani?

Aranyházy: Nincs több baj?

Balázs: Nincs tens uram; ez utolsó és legfőbb gondom.

A ranyházy: No szerencséd, hogy kifogytál panaszdiból. Hanem, hogy kielégítselek, eredj a' konyhába, mondd meg a' szakácsnénak nevemben, hogy vessen néhány burgonyát tányérira; vagy ilyen fiatal subancz nak azt tartom egy is elég. Aztán nesze egy garas, ha nem megbecsüld ám, jól a' fogadhoz koczogtasd, míg elköltöd (remegve nyújtja Balázsnak, 's kezét vissza-visszakapja); minden dibdáságra ki ne add; mert ez is szép pénz ám mostani világban, nem minden ház' küszöbén hever; no csak jól vigyázz, el ne árulj, mert ugy jaj minden porczikádnak. (el.)

Balázs. (egyedül) Igen is tens uram (vár még el megyen). Ho hó! ki az úr most, pedig olyan mint én, kinék úgy csörög a' zsebe? (megveregeti). Biz ez csak ugy cseng, mint mikor semmi sincs benne. Még nem is tudom, mivel bírok, mert ármányos tompa hangja van (megnézi garasát); biz ez csak garas, az is pedig lyukas; no bizony szép summára tettem szert; ugyan nagy messze mehetek! Hm! késő estig itt légy, egy burgonyát vettes tányérira? ez mind nem fér össze belrészeimmel, mellyek már öt lépésnyirül hallatják mormolásukat, 's néha néha éjjel akkorát korog 's rikkant hasam, hogy ébrenlétemmel macskát vélek ben lihegni, 's én addig hajhászom azt mámoros észszel, míg reggel azt veszem észre, hogy orrom a' czinkotai icczével mérkőzhetnék. Hm! millyen a' tartás, olyan lesz a' vigyázat is (az asztalra borul) Most egy kis álmat ereszték pillantayüimra (elalszik).

III. Jelenet.

Földesy (koczogtatás után belép.) **Balázs.**

Földesy: Ha nem szól senki, csak bemegyek; tán a' másik szobában lesz, kit keresek; már sokszor tudva jövefelemet hátat fordított, 's faképnél hagyott, gyanítván, hogy kérni jövök, 's mit sem hozok; hanem sarkába hálok most (az inast megpillantja). De íme én szabadon beszélek, még ez el is árulhat (az inas hortyog). De hiszen elárulja ez

eléggé magamagát, mert ha csak hortyogni nem küldöt-
ték őt ide, ugyan aligha alkalmas

Balázs (ismét hortyog, 's álmában beszél): Adj még egy bur-
gonyát, mert szétgázollak — —

Földesy: Ahá! tudom már, most ő az éhség' or-
szágába jutott, fel kellene költeni, ne kinlódják (érinti őt
kezével) hej ébredj föl!

Balázs: (álmában.) Hagyj békét annak a' garasnak,
mert lezálogollak — —

Földesy: Biz én nálam barátom egy krajczárod
sincs, nem hogy garasod volna, különben is hol tettél
volna te arra szert? héj a' kakasok elkukurikolták már
a' hajnalt, kelj fel!

Balázs: (felébred hirtelen) Mi a' mennykő! jó reggelt!
no az őrt így aligha fel nem szabadítják ma; miattam biz
így akár taligán hordhatták volna el az egész házat.

Földesy: No csak no, ne zavarodjál meg olly ha-
mar, hisz még dél sincs; de úgy tartom, aligha el nem
kel nálad a' reggeli, mert álmodban valakit a' burgonyá-
ért szét akarál zuzni, pedig a' jóltartott ember egy bur-
gonyáért nem igen kel-ki illy tüzes csatára.

Balázs: Jaj uram, éhes disznó miakkal álmodik; én
ugyan mostani állapotomban egy burgonyáért az orosz-
lánnal is megvinnék, hisz egy veréb, tudja édes uram,
kis állat, de a' mennyivel én ma megvendégeltettem, attól
ugyan meg nem csömörlenék.

Földesy: Így nem szeretnék asztalodhoz hivatalos
lenni.

Balázs: Oda sokszor magam sem hivattatom meg;
de egyébként sem szeretnék én vendéget, mert igen ka-
tonásan végzem az elköltendőt; alig kezdem, már vége
is van.

Földesy: Azaz: talán nincs mit, 's ez teszen téged
olly gyors vitézzé.

Balázs: Uram, e' mondás egy betűig igaz; olvastam
egykor én már a' csiziót, 's ez mindent megjövendöle, de
kár, hogy a' legnagyobb igazságot még sem lelhetém fel,
azt t. i. hogy sokszor és sokat fogok éhezni.

Földesy: Hiszen ha magad nem beszélnél is, elég bizonyít 's mond rólad ármányos liberiád; mert ha urad' kalendárioma annyi bőjtöt nem mutatna, csak erről is jobban gondoskodott volna; hiszen úgy állsz benne, mint lapát a' gyapjús zsákban, vágy tán nem egyedül reád, hanem máshoz is van az szabva, hogy egyszerre ketten hordozzátok?

Balázs: Már nem tudom; jól bizonyosan nem szabhatták, mert két nadrágból szőtték össze; pedig elgondolhatja édes úr, millyenekből, mellyeket t. i. Aranyházy uram rég elvetett, 's a' molyok is elhagytak unalomból. Meglehet az is, hogy tán Aranyházy valaha csinyt követett el, 's amugy jól megforgatták benne.

Földesy: Ez utolsó mint látom legigazabb; mert az új világ illy divatba nehezen botlik; különben is úgy néz ki, mint száz esztendő's szitakéreg, 's azért alig találkozik csak kettő is, ki azt mintául vegye. De még gazdáddal kell végeznem; honn van-e?

Balázs: (megfelejtkezve) Honn; hogy a' zápor, vagy a' jégeső hordja el, a' melly hamarébb éri (magát megeszméli; félre) no lesz most hagyd el hagyd; elárultam.

IV. Jelenet.

Aranyházy, 's a' voltak.

Aranyházy (bosszúsan fellép) Megpukkadok (az inasnak rohan) te pokol' czimborája, te rézdob! ezt parancsoltam én?

Balázs: Uram — — — —

Aranyházy: Majd megmutatom, hátad' közepén mutatom-meg, hogy urad vagyok. Hat trombitásnak állítalak ide?

Balázs: Hiszen — — — —

Aranyházy: Még szólni mersz gaz süpredék te? azonnal széttiporlak (a' szaladó inas után siet.)

Földesy (Aranyházyt megfogja) Uram! Aranyházy uram; ne ítéljünk hirtelen, vizsgáljuk meg a' dolgot. . .

Aranyházy: Majd megvizsgálom az urat is tüstint. Mit alkalmatlankodik itt? mi patvar hozta, vagy zivatar fújta ide? ma roszkor jött házamhoz.

Földesy: Pedig kün tűrhető az idő; 's gondolám hogy a' levegőnek Aranyházy urra is jobb befolyása van.

Aranyházy: Roszkor vett időt tréfára.

Földesy: Nem is arra szántam én időmet; Engem csak e' kis tréfa hoz vala ide: „adós, fizess“.

Aranyházy: Majd ha jobb kedvem leend; most nincs.

Földesy: Valék már itt, midőn jobb kedvében lelélem Aranyházy urat; de akkor hátat fordita, 's kedvével odább iramodva engem kapufánál hagyott; most azonban csak fizetéssel füstölhet ki házából.

Aranyházy: Van házamnál jobb füstölő, mellyel az illy alkatmatlan vendégeket — — —

Földesy: Értem, értem, hanem a' contractusban mást függesztének Aranyházy ur' nyakába; továbbá az sincs benne, hogy akkor jőjek, mikor jó kedve van.

Aranyházy: Ej! contractus ide, contractus oda, én most nem fizetek, 's punctum.

Földesy: Ne oda tegyük a' punctumot; (zsebeire mutat) fizetés ide, fizetés oda, így azután megegyezünk; 's itt a' punctum.

Aranyházy: Még gúnyol is? Felpattanok.

Földesy: Nem bánom, ha felpattan, vagy felreped is; csak először fizessen, aztán inkább én is elősegítem szándékát.

Aranyházy: Majd kimérem önnek a' házhelyet, bozontos ember, ha szép móddal fel nem hagy sértő szavaival.

Földesy: Majd kimérik Aranyházy ur' házhelyét is; de másnak, ha nem fizet.

Aranyházy: A' pokol vetette ki az urat torkából, vagy a' sátánok hurczolták ide, hogy így veszi-ki a' becsületes embert béketűréséből; ha kapok, fizetek, ha nem, beszéljen adósimmal.

Földesy: Azt Aranyházy urra hagyom; én majd sairízt készítek, mellyel az executiot hátára ragaszthatgam, (el)

Aranyházy: (egyedül) Huh! rettenetes boszúság! az én tisztességes hátamra executiót akar ragasztani? már ezért csakugyan megkoppasztlak, czinkos.

V. Jelenet.

Balázs 's Aranyházy.

Aranyházy: Hát te hol kószáltál? téged, mint látom, ki kell még ma vasalnom.

Balázs: Én magamat nem szidatni jöttem, hanem fizettetni; elég kántort izleltem már tens uramnál, már a' húshagyót is meg akarom kóstolni.

Aranyházy: Ej! háládatlan gazcseléd, mikor éhez tél nálam, héj?

Balázs: Ahoz szánivetés sem kell tens úr, mert mindig azt tartá: „egy, kettő, három, négy, minden nap csak éhes légy.“

Aranyházy: Megcsufítlak garasos poéta.

Balázs: Már jobban még nem csufithat tens úr, mint e' kankószűrrel, vagy szürkankóval; hisz minden asszony reám kiált, miért vartam fel szitáját liberiamra; azután hol egyik gyermek rántja meg csücskét, hol meg a' másik; hol azt mondják „ez ám a' rút liberia, ez ám a' leghiresebb hámorban köszörült ködmön; ez ám a' száz esztendő's vásári munka“ majd azon czivakodnak, hogy én vagyok az ó testamentomi köszörűs; egyik a' ringyrongy faluban kapczamesternek, másik a' füstös uraság' koromfaragójának kiált. Mind ezt békével türtem eddig tens urért; mi lesz tehát jutalmam?

Aranyházy: Jutalmadat mindennap kezemben hordozom 's ékezzólásodért mindjárt reád is mérem; a' többi most ássák Körmöczbányán, ha csinálnak számodra kapsz, 's ez cifra feleletidért.

Balázs: Bizony kacskaringós kis fizetés, csak beelégednék vele valaki; hanem majd megadja tens ur kétszer, a' mit most egyszer sem akar. (mennni akar),

Aranyházy: No megállj, ha egészen kitöltöd a' szegődött időt, remélhetsz jutalmat.

Balázs: Hanem kevesebb kántor, becsületesebb tartás, 's illendőbb ruha — a' feltétel.

Aranyházy: Hiszen csak széllel nem él az ember; aztán van egy becsületes igen régi mentém; atyám azt mint ifjulegénynek természetéhez alkalmaztatá, 's ebből neked is válhatik egy tiszteséges ünnepi köntös.

Balázs: Ugy látom, én az ó testamentomi időkből alig ha kifejtekezhetek, ismét ócska ruhából új liberia készül. Valóban szép biztatás.

Aranyházy: Legnagyobb esinnal fog elkészülni öltözeted. Azonban most menj Borosy kocsmároshoz, mondd neki, sietve jöjön el néhány szóra; szaporán szedd - fel lábaid', 's minden ház előtt ne állj-meg.

Balázs: tüstint (el)

Aranyházy: (egyedül) No már egyszer megszabadultam e' sok mérget-étető sátán-czimboraóktól; de ismét új vitára készülhetek, mert Borosy is csak súgbúg, ha fizetni kell, 's olly alázatosan rakja lábait, mintha tojások közt járna, 's utoljára a' sok finom compliment egy vas-tag „nem adom“-ra, „nem lehet“-re üt-ki, hogy embernek szeme szája megtelik vele. ez pedig hijába, nem elég, mert nekem fizetni kell; (kopogtatnak) szabad

VI. Jelenet.

Borosy, Aranyházy.

Borosy: Szerencsés jó napot kívánok Aranyházy urnak; ime megjelentem kívánságára.

Aranyházy: Hogy 's miként áll a' világ Borosy uramnál?

Borosy: Lyukas dolmány, ringyrongy nadrág, foltos esizma, lapos erszény, szűk asztal divatozik nálunk legnagyobb mértékben.

Aranyházy: Csak tréfál Borosy uram, ugy-é?

Borosy: Most a' tréfát csak ünnepen vesszük elő.

Aranyházy: Húh! rettentő ember, hát — — —

Borosy: Semmit se rettegjen Aranyházy úr, hiszen ismer, hogy Borosy kocsmáros vagyok.

Aranyházy: Ismérem, hogy a' gonoszok' utján jár.

Borosy: Csak azon biz én, mellyen Aranyházy úr szokott járni, 's így, gondolnám, ketten vagyunk a' bandában.¹

Aranyházy: Gúnyait tartsa magának Borosy, én a' capitálist kívánom.

Borosy: Azt csak hagyja Aranyházy úr, hogy legyen miről álmodnia, mert jelenleg még az interest sem vagyok képes lefizetni.

Aranyházy: Ha Borosy uramból sütöm is azt ki, meg kell lenni.

Borosy: Aranyházy urból több sühet ki, mert csak dolmányába is néhány itcze zsir kvártélyozta be magát, hátha még ünneplő kalapját sajtolnók ki. Hanem interestes helyett hoztam én egy pisztolyt ^(előveszi)

Aranyházy: (rettenve) Júj! vigye innét e' tűzokádó kakast.

Borosy: (Aranyházy felé viszi) No de uram, ez olly derék fegyver, hogy Aranyházy úr' három szegletű kalapjának akármellyik csucsába, egy lépésnyiről is bele talállok.

Aranyházy ^(asztal körül bujkál) Találja el az úr magát vele és vigye innét, mert még szörnyű döghalál lehet.

Borosy: ^(ismét közeledik hozzá) Ezzel kedvét is töltheti Aranyházy úr itthon unalombul, puffogtathat vele, és milly ereje legyen? ha nem hiszi, megpróbálhatjuk, legujabb mentéjén is egy puffantás után keresztülláthat.

Aranyházy: No puffogassanak az uron vele.
^(Borosy közeledik, Aranyházy pedig asztal alá búvik.)

Borosy: ^(a' pisztolyt oda tartja) No elveszi-e, vagy nem?

Aranyházy: Húh! rettenetes fegyver, még meg-lő, vagy tán már meg is lőtt.

Borosy: ^(elteszi a' pisztolyt) Csak egyenesítse ki magát Aranyházy úr; ha el nem veszi, sem pénz sem pisztoly.

Aranyházy: ^(elbúvik) Megrepedek, latrok' latra!
^(I orosy felé megy tombolva)

Borosy: (hátról) Egy kettő, egy kettő, még jó katona válnék Aranyházy urból.

Aranyházy: Éj mit csináljak? mit akar az úr? szóljon, különben hordja ki magát szobámbul.

Borosy: Én csak azt akarom, hogy az interest nem sokára kész vagyok lefizetni, ha e' zálogot el nem akarja is venni Aranyházy úr, a' capitálist pedig, ha lehetséges lesz, mire ideje a' contractus szerint eljő, megadom.

Aranyházy: No majd meglátom, mit beszélt Csolnaky uram, mert még annak sem fűjtam el a' nótát. Hanem a' mai nap nálom egyike a' nevezetesebbeknek, egy kacsát akarnék süttetni, mit kér érte?

Borosy: Egy szó annyi mint száz: huszonöt garas, mint botban véve a' katona portio.

Aranyházy: No mint katona-portiót botban véve én is megadnám, de amugy szörnyűség, huszonöt garason lovat veszek.

Borosy: Mellynek csipéin is elülhetni.

Aranyházy: Tudja mit Borosy uram, legillendőbb ára két garas.

Borosy: Ez már rettentő ugrás; nézze meg Aranyházy úr, nem repedt-e meg mentéje, vagy nadrágja belé.

Aranyházy: (ruháját nézegeti) Egy hajszálnyit sem uram; jele hogy közép-uton járok mindenkor.

Borosy: Utolsó ára, mellytől hat amollyan óvilági kaczagányú vitéz, mint Aranyházy ur, sem húz el — egy huszas.

Aranyházy: Nem is értettem egészen az urat; egy huszas? rettentő drágaság. Oh lélekisméret, de más-hova nem adhatom, mit csináljak? no de rettentően még-nadrágolom, ha olly jó nem lesz, hogy újat mindenki megszophassa utána.

Borosy: Hó! tehát nadrágot is kapok? No el is harapja Aranyházy ur (Mindketten ellenkező oldalon el.)

VII. Jelenet.

Földeszy és Balázs (beszélgetve jönnek. Az, imennek pénzt ad)

Balázs: Minden porcikám az úré, kivált ha Aranyházy uramon van valami igazitnivaló, hadd dobolnám ki rajta az igazat, 't' utolsó napját.

Földeszy: Csak valami darab ruháját vihetném zálogba; jöhetne azután, míg meg nem fizet; tudom ipsilon módjára bukfenczeznék ki házambul.

Balázs: Mit nyerne vele az úr? hisz Aranyházy egész parádéjában nem ér egy fagombot. (el.)

VIII. Jelenet.

Aranyházy, Földeszy.

Aranyházy: Megint itt lelem önt lélekvesztő? megint inasomat rontja?

Földeszy: Még azt sem tudtam, hogy inasán van mit rontani; hiszen már úgy el van rontva, hogy míg Aranyházy urnál leend, sem szabó, sem doctor őt helyre nem hozhatja.

Aranyházy: Én csak az urat tudom helyre hozni, 's ha nem hiszi, megmutatom mindjárt; azért álljon odébb.

Földeszy: Én jó helyen állok, de kérdés, miként fog Aranyházy úr helyén megmaradhatni, ha meg nem fizet. — — —

Aranyházy: Vége lesz már? mert szét aprítom.

Földeszy: Ne olly hirtelenül Aranyházy ur, hanem inkább mondja ki igazán, akar-e szép móddal fizetni, vagy nem?

Aranyházy: Hát már csakugyan fizetést akar? épen előbb nyugvék e' szögletben egy vastag vonás forint.

Földeszy: Ne szorgoskodjék olly erősen; még leendő vendége, de ígérem, hogy megetetem Aranyházy urala' paprikás levét (el.)

Aranyházy: (egyedül) Ez már rettentő sok boszúság! egy évre is elég volna, de reá kell ijesztenem e' sok

alkalmatlan vendégre hadd vegyem el kedvüket az idejára-
ráshoz, másképp valóban tábort ütnének házamban. Csak
fizessek, csak fizessek; majd ha nekem fizetnek, akkor
tán én is fizetek, de kész pénzemből nem esztek skor-
piók. Te Balázs, hol vagy?

IX. Jelenet.

Balázs, Aranyházy.

Balázs: Tessék parancsolni tens úrnak.

Aranyházy: Fuss Borosy kocsmároshoz, nézd,
megkésztette-é a' kácsát, mert nem szeretném, ha étvágya
kerekednék, 's maga végezné belőle ebédjét; ha jősz ve-
le, takard-el, meg ne ítéljék az embert, hogy illy drá-
ga állatot eszik; az ajtót magad után zárd be, mert pénz-
zel leendő dolgom, nem szeretném, ha valaki meglepne e'
foglatatosságban.

Balázs: Értem uram, értem; a' kácsa' izét meg-
érzem előre.

Aranyházy: Jobb is, csak érezd; előre lakjál jól
vele, annál több marad.

Balázs: Igen is, tens uram (el)

Aranyházy: (egyedül) No csak hogy végre egy
nyugalmas órát szerezheték magamnak, megnézem mi
ment ki a' héten (leül, 's a' zsebéből kivett pénzt rakosgatja). Jaj!
csak az a' sok költség; mindennap 2 — 3 garas megy-ki;
a' házból, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Egy huszasból 8 ga-
ras maradt négy nap alatt. Csak már enni ne kellene,
mintha sárba vetné ember a' pénzt; (zsebjét nézi) még itt van
valami; (kiveszi) bizony szép pénz, kár más' kezébe; tán
meg is siratom, ha ki kell adnom. (kopogtatnak. Aranyházy
hamar a' szét rakott pénz elibe ugrik.)

X. Jelenet.

Borosy (sietve jő) 's Aranyházy.

Aranyházy: Még nem mondtam, hogy „szabad”.

Borosy: Mikor ember pecsenyével jár, ugy gon-
dolom, mindig szívesen látják.

Aranyházy: (különféle mozgásokat tesz, hogy pénzét ne lássák) Hát csak elhozta Borosy uram, egészen?

Borosy: Elhoztam 's letettem a' konyhában, de csak felét, másik felét pedig Balázs ette meg, mivel azt mondá Aranyházy úr, mikor elküldötte, hogy előre lakják jól belőle,

Aranyházy: Ejnye ördögök', poklok', sátánok' fajzatja. Te Balázs, te gonosz szolgál! jer, jöszte ide csak!

XI. Jelenet.

Balázs (nagy nevetve fellép) a' voltak.

Balázs: Mit parancsol, tens úr?

Aranyházy: Hát te istentelen torkos cseléd, ki bizta rád, hogy megemészd a' drága pecsenyét?

Balázs: Valaki aligha meg nem csalta tens urat, mert én csak felét emésztém meg, mennyiből t. i. jól lakhatám, mivel mondá tens úr, hogy előre lakjam jól belőle.

Aranyházy: Hát nem mondtam, hogy csak szálgával lakjál jól.

Balázs: Az igaz tens úr, de — — —

Aranyházy: De megveszem rajtad e' vendégség' árát; Most lódulj, egy perczig se ténferegj előttem, fizetésedre pedig hűtelen szolgálatodért számot se tarts.
(Balázs el.)

XII. Jelenet.

Aranyházy, 's Borosy.

Aranyházy: Jól van Borosy uram, jól.

Borosy: Az igaz, jól van megsütve, hanem az árárt is megkívánom.

Aranyházy: Kár volna, rosszul üthetne ki kívánsága, én csak nagy ünnepen szoktam fizetni.

Borosy: de ha adnak, köznap is elveszi nemde Aranyházy uram? épen ugy vagyok én is.

Aranyházy: Ember!

Borosy: Ember volna biz Aranyházy uram, ha megfizetne a' kacsáért, különben ugyan ebül van a' dolog.

Aranyházy: A' ki ebül beszél, kutyaúl jár.

XIII. Jelenet.

Balázs: (nagy rémülten befut) Az istenért tens uram, egy perczig se mulasson; rablók, gyilkosok, zsiványok törtek a' házra.

Borosy: (nagy félenkséget mutatva) Mit csináljunk?

Aranyházy: (a' pénzhez fut 's el akarja vinni) Oda vagyok; vége mindennek.

Balázs: Minden percz drága, a' futás legüdvösebb.

Aranyházy: (ismét pénziért vissza fut.) Mondd meg, ne jöjjenek.

Balázs: (midőn épen ura összeszedni akarja a' pénzt) Még is itt kotoráz tens uram?

Aranyházy: (az utolsó szobajából ismét visszafut pénzeért) o! szegény pénzem, édes szerzeményem, édes mindenem.

Balázs: Már zúznak, törnek.

Aranyházy: (pénzére vissza-visszatekintve el)

Borosy: (a' pénzt lesodorja) Jó helye lesz; majd gondját viselem én. (futás-közben) Megcsaltunk, vén kappany! (el)

Balázs: (egyedül) Nem is tudja ez a' parókás kanál, hogy meg van csalva, 's hogy most fizette ki a' kacsá' árát, mit előbb nem akart vala; de bezzeg meg lennék ám én is csalva, ha megtudná valamikép, hogy én tanítám rá a' kocsmárost; nem kétlem, neki esnék oldalbordámnak 's szánakozás nélkül addig osztaná a' villás reggelit, míg a' veríték ki nem ütne rajta.

XIV. Jelenet.

Aranyházy (félenken a' másik szobából betekint) **Balázs.**

Aranyházy: Ki van itt? itt vannak még a' zsiványok, a' gyilkosok?

Balázs: Ha itt volnának, én sem pirítanám itt fogaim'.

Aranyházy: (körültekingetve fellép) Jaj csak pénzemet el ne vitték volna.

Balázs: Ugy van, mikor egy bodzafapuska sincs a' háznál.

Aranyházy: Ahoz puskapor kell, a' puskapor pénzbe kerül, ezt pedig elvitték.

Balázs: Miért nem adta nekem tens úr, megtakarítottam volna én azt.

Aranyházy: Ebre hájat.

Balázs: Most meg kutyára szalonnát, mindegy.

Aranyházy: Eredj, hozd el ünnepi mentémet, porold ki, vagy inkább czirógasd meg, keztyűimmal együtt.

Balázs: Hiszen mindkettő egykézre-való, 's 'a mint látszik, tiz újából egyet dézmának fogott a' keztyűs, mert hibázik.

Aranyházy: Ha egy kézre való, fordítsd meg egyikét, az elvágott keztyű pedig egyébkint divatszert. Siess, érdemeld meg, a' mit eszel.

Balázs: Hiszen nem ettem még ma (el)

Aranyházy: (egyedül) Holnapról is jó gondolkozni. (kevéssé gondolkodik) Ez szörnyű rablás; közel két forint oda van. Oda vagyok, beteg vagyok, ha csak rá gondolok is illy kegyetlen ragadozásra. De jelentést kell tennem a' hatóságnál, tisztítsák meg illy kereskedőktől a' várost.

XV. Jelenet.

Balázs, Aranyházy.

Balázs: (ki ez alatt Aranyházytól észrenemvételre a' mentével 's egy szórólappal bejő 's 'a' mentére üt)

Aranyházy: Ejnye szörnyeteg oda van mentém. Hát azt gondolod, bivajjal van dolgod?

Balázs: Nem biz én tens úr, hanem hogy bivajbőrrel.

Aranyházy: No majd kezembe veszek én csontosbőröstül. Nem mondtam gonosz vipera, hogy csinnyán bánjal vele?

Balázs: Hisz az egész udvart össze futkostam porlóért, de hasztalan! e' lapáton kívül mit sem találhaték, sőt ennek felkeresésiben is majd hasra estem.

Aranyházy: No jó, hogy rátaláltál, majd ki porollak vele, csak ne lódulj tüstén t pálczáért a' másik szobába.

Balázs: Az meg a' szénvonó' nyeléhez van kötve, mert egy darabja minap elégett.

Aranyházy: Oldozd le tökfilkó (Balázs el) Illy drága ruhát, illy szép posztót lapáttal marczangolni. Mikor fogok illy öltözetre ismét szert tehetni, miután majd mindenemből kirablottak. (Balázs pálczával jó) Csak meg ne tisztítsd legnagyobb illendőséggel, eldöngetlek irgalom nélkül (el.)

Balázs: (egyedül) Nem sokáig fenyegetsz rozszant donga; majd odébb állok, mert le van már tizszer is a' kölcsönadott pénz szolgálva (nézegeti a' mentét). Ezt kell így simogatni? meg is érdemlené, csak a' molyok (meg ne emésztették volna a' czirógatnivalót rajta. Régi alkotmány ez; más világ volt akkor, mikor ezt először bundakép hordozá Aranyházy úr, 's csak annyira meg ne látszanék, hogy uram, ujait nadrágszárokból csináltatta, belé. (megüti) Huh mennydörgős! ennek mint látom még a' rozsa sem hagyott békét, csakugyan vakparádéra való ez öltözet, mellyen senki sem látja. (megüti ismét) Ezt uram a' penész ellen aligha veremben nem teletteté, mert kimondhatatlanul poros, 's tán legtanácsosbb volna e' ködmönre néhány nyomtató lovat vezetni. Csak! Aranyházy úramra, 's kecskére illik biz ez legjobban (nézegeti) Azonban én is aligha nem állhatnék hozzájuk (magára veszi) szakasztott testvér az enyimmel, 's csak még egy bőrnadrág, bagósüveg, egy pár jól megviselt papucs. 's mi ime egy szép regementet alkotnánk (katonásan megy) 's hogy illenék hozzá a' kevély járás (a' mint megfordul, a' szin' másik felén azalatt belépődöz Földes a' mentét lekapja válláról, 's elfut; Balázs pedig Aranyházy' szobája ajtajához fut) Tens úr ragadják a' mentét.

Aranyházy: (sietve) Hogyan? még a' mentémet is? fogd meg, fojtsd meg, ragadd meg (Balázssal a' színen keresztil fut.)

(A' kárpít legördül).

MÁSODIK FELVONÁS.

I. Jelenet.

Aranyházy: (gondolkodva fel 's alá jár) De már látom, hogy a' világ engem csal, nem én őt; midőn legjobban iparkodom szabadulni, akkor leszek a' sors' legnagyobb játékává. Én pénzt kérek, fizetést várok, 's nem hogy kapnék, sőt pénzemtől 's mentémtől fosztatom meg. A' huzóvonó Földesy is nembogy adósaimat venné leczkére, hanem engem rángat, hogy fizessek meg neki; mint látom, ő szép készpénzbeli gyűjteménykémmre ásítozik, pedig hiába, abból ugyan markába csak egy fillér sem jut. De hisz majd torkukra hágok a' czinkosoknak.

II. Jelenet.

Csolnaky ^(fellép) **Aranyházy.**

Csolnaky: Boldog napot kívánok Aranyházy urnak.

Aranyházy: Bizony ideje volna, hogy jó napot szerezzen Csolnaky ur. Mit hozott?

Csolnaky: Közép utat tarték, se nem hoztam, se nem viszek, 's röviden csak azt akarom: lenne olly jó, 's tenné hátrább a' pénz-lefizetés' határnapját, mert akár mit cselekszik is velem Aranyházy úr, most nem fizethetek.

Aranyházy: Rosszat is cselekszem az urral mindjárt.

Csolnaky: Nem birna velem Aranyházy úr. Még birkozásra kerülhetne a' dolog; pedig kemény ám a' föld.

Aranyházy: Ejnye garázda ember! Ezért változtassam a' fizetés' határnapját; hátrább emelem az urat.

Csolnaky: Hátrálni 's reterálni csak háborúban szoktak; oda pedig Aranyházy urat legfőljebb fujtásnak veszik be.

Aranyházy: Most fusson innét.

IX. Koszorú. 1839.

Csolnaky: Lassan is ballaghatnék, de sietek; mert Aranyházy urból csak úgy dűl a' rozsda, 's engem is meglepne még (menetközben egy épen bejűvő vándorba ütközik) Huh be kacsaringós látogató! (e!)

III. Jelenet.

Földösy (egy szurtos vándor' alakjában Aranyházy felé megy; ez fölelmesen hátrál.)

Aranyházy: Huh! miféle állat ez? De mozog; tán valami kormos fazékból kotortak ki csipesup ember, távozzál sátán, ne kísérs.

Vándor: Hallottam Aranyházy ur' bőkezűségéről. — van egy mentém, megvehetné Aranyházy úr, kinn hagytam.

Aranyházy: Nos hozd be, hadd lássam. (a' vándorló kimegy) Talán az én mentém, oda vagy akkor; véged van, ha te csipted el. (Vándorló, Aranyházy' mentéjével hóna alatt bejő) Hát mi az ára szaporán?

Vándorló: Tíz forintot uram e' szűk esztendőben is megér.

Aranyházy: Micsoda? Érted mentéstül tíz vonás orintot; hisz már a' molyok' gunyhója e' zubbkony, ingyen is ideadhatnád.

Vándorló: (a' mentét kitarja) Ha nem hiszi, nézze meg Aranyházy uram, ezt sem szű, sem féreg, sem más ragadó nyavalya még nem fertőztette meg.

Aranyházy: (mentéjére ösmer) Szakasztott mentém.

Vándor: Szakasztott ráfogás.

Aranyházy: Hol vetted, valld meg, mert szétgázollak.

Vándorló: Igazságos alamizsna.

Aranyházy: (a' megkapott mentét húzigálva) Ide mentém'.

Vándorló: Ide az árát.

Aranyházy: E' mente enyim.

Vándorló: Az ára meg enyim.

Aranyházy: Hagyd itt a' mentét.

Vándorló: Elviszem az árát.

Aranyházy: Huh orzó! (bóhoz kap, 's a' mentével futó Vándorlót üzőbe veszi) **Te Balázs!** mentémet viszik, fogd meg; megöflek (a' másik ajtóhoz szalad) fuss, megajándékozlak, ötvenet verék rád.

IV. Jelenet.

Balázs (a' zajra befut) **Aranyházy.**

Balázs: Mi baj tens uram?

Aranyházy: Mi baj te rabló! oda mentém, oda egyetlenegy kincsem.

Balázs: Hisz rajta van tens uron az egyik; a' másikat rég elvitték már. Azt gondolám, hogy az egész lármát csak jó kedvéből üte tens uram.

Aranyházy: Majd elrontom jó kedvedet. Elvitték mentémet, most visszahozták, 's megint elvitték.

Balázs: Majd megint visszahozzák.

Aranyházy: Lódulj Borosyhoz, mondd, jőjön hozzám; beszédem van vele. (Balázs el.)

Aranyházy (egyedül) Majd kérdésre vonom csak jőjön, meg kell fizetnie, ha hátából metszi is, hogy ki-elégíthessem felébül-harmadából a' szélhordta világkerülő árendást; mert tudom, hogy az a' ruharablás is az ő czinkos fejből sült-ki; hadd szünjék meg már átkozott incselkedésivel, mert végre is ebül üt-ki dolga; sok rossz fát tett már a' tüzre, de megpörkölkölöm rajta a' sántát. (Kopogtatnak) Szabad!

V. Jelenet.

Borosy; Aranyházy.

Jó napot Aranyházy urnak, igen sietve hivatott, mit parancsol velem?

Aranyházy: Akarom hogy kövesse a' bölcshonost: „mi nemtiéd, add vissza“.

Borosy: Csak az kár, hogy nem divat akkor fizetni, midőn nincs.

Aranyházy: Ugyanazért Borosy uramnál szeretném behozni e' divatot.

Borosy: Régi! kár volna visszavenni.

Aranyházy: Már pedig akár régi, akár új — —

Borosy: (bele vág) Aranyházy jeget fuj.

Aranyházy: Roszkor lett poetává, majd kimérem a' cadentiát. Az ur' zaklatásait nem tűröm, az ur-tól nem faragatom magam'.

Borosy: Pedig a' faragás nem volna fölösleg.

Aranyházy: Mondom, hogy majd káros — — —

Borosy: (bele vág) Nem fizet Borosy tucsmáros.

Aranyházy: Ejnye szemétdombrul került gaz verselő — — —

Borosy: Onnét csak Aranyházy urnak szoktak nadrág-foltot hozni.

Aranyházy: (botot keres) Már egy kétlábú verset nekem is kell citálnom (az elővett bottal Borosyt kergeti.)

Borosy: (futásban) Aranyházy uram majd meg-erőteti magát (el)

VI. Jelenet.

Földesy, 's Aranyházy.

Földesy: (hóna alatt Aranyházy' mentéjét hozva Borosyba ütközik)
Huh milly felfordult lakodalom ez, mellyben illy különös böggővonóval forgolódnak?

Aranyházy: Éppen itt van most a' böggő, melly-hez illy vonó alkalmazható, mindjárt húzok is rajta egyet. (megpillantja a' mentét) Huh sátán; ez az én mentém.

Földesy: Az ám, ha megfizet; különben enyim.

Aranyházy: Akár fizetek akár nem; az enyim, 's vége.

Földesy: Nem biz az, hanem ha megfizet, öné, 's ez közepe; ha pedig nem, akkor enyim, 's itt a' do-log' vége, 's ez szándékom.

Aranyházy: (botjával Földesyre készül ütni.) No hát itt a' fizetés.

Földesy. (a' mentét fejére teríti) Aranyházy úr most csak nem tagadhatja, hogy medve van a' kelepczében,

Aranyházy: (bőtyjával Földesy felé dőf) *Vipera*, kigyó, sátán! hadd szúrjam agyon.

Földesy: Aranyházy úrban úgy is kevés a' levegő 's még azt is eltaszítja magától (a' lekapott mentével fut)

Aranyházy: Te Balázs, te hűtelen cseléd, miért nem tiprod agyon?

VII. Jelenet.

Balázs: (a' zajra befut) Aha! itt bizonyosan vak parádé volt. Tens urat tán ködmönkirálynak koronázták.

Aranyházy: Oda vagyok; hozz egy medicinás üveget.

Balázs: Az egész házban nincs több egy csezetes üvegnél, 's az is a' szurdikban hever.

Aranyházy: Hozzd el azt hát.

Balázs: No ha abbul kortyant tens úr, nevét alig-ha el nem felejtí. (el)

VIII. Jelenet.

Csolnaky, Aranyházy

Csolnaky: Humillimus servus, Aranyházy úr!

Aranyházy: Nem tudom, örömében, avagy bujában lett-e deákká; de megexaminálok, ha ijesztget.

Csolnaky: Ha már illy kevéstől is megijed Aranyházy úr, akkor jobb kapaszkodjék meg előre, mert a' következők annál inkább leverik, mert ime bankrot-tá lettem, egy krajezárt sem fizethetek ez árnyékvilágban, az az: mindenből kisültem.

Aranyházy: Nem értem, miből sütötték ki az urat; puskából? no 's majd én álgyúbol sütöm ki.

Csolnaky: Egy fillért sem adhatok.

Aranyházy: Oda vagyok.

Csolnaky: Mondám, kapaszkodjék valamibe Aranyházy ur.

Aranyházy: Semmit sem fizethet.

Csolnaky: De fizethetek valamivel, mellyel mindig teli van zsebem.

Aranyházy: Ez ember megpukkaszt!

Csolnaky: Nincs nálam gombostű, tehát ne féljen.

Aranyházy: Hát mind oda van, a' sok szép pénz?

Csolnaky: Oda bizony, 's épen azért van oda, mert sok volt; már csak maga a' harmincz forint százátul, melyet sokszor nem fizetheték-ki rendesen, egy másik capitalissá növekedék, 's így sehogy sem telt-ki.

Aranyházy: Hát tékozló! most ki fizeti meg?

Csolnaky: Szokás szerint az öreg harang.

Aranyházy: Most katonásan mondom: Marsch!

Csolnaky: (katonásan lépdel Aranyházy felé) Egy, kettő, három, négy.

Aranyházy: Még felém jó a' kigyó; kanyarulj kifelé.

Csolnaky: (ismét katonás léptekkel ki) Tens úr semmit sem kap, és így legyen mindennap. (el.)

Aranyházy: (egyedül) Beteg vagyok, 's tán meg sem gyógyulok. Ennyi drága pénz! mintha sárba vetettem volna; semmi haszna a' szép summának, még végre is meg kell tőle válnom. — De nem! várj ármányos gézengúz, megveszem rajtad. Szívem megkönyörült a' nyomorulton, 's csekély harmincz forint interesért százátul kiadám a' drága sok pénzt, 's most ezt sem tudja, vagy ravasz lélekkel csak nem akarja visszatéríteni. Hanem majd tövén fogom ezután a' dolgot, 's úgy fognak tánczolni, miként én dudálok. Te Balázs!

Balázs: (belép) Itt vagyok, tens uram!

Aranyházy: Eredj zárd be az ajtót, és senkit be ne bocsáss hozzám. (Balázs el)

IX. Jelenet.

Borosy; Aranyházy.

Borosy: Aranyházy uram, illy érdemes vendéget csak ki nem zár?

Aranyházy: Érdemes, érdemes; már ismét túlcsapong a' batáron.

Borosy: Gondolnám, Aranyházy úr' háza még a' határon belől van.

Aranyházy: Látom, látom, hogy már nagyon...

Borosy: (belevág) Aranyházy ebül vagy. Tán doktor kell. O! csak mentéjéből vegyen egy evőkanálnyit, 's azonnal helyre álland. Azonban hagyjuk máskorra ezt 's térjünk inkább a' dologra. Tudja e Aranyházy úr, hogy én az interest mindekkorig becsületesen lefizettem, 's azt is.

Aranyházy: (közben szólva) Hogy az úr gonosz vipera.

Borosy: Bőven be van bizonyítva Aranyházy urról, tehát azt is tudja, hogy a' capitálist tíz esztendőre adta, 's így nincs itt még a' fizetés' ideje...

Aranyházy: Nincs, nincs, hanem majd ha elvégzi, én fizetek.

Borosy: ennek következtetésében törvénytelenül késztet a' fizetésre; hozzá járul...

Aranyházy: (közbe vág) Hogy az urat beszédességeért hatalmasan megkenjem,...

Borosy: Én pedig vissza; — hogy nekem szükölködőnek, ki jelenleg sem állok még egészen jó lábon, huszonöt forintat interesre százátul merete kiadni pénzét, mind e' mellett sem maradhatok békében Aranyházy urtól, szüntelen kínoz, és sürget a' capitális' lefizetésére holott még nincs itt az idő; Én tehát igazságom' védelmére másoktól is felvilágosittatván, oda folyamodtam, hol segíthetnek 's fognak segíteni, 's ime!ennyiből áll mondókám.

Aranyházy: Hát az úr sem akar fizetni; háladatlan! Beütök házába.

Borosy: Én meg kiütök.

X. Jelenet.

Földesy (ismét Aranyházy mentéjével belép.) a' voltak,

Földesy: Én meg beütök.

Aranyházy: Én meg ráütök.

Földesy: Nem gondolnám, hisz borjubőrt hoztam.

Aranyházy: Magárul húzta le az úr?

Borosy: Háromszegletű kalaphoz való.

Aranyházy: (menté,ét megpillantja) Huh! rablók! Balázs, jér csak, itt a' mente.

Földesy: Soha se koptassa szolgáját! Aranyházy úr, hisz szántszándékkal válok meg e' vágdföldhöz mentétől

Borosy: Egyébiránt is az úr' egész háza penészsbe borult volna tőle.

Földesy: (átadja a' mentét) Itt van, cifrázza fel magát vele az úr — — —

Aranyházy: Nem az urak' kezébe való a' drága ruha.

Borosy: Nem is találhatni egykönnyen illy vargamunkára.

Földesy: Mit nem tesz az ember, ha fényleni akar.

Aranyházy: Te Balázs, hol töltöd a' drága időt? már mondtam, siess, siess ide.

XI. Jelenet.

Balázs; a' voltak.

Aranyházy: Vidd el e' mentét, 's takargasd szépen papirosba. (Balázs el.)

Földesy: Tudja-é Aranyházy úr, hogy atyám kevéssel halála előtt e' háznak árát, melly akkor nem állt olly közel a' végső pusztuláshoz, mint most, 's mellyet Aranyházy úr tőle elég olcsón csípett el, ezenkül még szép summa pénzt is bizonyos föltételek alatt, mellyek' legfőbbike, hogy az egész pénzmennyiséget, ha felnőttem, nekem azonnal átnyújtsa, Aranyházy urnál hagyta?

Aranyházy: (közbeszól) De még nem nőtt ám fel.

Földesy: Aligha nem. — Ezen pénzt mindeddig vonakodott nekem átadni; én tehát Aranyházy úr ellen pört indíték, és azt meg is nyerém. Sopánykodásait tekintve felhagyék az executióval is, sőt esztendeig várakozám; mellynek lefolyta alatt a' pénz lefizetését ígéré. 'S ime el-

üstökös csillagot, 's benne vagy egészen, mibe senki sem helyezett. Te a' perpatvarokban talpadtól földig magasztalt férfi, kinek a' törvény lábujjaiban van; 's azért úgy fényelegs, mint korom a' fazékon. Te minden tudomány' üres magháza, ki annyira elrontád szemeid' az olvasásban, hogy a' gombócztot a' tál' közepéből fényes nappal is kihalászod. Alig bátorkodám ugyan magamtól a' tudományok' illy összevissza torzított papjával pörben föllépni, de miután Földesy úr engem felszólita ügyének végső befejezésire, jelentem, hogy én vagyok, kinek szembe kell szállnom Aranyházy urral, mint a' legerősb csávéban savanyított tudósok' kritikusával — — —

A r a n y h á z y: Majd csomót kötök az úr' ékesszólásán, ha be nem végezi.

S z á d a y: (ismét fenhangon) Oh! de mikor emberi szó nem elégséges. Csak a' város'kolomposai bôghetnek Aranyházy úr' fényes tetteiről, mint a' böleseknek keresztül-kaszul köszörült — — —

A r a n y h á z y: Elég! egy syllabával se tovább már, különben megropogtatom.

S z á d a y: Arra nincs idő, 's én nem is ropogtatni jöttem, csak azt akarom jelenteni, hogy én vagyok, ki az egész perpatvarra az utolsó pecsétet rá ütöm, 's kivel Aranyházy urnak ezentúl dolga lesz; továbbá, kifolyton azon iparkodom, hogy Aranyházy úr' részére ugyan, de magunk' hasznára leginkább dolgozhassam. (el)

A r a n y h á z y: (egyedül) Mitevő legyek? oda lesz a' drágapénz, a' szép szerzemény. Megszánhatná valamelly prókátor sorsomat 's felvállalhatná egész pörömet egy krajczár nélkül; máskép mindjárt oda is pénz kell, ó lélekisméret; 's felebaráti szeretet! dehogy fizetek. Balázs, siess, jöszte, jöszte. Hozd el kalapom'.

XIV. Jelenet.

Balázs 's Aranyházy.

Balázs: Hiszen nincs karimája.

mult az év, 's valahányszor kérni jövék, elutasítottam. Egy vándorló' alakjában fordultam meg az úr' házá-
nál, 's miért? mert kerülni akartam az erőszakos-
kodást, 's elhárítani a' bosszontást 's mindent megkísér-
ték. De hasztalan, igyekezeteim 's próbáim siker nélkül
maradtak, 's azért újra beszéltem Száday ügyvéd úrral
(mert ki először nyerte meg a' pört, az nincs többé) hogy
tegye utoljára kezét a' pörre, 's megerősítettén az, vagy
megfizet Aranyházy úr, vagy pedig executió jövend nya-
kára. De ha bizik ügye' igazságában, újra is megkezdheti
a' pört, 's ez megleend-é, vagy nem, tudni kívánom mi-
nél hamarébb.

Borosy: Aranyházy úr úgy is szeret tépni 's mor-
szolni, mostadtunk mindketten (Borosy 's Földesy el)

Aranyházy: Balázs! hallod-é?

XII. Jelenet.

Balázs (belép) Aranyházy.

Balázs: Tessék.

Aranyházy: Jöszte, tarts, oda vagyok; megfa-
kadok mérgemben.

Balázs: Hova kapaszkodjam?

Aranyházy: Tarts szélhordta-eszű hátulról (Balázs
kezeivel hátulról támasztja) Mi tévő legyek? még az adosságot
is meg kell fizetnem, 's így oda pénzem. Jaj pénz! jaj
pör! jaj fiscus!

Balázs (elereszti) Tens uram, zsibbadok!

Aranyházy: (igen tántorogva) Még élet-veszedelembe
ejt, takarodjál, kicsirkadt gonosz mag!

Balázs: (menetközben) A' mai bőjt az oka.

XIII. Jelenés.

Száday ügyvéd, Aranyházy.

Száday: ügyvéd (fennhangon) Üdvözlégy tudósok tudó-
sa, te ki olly mélyen nézész a' törvénybe, mint medve a'
napba, 's úgy fejtegeted azt, mint a' legtávolabb kóborló

Aranyházy: Pazérló! bát nem tudod, hogy mi-
nap varta fel a' csizmadia. Botomat is hozzá el. (Balázs el)
Már csak megszólítom a' szomszédságomban lakó próká-
tort, hisz hat esztendeje már, hogy itt lakik, 's még
pöre sem volt; ez egyet csak felvállalhatja ingyen is,
legalább megmutathatná, mit tud, 's ha megnyeri; egy,
vagy két meszely bab, egy kis burgonya, 's t. e' féle
nem mind a' világ.

Balázs: (belép) Itt a' bot, és a' kalap. (Aranyházy el)

Balázs: (egyedül) Ennek aligha meg-nem paprikázta
valaki jó kedvét, mert olly gondolatokba merül regge-
lenkint, hogy nadrágja helyett sokszor dolmánya' ujjait
húzza lábaira, 's kalapja helyett csizma' szárabadugja
fejét. Bár csak olly jó lenne Földesy, 's irgalom nélkül
koppasztaná meg e' vén bankát, majd én is odébb állnék
egy házzal, 's pedig Földesy úrhoz, ha, mint ígérte, ki-
fizeti azon kis pénzt, mellyért még szolgálnom kellene,
mert már kalapom is elszivelhetlenné vált az emberek e-
lőtt; hol egyik taszít meg henne, hol a' másik nyomja
földhöz csallhatlan sybilla gyanánt, hogy puffogásáru az
időt megtudhassa, 's ha szólok, egymás után hárman is
a' falat pecsételik vele. De ime jó!, most odébb viszem
a' derest, különben beszédességemért pálcza gyanánt hasz-
nált kapanyéllal jól megcsókolhatná nyakam' csigáját. (el)

XV. Jelenet.

Aranyházy 's Ügyvéd. (beszélgetve belépnek)

Aranyházy: No de csak gondolja el az úr! illy
ócska, minden divatból kikopott prókátor, mint szomszé-
dom, még; — jaj beteg vagyok, ha kimondom — husz fo-
rintot mert kérni pengőben.

Ügyvéd: Ezért én tintámhoz sem nyulnék.

Aranyházy: Huh lélekisméret! Én megis für-
deném benne.

Ügyvéd: Legalább valami reménysége lehetett volna Aranyházy urnak.

Aranyházy: Veszsen a' reménység, ha olly drágán kell azt vásárlani.

Ügyvéd: Az igaz, egyrészt kár lett volna, mert a' mi egyszer meg van nyerve, nehéz azt ismét felbontani, 's az ellenkezőt bebizonyítani; azután hisz nem sokára itt terem az executio.

Aranyházy: Botránykoztat az úr, beszéljen egy kissé máskép.

Ügyvéd: Máskép? no hát az úr' kalapjának mint három csucsára mondom, hogy rettentően megkopasztják.

Aranyházy: Uram! így személy-, 's egyszersmind kalapsértésbe keveri magát

Ügyvéd: Ugy sértésbe? azt már rég tudtam.

Aranyházy: Így becsületem sem állna jó helyen.

Ügyvéd: (mentiben) Annak már rég nem volt illendő statiója.

Aranyházy: No süssék meg az urat a' legelső nyáron. (Ügyvéd el)

Aranyházy: (egyedül) Én ezt akarám részemre megválasztani, 's ő husz forint pengőért még tollát sem akarja tintába mártani. O igazság 's felebaráti szeretet! biz utolsó gond vagy te a' prókátorok' agyában. Nem volna elég fél forint? de jaj hova lettetek boldog idők, dehogy pöröl ezért egy prókátor, pedig többet ugyan nem adok; inkább Földesy urammal egyességre lépek, melly neki se legyen káros, de nekem még is a' legnagyobb hasznot szülje. Borosy urat pedig fizetésre késztem; majd meglátom, mire menend instantiájával; hisz a' tébolyodottak háza legalsóbb szögletibe kellene azt örökre zárni, ki huszonöt forint érdekért százátul a' capitálist elvenné, (kopognak) szabad no!

XVI. Jelenet.

Borosy és Földesy (belépnek) **Aranyházy.**

Aranyházy: Ah! épen farkasokat emlegeték, 's ime kert alatt kullognak.

Borosy (Földesyhez) Ez valóban igen szép.

Földesy: Mi közöttünk is épen medvéről volt a' szó, 's ime rátaláltunk.

Aranyházy: Azt nem kellett volna keresniök, magok között is mindig rá találhatnak.

megyeházhoz siessen, én tudositani akarám Aranyházy urat, háza utamban levén. Siessen tehát minél szaporábban.

Aranyházy: Már mi dolgom lenne ott nekem? Miért nem dolgozott az úr részemre? mit?

Száday: Ki gondolná, hogy Aranyházy úr valakire szoruljon? Hát mirevaló ama' nagy ékesszólás, mellyel olly hős tettekre buzdítja a' hallgatókat, hogy többnyire dorongokkal akarják megköszönni; azután a' szó, mellyet a' legtinomabb farkas-ordításhoz hasonlíthatnánk, 's a' fontszámra fejében létező (félre „korpa“) bölcsesség, — mindezek — — —

Aranyházy: Mindezekért hordja-el az urat a' forgószelel.

Száday: (ment ében) Aranyházy urnak pedig a' leghegyesebb tüske csiklándozza meg talpát.

Aranyházy: (egyedül) Már meg oda is miért hívatnak? talán bizony pör nélkül megnyertem a' kigyókat, vagy tán Földesy látván nagylelkűségemet, az egész summát elengedi; biz úgy is hozná magával az igazság 's felebaráti szeretet. Te Balázs!

XIX. Jelenet.

Balázs (belép) Aranyházy.

Balázs: Tessék parancsolni.

Aranyházy: Ide botom' és kalapom'.

Balázs: És még mit?

Aranyházy: Filkó, semmit. (Balázs el) Jaj már e' kis ut is pénzbe kerül a' szomszéd vármegyeházig. Csak illik néhány krajczárral megajándékoznom azokat, kik részemre dolgoztak, ámbár mind ezt felebaráti szeretetből ingyen kellene tenniök. Csak hijába; soha sincs embernek tiszta haszna, minden egy kis kárral jár.

Balázs: (belép) Itt a' bot, és a' kalap. (Aranyházy el)

Balázs: (egyedül) Ném is tudja e' kalodábavaló farkas vitéz, hogy vesztére indul a' megyeházhoz; 's hiszem, nyitva marad szája; ha megkapja a' bucsúztatót pénztől. Majd leráspolják most Aranyházy urról, mit szép mód-dal nem akart megadni. De úgy van, a' fősvény éhezik, 's csak zsebét tölti, és más vigyorogva költi; nagy igazság, sokszor hallottam, de nem is fogom elfeledni. Hanem mind e' mellett sem mulasztaná el botjával nyakam'

Borosy: Hisz magunk közt találtunk rá.

Aranyházy: Ez egykissé vastag tréfa!

Földesy: Aranyházy uré sem igen síma.

Aranyházy: En farkasok alatt jó barátokat értettem.

Borosy: Mi meg a' medve alatt bölcs embert.

Aranyházy: Ebben tehát megegyeztünk volna; már most abban is egyezzünk meg, hogy Földesy uram addig halaszsa az egész dolgot, míg Borosy uram rovása a' divatból kikopik, azaz míg megfizet, 's ha ezt megteszi, akkor én is kész fizető leszek.

Borosy: Ez csak akkor fog elválni, ha Aranyházy urnak meg jó obsitja, mit előbb kérdezni akarék, de beszédjéből érthettem, hogy eddig nem érkezett meg, 's én különben is tanácslanám, hogy a' mely zacskót előlegelesen készítettett ama' pénznek; takarítsa meg az úr, jó lesz jövődöben ködmönyére fóttnak.

Aranyházy: Bizony meg kell pukkadnom.

Földesy: 'Shogy pukkadása minél hamarébb megtörténjék, már csak megmondom én is, miért jöttem; kérdzem t. i. Aranyházy urtól: akarja-e a' pört újra elkezdeni, 's fogadott-é ügyvédet, vagy nem, mert máskép — —

Aranyházy: Hát már semmi halasztás!

Földesy: Már késő minden lármája.

Borosy: Elvesz Aranyházy' residentiája.

Aranyházy: Poeta! nekem azonnal fizessen.

Borosy: (Földesyhez) Ennek Földesy ur jó nagyot nevéssen.

Aranyházy: Oda vagyok, meghalok!

Földesy: No hát nyugodjék békében.

Borosy: Örökkön, örökké (el mindketten.)

Aranyházy: Megvagyok löve puska nélkül.

XVIII. Jelenet.

Száday ügyvéd (belép) Aranyházy.

Száday: Szorítsa meg hamar torkát Aranyházy úr, hogy lelke ki ne repüljön mosatlan testéből addig, míg a' vármegye' házához eljut.

Aranyházy: No vigyék az urat a' bolondok' házába.

Száday: Aranyházy úr könnyebben oda mehet, jól tudja az utat, minthogy már egyszer onnét megfordult; azonban ezt később is megteheti, most csak a' vár-

meglegyinteni, ha tudná, hogy sátánival 's viporáival én is egy huron pendültem. De ime jó, félreállok.
(félre vonul)

XX. Jelenet.

Aranyházy, Balázs.

Aranyházy: (egy levelet olvasva belép) Oh emberek, hol a' szív, 's érzés? huszonöt forint interesért százátul capitalist veszteti (elciti a' levelet). Utamban előtalálám azt a' rabló Borosyt, 's még vigyorgott e' szörnyüségén (felveszi a' levelet, 's az oldalvást álló Balázst megpillantván) Még te is itt ólálkodol, tudom, hogy egy gyékényen árultál a' gazokkal.

Balázs: Engedelmeből a' tek. urnak! biz ugy történt.

Aranyházy: Én eddig azt hittem, hogy vagy a' gonosz Borosy, vagy a' ravasz Csolnaky megfizet, 's néhány garassal majd kitolom Földesy' szemét, 's ime most sem egyik, sem másik nem ad, 's két szék közt pad alá estem. De még ez nem elég, hanem a' czinkosok' mesterének Földesynek még hatalmat adnak, hogy engem' exequálhat, ha készpénzemből nem fizetem őt ki, 's így látom, hogy meg kell adni, mivel adós vagyok — — —

XXI. Jelenet.

Földesy, Száday, Borosy, (betoppannak.) a' voltak.

Földesy: Minden esetre Aranyházy uram, azon ne is kételkedjék.

Aranyházy: Ki hitt ide benneteket? hivatlan vendégnek ajtó mögött a' helye.

Földesy: Épen e' közmondást akarjuk megfordítani, hogy Aranyházy úr jusson ajtó mögé, mi pedig beljebb.

Aranyházy: No hát forduljanak fel az urak.

Borosy: En miért jöttem, azt Aranyházy urnak másutt tán már bővebben megmondották; azonban nem gondolám fölöslegnek személyesen is megmondani, hogy t. i. mivel Aranyházy ur nekem szegény sorsomban huszonöt forint kamatért százátul adott pénzt, 's ez törvényelleni tett, annak következésiben bírói ítélet szerint tőkepenze füstbe ment; vagy is értelmesebben magyarul, „elvesztette capitalisát.“

Aranyházy: Tudom sátánok' őrmestere, tudom

Borosy: Én csak azt tudom, hogy Aranyházy úr a' fukardyak' régi érdemes előjárója. Így én elvégeztem dolgom', 's Aranyházy urnak valóságos executiót kívánok. ^(el)

Száday: Én is meg akarám mutatni, mily lélekisméretesen dolgoztam Aranyházy úr' részére.

Aranyházy: O czinkosok' czinkosa!

Földesy: Mi lett az ügyvéd ur' dolgainak vége, azt meghallotta már a' megye' házánál, hogy t. i. ügyvéd ur' jelenlétében azonnal fizessen ki engem Aranyházy úr, különben holnap executio, 's roskadt residentijára dob.

Száday: Mintha mondaná Földesy úr: „mi nem tiéd add vissza”. No de sokszor hallottam már 's igaz is az uzsorásról, „Ő kaparta, költi más”.

Aranyházy: Fuljon meg az úr e' közmondástul.

Földesy: No csak szaporán, mert még végezetül az idő' árát is Aranyházy urra rójuk, melyet itt elpazérunk.

Aranyházy: Jaj pénzem! dehogy válok meg tőled. Megsiratlak ezerszer.

Földesy: Pedig most egyszer csak tegye meg Aranyházy úr, azután miattam pityereghet ha tetszik; ellenkező esetben executio, és dob.

Aranyházy: Szörnyűség. O executio! o dob!
(Földesy és Száday tolják a' másik ajtó felé)

Balázs: Ijú jú!

Aranyházy: Még te is örülsz gaz czimbora?

Balázs: Elmaradhatsz már vén sas,

Rongyos kabát, éhes has!

Ju jú!

(ugrándozva utánok megyen).

(A' kárpit legördül).

Egy jelenet, IXdik Károly' korából. *)

George kapitány a' fejedelme által határozott időre a' Louvreben megjelent. Bejelentés után egy udvarnok a' király' bel-termébe vezeté. — A' fejedelem, ki tollal kezében, íróasztala mellett ült, helybenmaradásra inté, mintha attól tartana, hogy a' kiejtett szó gondolatai' fonalát megszakasztja. — Mig a' kapitány tiszteletteljes helyzetben vesztegállott, elég ideje lőn a' teremet 's bútorzatát futólag megtekinteni. A' terem' bútorzata igen egyszerű, mert a' falakon rend nélkül függő vadász - eszközökön kívül mi sem volt benne. Egy, a' szűz istennőt Diánát képező, festvény, cseréggel koszorúzottan függött egy vadászkürt 's hosszú puská között. A' fejedelem' íróasztalán szerteszét irományok, alatta könyvek 's egy olvasó, kis imádságos könyv, sólyomkötelékek 's csengetyűk heverték. Egy közel vánkoston nagy agár fekütt. A' király egyszerre haragosan felszökik ültéből, 's vad szitkot morgogva tollát elhagyítja. — Leszegzett fővel 's ingatag léptekkel, háromszor kerüli meg a' teremet, 's hirtelen megáll a' kapitány előtt 's megütközve tekint rá — mintha vendégét csak most venné észre.

„Hah! ön az?” szolt a' király, egy lépéssel hátrálva. —

A' kapitány mélyen meghajtá magát. —

„Örvendek, hogy önt láthatom, én önnel szólni akarék, mindazáltal” — 's itt félbenszakasztá megszólítását.

A' kapitány félig nyitott szájjal, 's előrenyujtott nyakkal, bal lábát a' jobbiknak hat hüvelyknyire elibe helyezve, — szóval: olly helyzetben, mikép füstő a' figyelmet ábrázolja, várta végéta' királyi beszédnek. De a' király mellire ereszté fejét, — 's úgy lát-

*) Chronique du temps de Charles IX par l' auteur du theatre de Clara Gazul et de la Jaqueire. Paris 1829. —

szott, gondolatai azon ponttúl, mely fölött szólni szándékozott, egészen más irányt vőnek. — Néhány percig hallgatásba merülvén, a' fejdelem leült, 's fejét kezével támogatá, mint az elfáradt ember tenni szokott.

„Diable de rime“ felkiáltott 's lábával földre dobanta, hogy hosszú sarkantyúji hangosan pöngének.

A' nagy agár e' dobbanásra fölébredt 's azt öt-érdklő jelnek vélvén, a' király' székehez közelgett, 's első lábait a' fejdelem' térdeire helyezé, 's hosszú keskeny fejét fölemelvén, minden udvariság nélkül ásitott. — A' király eltávolítá a' kutyát, mely ismét előbbi fekhelyére heveredett, 's midőn véletlenül pillanatai a' kapitányéival találkoznak, folytatá egyhangú megszólalását:

„Csudálkozás nélkül tekintse ön helyzetem“; az ember egy jó összhangzású rimszó keresése mellett szinte vért izzad“

„Talán jelenlétem terhire van Fölségednek?“ kérdő a' kapitány mély bókolattal.

„Épen nem“ viszonzá a' fejdelem, 's felkelvén székerül bizodalmas tekintettel a' kapitány' vállára tevé kezét, — egyszer'smind mosolygásra erőteté ajakit, de abban szórakozott tekintete nem vőn részt.

„Fáradt-e még ön a' tegnapi vadászat' terheitől?“ mondá a' király, szembetűnő zavarban levén, mint kezdjen a' dologhoz — az eliramlott szarvas' felkutatása némi fáradságot szerze önnek.“

„Sire! illetlen volna a' parancsnoki hely felséged' lovag-osztályában hozzám, ha olly multság, mint a' tegnapi, elfáraszthatna. Guise úr minthogy az utóbbi csatak' alkalmakor mindig nyeregben látott, hős albániainak nevezett.“

„Oh igen — nekem is mondták már, hogy te ügyes lovag vagy; de hát a' puskát tudod é' ügyesen forgatni?“

„Megléhetösen, Sire! de Felséged' ügyességével még sem mérközhetem, illyesmivel nem minden levante bír“

„Látod azon hosszú puskát? tégy bele tíz golyót 's átkozott legyek, ha 60 lépésnyi távulban mindegyikkel el nem találod azon pogány kebelt, melyet czélul tüzesz“

„Hatvan lépésre, már ez sok!..., azonban olly ügyes lövészszel, mint Fölséged, a' dolgot próbára merném tenni.“

„Nem, nem, még ez nem elég, — a' golyó 200 lépésnyire testet ér, ha t. i. illő nehézségű.“

A' király most a' puskát Georgenak nyújtá.

„Valóban szint olly jó, mint gazdag fegyver“ jegyzé meg a' kapitány, mintán gondosan megvizsgálta.

„Úgy látom, te értesz a' fegyverhez, vitéz bajtárs! emeld csak arczodhoz, lássam, mikép teszed azt.“

A' kapitány engedelmeskedék.

„Valóban nagybecsű kincs egy jó puska“ folytatá a' király halkán — egy ujbillentés után porba hull legveszélyesebb ellenségünk is, a' nélkül hogy őt golyó ellen pánczél vagy mellvas védhetné.“

IX-ik Károly — tán természeti félenkség, vagy ifjúkori szokás miatt — a' vele beszélő személynek majd soha sem nézett szemébe; de most rendkívüli arcnyomattal merőn tekinté a' kapitányra. George akaratlanul lesüté szemeit, 's a' király majd ugyan azon pillanatban hasonlót tőn. — Most újra mély csend következett, melyet George szakasztá félbe:

„Értsen bárki mesterül a' lő-fegyverekhez, részemül biztosabbnak tartom a' kardot 's láncsát.“

„Igen, de a' puska...“ 's a' király szokatlanul mosolygott, — de hamar ezt tevé hozzá, azt mondják George, hogy téged az admirál megsértett?“

„Sire!“

„Én tudom azt, 's bizonyosan tudom, de kedvesen venném, — sőt akarom, hogy az eseményt magad beszéld el.“

„Egy szerencsétlen körülményről, mely nem kevésbé érdekelt, értekeztem vele“

„Gondolom öcséd' párviadaláról? Parbleau, mondhatom jeles ifjú, ki meg nem ijed minden levélzörrenéstől; az illy embereket igen becsülöm — Comminges büszke fi volt, 's a' mit érdemlett, meg is nyeré. Hanem, mort de ma vie, mimódon kötélőzködött beléd a' vén szakálos?“

„Úgy vélem, a' szerencsétlen valláskülönbségek, 's vallásbeli kitérésem — mit már rég elfelejtettnek hívék“ —

„Elfelejtettnek?“

„Legalább Fölséged példát adott ritka 's részrehajlatlan igazságtételével, mint kell vallásbeli egyenetlenségeket elfeledni.“

„Igen, de jó barátom tudnod kell, hogy Coligny admirál semmit sem felejt el“

„Vettem észre Sire“ s' a' kapitány' arcza elsötétült.

„Felelj őszintén George, mi szándékod van a' dologra nézve?“

„Nekem, Sire“

„Igen igen, szólj nyíltan“

„Sire, én szegény nemesember vagyok, 's az admirál sokkal idősb, mint sem párviadal dönthetné el ügyünket, 's ezen felül Sire ('s itt meghajlott, mint-ha a' következő mondás' kellemetlenségét egy udvarias fordúlattal eltüntethetné) ha azt tennem, Fölséged' haragját vonnám magamra“

„Pah' felkiált a' király, miközben a' kapitány' vállát érinté.

„Szerencsémre — folytató George — becsületem nincs megsértve, 's ha valaki becsületem' sérteni merészlené — akkor, kérném Fölségedet, engedje meg“

„Jó, te e' szerint az admirálon nem állsz boszút, hisz az igaz, ő mód nélkül szemtelenkedik, (George csudálkozva, iránytalanul néz) és ő megsértett téged, — Ördög és pokol! 's a' mint hallom, tetemesen sértett meg; egy nemesember nem rabszolga, 's vannak sérvek, miket egy királyi herczegtől sem szenvedünk-el“

„De miként bosszúlhatnám meg magam', hisz illetlennek tartaná a' velem megvívást.“

„Talán, de még is ('s a' király az ismét kezébe vett puskát átható pillanattal arczához illesztí) te értesz engem?“

A' kapitány két lépésnyire hátrált; a' fejedelem' tagjártatása 's kárörömöt jelentő arcza, gondolatját elég világosan kifejezék.

„Hogyan Sire, 's Ön tanácslaná?“

A' király dühösen dobbanta puskájával, 's vad tekintetet vetve a' kapitányra, így szólt: „Én neked tanácsolnék? ezer villám! én senkinek sem tanácslok“

A' kapitány erre nem tudta mit válaszolni; ő mint sok ember tenne hasonló helyzetben, szemeit földre szegze 's hallgatott.

Károly azonnal szelidebb hangon folytatá: „Hogy te becsületedet meg menthetnéd egy rá czélzott lövés által, az nekem mindegy; — de istenemre! egy nemes embernek legdrágább kincse a' becsület, 's hogy azt helyreállítsa, legszentebb kötelessége, 's ennek kiviteleben bármi merénnytől se irtózzék; — 's ezek a' Chatillonok különben is olly kevélyek 's szemtelenek, mint az ördögök; a' gazfiak még ennyakam' is kitekernék 's helyemet foglalnék el, ha tehetségökben állna. Ha Colignyt, a' vén szakálost látom, kedvem jó szakálát kitepni“

A' különben nem igen bő - beszédű királynak e' szó - özönét felelet nélkül hagyá a' kapitány.

„Nos a' mennyköben szólj, mi szándékod van? — Lásd ha én te volnék, templomból-kijöttekor golyóval fűrnám át testét. Parbleau! Guise rokonom megkö-

szönné neked, sőt az ország' nyugalma nézve is felette sokat tennél; tudod, Coligny admirál hatalmasb úr mint én, 's ezt nem szenvedhetem; a' lázongó vén szakállasnak meg kell valahára mutatni, hogy nem nézik el, ha mint dongó légy a' pók' szövédékit, más' becsületét áltlyuggatja. Ki nemes ember' becsületét áltlyuggatja, annak bőrén kell lyukat fúrni.'

„Sire! orgyilkolás nem emeli becsületünket, de végkép megsemmíti“

A' kapitány szilárdhangú felelete villámként sújtá a' királyt; mozdulatlanul tartá a' puskát a' kapitány felé nyujtva kezeiben, melyet a' bosszú eszközeül mintegy ajánlani látszott. Ajka halovány, szája félig nyitva, 's merevült szemeiben varázs-tűz fénylett. Végre löfegyvere reszkető kezéből a' padozatra zuhant, 's tompa zajátul a' terem megrendült; a' kapitány udvarias készséggel emelé föl azt, 's a' fejdelem lankadtan székbe veté magát 's ránczolt szemölde 's rángatózó ajka elárulák az égető tüzet keblében.

„Kapitány! (szólt hosszú szünet után) hol van lovag-osztályod?“

„Meauxban, Sire!“

„Kevés napok múlva visszatérsz lovag-osztályodhoz, 's Párisba vezeted azt; — a' parancsot azonnal megkapod. Adieu“

'S ezt szigorún 's haragosan ejté. A' kapitány meghajtá magát, 's a' fejdelem ajtóra mutatott, jelentvén, hogy a' kihallgatás' ideje elmúlt.

A' kapitány a' szokásban volt udvariság' jeleivel távozni készült, midőn a' király hirtelen felugrott 's őt karjánál visszatartóztatá „Legalább szájad zárva legyen. Te értesz engem.“ George mély bókolattal 's kezét mellére illesztve hagyá el a' teremet, 's még kívülről hallá a' király' zordon hangját 's a' vadász-ostor' pattogását, mellyel vadász ebét szólítja, mintha kedve jönne az ártatlanon rossz kedélyét lecsilapítani.

Haza érvén George, egy kis levelkét irt 's küldé
az admirálhoz, illy tartalmút:

„Egyvalaki, ki Önt gyűlöli, de becsületét szereti,
szólítja fel Önt, hogy Guise herczegtől, 's tán
egy még hatalmasabbtól is, őrizkedjék; Ön' életét veszély
fenyegeti“

De ezen levél hatástalan maradt Coligny' retten-
hetlen lelkére. Azonban kevéssel az után (1572 év
aug. 22) a' gonosz Maurevel' lövése halálát szerzé,
ki utóbb királyi bérgyilkos (tueur du Roi) mellék-
vet nyert.

Ez volt előzete az iszonyatos Bertalan-éjnek.

B. K.

Ének.

Imádj Istent! szeress Hazát,

Szeress o Nemzetem!

Lobogjon benned Fejdelem

Iránti szerelem.

Kövessd hiven a' hős apák' —

Apáid' nyomdokát,

A' kik szereztének neked

Vérpályán szép hazát;

Kik őrzék a' számos veszély-

'S vizály-ingatta hont,

A' mellyre szabadságfüzért

Hazák' nemtője font.

Nyugosznak a' hon-bajnokok

Század' mély álmain,

Hamvokra hálászó zeneg

Utódok' ajkain;

Szabadság' szép virága nő

Hős hamvaik közül,

Hazát 's királyt hűn ápoló

Utódnak ösztönül.

„Imádd Istent a' végtelent,
Imádd o Nemzetem!“
Igy ébredsz, így zeng feléd
Keblemben énekem — —

Imádjad őt a' bűkegyűt,
Ki e' kicsiny hazát
Szent jobbjával majd ezred - év'
Során vezette át.

Szeressd hazádat, a' dicsőt,
Mellynek határin túl
A' szent szabadság 's dics-füzér
Számadra nem virúl.

Igy bár veszély fenýítene,
Tovább is csönd ölel —
'S lettűnt kor' hamvibul dicsőbb
Jövőnek napja kel!

K. B.

A' száműzött.

Messze költözik bucsúzva híved
Dúlt honán kívül keresni hont;
'S bár reményitől borúja széllyed,
Rád tekintve haj! de új keservet ont.
Itt marad] veled sajátja,
'S epedve azt sohajtja:
Ne felejts,
El ne felejts!

Habra kél, 's az Oczean' hadában
Küzd, 's halad tovább elem-csaták között,
'S part mosolyg felé a' láthatárban
Hol szabad hazát reméll a' száműzött;
Rá derűl a' kedv' malasztja,
'S rebegeve azt sohajtja:
Ne felejts,
El ne felejts!

Partra száll, belép a' szent hazába,
(Száműzötteké) 's az üldözött szabad.
Haj! de vissza vágy szülő-honába,
A' hol vész borong, 's te árva lány magad.
Könyfedett lesz arczatja,
'S zokogva ezt sohajtja:
Ne felejts,
El ne felejts!

Majd ha csillapúl a' kény' viharja,
'S gyász-határi közt uj élet ébredéz:
Meggzünik sűrű könyének árja,
'S visszatér kibékült száműzőihez.
Visszatér szived' sajátja,
Ki most csak azt sohajtja:
Ne felejts,
El ne felejts!

Széky.

Árva virágink.

Bérczi völgy' virágin
Égi köny remeg, —
Köny, melyet szelíden
Áldozott a' reg, —
És a' lenge kelyhen
Lágy sohaj vonul,
Mint elhalt I gen szó
Lyánka' ajkirul.
Messze száll fohászuk
Balzam-árba szét,
Hordva halk fuvalmak'
Csókja' édesét.
„Merre száll fohászi
Árva csókotok?
Merre kis virágok
Bizton szóljatok!“

„Szép leányka' keblén
 Nyílik a' rokon
 Menny' mosolyján át az
 Üdvezítő hon, —
 Üdvbe ápoló hon, —
 'S csókja arra száll
 Kelyheinknek, merre
 Nyughazát talál;
 Tán az árva sergen
 Hű leányka-kéz,
 Ápoló kegyében
 Szebb korányt idéz,
 És a' jó anyának
 Áldozat-jelül
 Nyujtva, kelyheinken
 Hálaököny üdül“
 Oh deríts feléjük
 Szebb korányt, o hon!
 Így gyönyör dereng-fel
 Kis virágokon.

K.

Bucsúvét, Gyöngyöstül.

Tőlem, o maradj, maradj-el,
 Szívem' édes, szép vidéke!
 Bár te voltál 's bár te léssesz
 Üdveim' királyi széke.

Isten-áldott, víg öledben
 Egykor ujdonan születtem,
 És az ég' dicső malasztja
 Áldásúl lengett felettem. —

Más iránt illy kedvezése
 Nem volt, 's nincs a' végezetnek;
 Csak — ki jól tudott könyörgni,
 'S csak — kit istenek szeretnek.

'S még is — ah ki hitte volna! —
Már előttem minden álom:
Változott az ég' kegyelme —
'S romba dőle bájvilágom!

Messze űz a' sorsnak átka,
Messze éltem' angyalátul,
Hol szomorgva kél a' nap fel
Büszke Mátránk' szirtfalán tul.

Sápadt arcukon könnyű rezg
Hű kísérő társaimnak,
Mint kik holtat sirba visznek
'S a' halottért egyre sírnak.

Ah! tán ők előre sejtik,
Hogy síromba visznek engem,
Távul édenem' honátul,
Hogy megöl kinzó szerelmem;

Sejtik, hogy, szívem koporsó,
Bús verése, síri ének,
'S rajta — mint halotti gyertyák —
Reszketőn keservek égnek;

'S lelkem' a' koporsó mellett,
Mint takarja — a' bufátyol,
Mellyel a' kiholt reményért —
Sirva mindörökre gyászol.

'S tőlem, oh maradj, maradj-el,
Szívem' édes, szép vidéke!
Bár te voltál, 's bár te léscesz —
Üdveim' királyi széke!!

Pajér.

A' kis madárhoz.

Dalra kis madárka
Mindennap hevülsz,
Tán vidámit az, hogy
Zöld ágakon ülsz?
Vagy tán a' tavaszmenny'
Éke ihletett,
Hogy derült vagy, és olly
Bájos éneked?
Hah! tudom: mi serkent
Dalra kis madár;
Páros vagy, 's hivednek
Szép szerelme vár.
Boldog vagy ezerszer!
Egy rokonkebel
Mindent elfelejtet,
A' mi bút nevel.
Dalolhatsz örülve
Zöld ágak között;
Fájdalom tetőled
Messze költözött.
Engem, melly szerelmet
Bájlón pilloga,
Elhagyott egemnek
Ékes csillaga;
Őt, kiért hevültem,
'S üdvessége volt
E' kebelnek, zárja
Gyász halotti bolt.
Sirba lát azóta
Könnyező szemem;
Nincs, kiért hevüljön
Élet-unt szívem.

Emlényvirágok.

L i n a.

Lina milly szép, olly kegyetlen.
Képe leng felém szünetlen;
Lina, kiért epedek,
Tudja, mennyit szenvedek.
Szenvedek: — mert láng-érzelmem,
Keblemben ég hő szerelmem;
Hő szerelmem' megbántam, —
Lina hideg irántam.
Ah ő látja verző szívem',
Látja kinom' 's nem szán engem:
Ez facsarja könnyemet
Ez emészt 's öl engemet.

B ú s o n g á s.

Hallgass, hallgass bús csalogány
Te nyögellő kis madár!
Dal, kert, virág, csendes magány
Engem nem boldogít már.
Hervadj — hervadj berkem' éke
Te busongó Nefelejts!
És te lakom' báj-vidéke
Könnyeimre könnyet ejts.
Nekem, kit bú bánat levert,
Legkedvesb helyem a' sirkert:
Nekem szól a' halálhang,
Nekem kong a' sirharang.

N e f e l e j t s.

Ünneplő tavasz' elején
Egy szerelmes pár,
A' part' zöldellő pázsitján
Karonfogva jár.

A' mint mennek vizpart' szélén
Apró virágot
Látnak — melly ott hús bokorbul
Rájok mosolygott.
A' hű legény hogy adhassa
Szerelme' jelét
Lehajol — 's a' virág felé
Nyujtja már kezét;
Akkor a' part leszakadván
Folyam' árjába,
A' hű legény szerelmének
Lön mártalékja.
Zajos hullám elborítja
Deli termetét;
De az ifjú összeszedvén
Életerejét.
Még egyszer a' viz' mélyéből
Képét mutatja
'S a' veszély- hozó virágot
Kezében tartja.
Elnefejejts — ezt remegi
Reszkető hanggal;
Aztán mély örvénybe merül —
Szörnyü halált hall.
És azóta — a' virágnak
Neve Nefejejts
Mellyre minden deli lyánka
Bánatkönnyet ejts!

Aggleány' dala.

Évek jöttek, évek multak,
Lány maradtam én,
Állok életem' korának
Búcsuzó telén.

Elvirultak bájreményim?
Szép virágai —
Mielőtt üleltek egy hű
Férjnek karjai

'S most, midőn éltem' korának
Állok alkonyán,
Mint diszlő növény-seregben
Dér-csipett virány;

Ősz-hajakkal most reméllek
Ifju völegényt,
Templomban nőül veendő
Engemet szegényt.

Végkép ágyba döntő kórom
Farsangom nekem,
Mellyben a' sötét haláltól
Eljegyeztetem;

'S a' templom, hol nem sokára
Eskümet adom,
A' rideg koporsó, mellybe
Majd bezáratom.

Sp. G.

É j i - d a l.

Égből földünkre a' setét
Éj csendesen leszáll,
Nyugszik minden, csak szívem az,
Melly nyugtot nem talál.

Mint felhők közt tévelygenek
Haldokló csillagok,
Viharban éltem úgy bolyong,
'S boldogtalan vagyok.

Keblemben éji csillagúl, —
Virasztva énvelem
Álmatlan hosszú éjemen, —
Őrt áll a' gyötrelem.

Vajjon mikor derűlsz felém
Mosolygó hajnalom? —
Vagy ah tudom! — ha eljutok
Kebledbe — sirhalom!

Sp. G.

Epigrammák.

1

A' megüemesült uzsorás.

Báróvá lett ő, 's most gögösb, mint vala; mert van
Czímere' rőt közepén: lencszalag és fakereszt.

2

Emmikez.

Nem tudom adni okát, mint hűle szerelmem irántad;
Meg-hidegüle, csak ezt, Emmike, mondhatom én.

3

Röstség és jutalom.

Cziczka szeretne halat, de vizet gázolni vonakszik;
Körme közé nem fog padra felúszni a' hal.

A. K.

M u t a t v á n y.

Schillernek, Szenvey által fordított

„Don Karlosz“-ából.

(Folytatásul az idei Koszorú VII-dik évében közlött Iső Felvonás'
második Jelenetéhez.)

P ó s a.

Tudja a' királyné

A' Herczeg' vonzatát?

Karlosz.

Mint nyithatám

Előtte szívemet meg? — Ő neje
Fülöpnek és királyné; ez pedig
Spanyol határ. — Hiúz szemekkel őrzi
Atyám' féltő szerelme őt, — feszes
Udvarszokás kerüi őt körül —
Hozzá tanúk nélkül jöhettem é?
Már nyolczadik pokol-gyötrelmü hónap,
Hogy a' főiskolából visszahitt
Atyám; hogy kénytelen vagyok naponkint
Őt látni, — és hallgatni mint a' sir.
Ah Ródrík! nyolczadik hónapja már,
Hogy e' szilaj tűz keblem' égeti —
'S ezerszer készül immár ajkomon
A' szörnyü vallástét kitörni, — 's gyáván
Mindannyiszor szívemhez visszamászik.
Ródrík! csak egykét perczet; — óh csak annyi
Időt, a' mennyi itt jó embereknek
Az istennel-megbékülésre kell, —
Munkálj-ki, mellyben én négy szemközött
Anyámmal....

XI. Koszorú. 1839.

11

P ó s a.

Istenem! 's hát atyja, Herczeg —

Karlosz.

Boldogtalan! miért emlited őt?
Említsd előttem minden rémnemét
A' lelki kínoknak, — csak őt — atyámat
Ne hozd-elő. — Örökre megszakadt
A' természet' gyémánterős kötése
Közöttem és közöttte.

P ó s a.

Gyűlöli

Hát édes atyját a' Herczeg?

Karlosz.

Nem, ó nem!

Atyámat én nem gyűlölöm. Hanem
Jégborzanat 's iszony ragadja-meg
Lelkem', ha e' szörnyű név ütközik
Fülemhez. — Engem szolgamód' neveltek,
Fiú! vonzatom' virágrügyét
A' házi dér korán előlte. — Már
Hat esztendő's valék, midőn amaz
Irtóztató ember, ki — mint beszél —
Az én atyám volt, elsőször jelent-meg
Szemeimnek; — és ez olly nap' reggelén
Történt, midőn négy vériteletet
Egy állóhelyben írt alá. — Ezen tul
Csak akkor láttam őt, ha egy hibámért
Bűnhődnöm kelle. — Isten! érezem —
Hogy már epém áradni kezd. — El innét,
El-el sietve innét!

P ó s a.

Nem! nem, Herczeg!

Folytassa csak szívének ösztönét, —
Ez a' legkedvezőbb hely és idő;
Szóhangok által a' kebel' szilaj
Kinsúlya enyhül.

Karlosz.

Sokszor víttam, és

Küzdöttem én magammal. — Sok, sok éj'
 Kisértet-óráján, ha őreim
 Békén aludtak, voltam én tünődő
 Elmével ébren; sokszor estem én
 Az égi szűz-anyának drága képe
 Előtt arczomra, 's kértem hó könnyűk'
 Ömlése közt, adjon fiúi jó
 Szívet; — de meg nem hallgatott soha. —
 Oh Ródrík! fejtsd a' végzeteknek e'
 Rejtekmeséjét meg nekem. — Miért
 Adak sok millió atyák közül
 Épen csak őt atyámul? és viszont
 Mért engem magzatúl sok millió
 Jobb magzatok közül? — Illy meghasonlott,
 Megférhetetlen két ellenvalót
 Körén a' természet fel nem mutathat.
 Hogyan szoríthatá az emberi
 Nemzet' két végfokát, őt 's engem, illy
 Szent lánczok ált erőszakosan össze?
 Irtóztató sors! mért történt ez így?
 Miért két lelket, mellyek mindörökké
 Kerülik egymást, egy kívánság által
 Illy szörnyen összeütköztetni? — Ródrík!
 Te itt két ellenes csillagzatot látsz,
 Melly a' futó időben, fő-irányos
 Pályán egyetlen egyszer út halálos
 Vihar között egymásra, 's mindenik
 Örökre szétfut aztán —

P ó s a.

Herczeg! én

Gyászos jövődöt sejték.

Karlosz.

Én is azt.

Mint a' pokolnak fúriáji, szállnak
 Körül a' szörnyü álomképek engem;

Kétkedve harczol jó űrangyalom
A' szörnyű föltétekkel; — álokosság'
Csavargós útain kalandozik
Szegény buvárelmém, míg végre egy
Mély torkolatnak szélén hűledez. —
Ah Róderik! ha egyszer benne én
Atyámat elfelejtem; — Róderik! —
Elsápoló arczod jelenti nékem,
Hogy engem értettél. Ha benne egyszer
Atyámat elfelejteném, mi lesz
Előttem akkor a' király?

P ó s a (rövid szünet után)

Szabad

Karloszt nekem megkérni egyre? — Bár mit
Igyekszik is művelni, Herezegem;
Fogadja-meg, hogy jó barátja' tudta
Nélkül mit sem teend. — Fogadja ezt
Karlosz nekem?

Karlosz.

Mindent, barátom! a' mit

Igaz szived nekem parancsol. Én
Egészen a' te karjaid közé
Vetem magam'.

P ó s a.

Hallom, hogy a' király

Madridba készül visszatérni. Az
Idő rövid. Ha a' Herczeg beszélni
Vágy titkon a' királynéval, tehát
Másutt sehol, csupán Aranjuezbán
Történhetik-meg. A' hely' zajtalan
Magánya, a' vidék' természetes
Életszokása kedvez...

Karlosz.

Én is bíztam ebben

Soká, — de hasztalan!

P ó s a.

Még van remény.

Tüstint megyek, hogy nála bejelentsem
Magam'; — 's ezt tenni máskülönben is
Tisztemben áll. — Előtte van csupán
Csak szíveink' titkos kötése tudva;
'S ha ő ezen spanyol hazában is
Még az, ki volt Henriknek udvarában,
Ugy nyílt szívet találok. — Hogy ha én
Pillantatában Karloszom' reményét
Olvashatom, — ha őt ezen nyomos
Beszédre kedvében lelem; — ha el-
Mellőzhetők udvarló asszonyi....

Karlosz.

Legtöbb közüők hozzám szít. Leginkább
Őszinte hozzám Mondekar, kinek
Fiat apródomul vevém-fel.

P ó s a.

Annál

Jobb. Tartózkodjék közel tehát
A' Herczeg, hogy jelemre itt teremjen.

Karlosz.

Ah úgy lesz — úgy lesz — csak siess tehát!

P ó s a.

Igen! Hanem mi lesz a' jel? — Nagyon
Közelre még sem állhat, herczegem!
Ez mindenik résznek veszélyes.

Karlosz.

(Rövid eszmélet után)

Hogy ha

Elsülne! — Úgy van, — el fog sülni — el!
Ez órában szokott lásd a' királyné
A' kertbe menni; — a' szökővizek mind
A' Néreák' kutjával függnek-össze —
Ezen kut a' királyné' kerti lakja

Előtt áll. Most lezárva tartja mind
Jó csillagom. Ha ezt az egy ugrót
Titkon megnyithatod, minden víz akkor
Aranjuez-ban szökik, — 's ezt én hívó-
Jelül veszem.

P ó s a.

Szerencsés gondolat!

Most egy pillantatig sem késem immár.
Ott, herczegem! tehát meglátjuk egymást.

(Elmennek külön oldalon.)

Harmadik Jelenet.

A' királyné' udvara Aranjuez-ban.

(Kelleme egyszerű mezeitáj, melyet egy lombos erkély hasít keresztül.
Végében a' királyné' mezei-lakja áll)

A' királyné, Olivarez herczegnő, Eboli
hgasszony, és Mondekar marquisé.

(az erkélyen feljönnek.)

Királyné (Mondekarhoz)

Jó Mondekar! Önt társítom magamhoz.

A' herczegasszony' vig szemfénye már
Egész reggel gyötör; csak nézze, kedvét
Alig képes takarni, hogy bucsút
Vesz a' mezőktől.

Eboli.

Mondhatom, Királyném!

Hogy nem csekély örömmel térek ismét
Madridba vissza.

Mondekar.

'S nem Felséged is?

Kedvetlenül szakadna-el tehát
Aranjuez-nak virányítól?

Királyné.

Leginkább

E' szép vidéktől. — Itt az én arany
Világomat szemlélem. E' helyet
Régen kijegyzé már szivem magának;
Itt a' szelid természet, — ifjuságom'
Kedves baráttársnéja — üdvezel;
Itt feltalálom ismét hajdani
Gyermekjátékimat, — 's itt francia
Hazám' szelid szellőji lengedeznek —
Ezt vétekül ne vesse senki; — minden
Embert édes honához vonz szive!

Eboli.

De milly magányos, pusztá, holt 's komor
Itt minden; azt hinné az ember, hogy
La-trapp-ban él.

Királyné.

Ellenkezőt hisz inkább.

Csak Madrid holt körültem és komor. —
De mit mond erre herczegnénk?

Olivarez.

Az én

Itéletem, felséges Asszony! az,
Hogy a' mióta csak spanyol király
Van, egy részét az esztendőnek itt,
A' másikat Pardóban, — a' telet
Pedig Madridban szokta tölteni.

Királyné.

Úgy, úgy! ezt tudja herczegném! — Magának
Meggzúntem holtig ellenmondani.

Mondekar.

És nem sokára millyen vídor élet
Fog lenni városunkban! A' bika -
Küzdésre készül már a' Plazza-major

S e' mellett egy auto-da-fé-ra is
Adtak nekünk reményt.

Királyné

Nekünk reményt?

'S ezt a' szelídszivű jó Mondekartól
Kell hallanom?

Mondekar.

Miért nem? hisz, kiket
Megégni látunk — mind eretneknek.

Királyné.

Tán Ebolim nem így gondolkodik.

Eboli.

Bocsánatot, felséges asszony! én sem
Vagyok rosszabb keresztyén, Mondekarnál.

Királyné.

O Ég! — én elfelejtém, hol vagyok. —
Másról beszéljünk. — A' mezőnlakásról
Szólánk előbb. — Ugy tetszik, hogy hamar,
Igen hamar lefolyt e' hónap. Ah mi
Sok szép kedvet reményltem én aratni
Ittlételemben! 'S én föl nem lelém,
A' mit reménylni mertem. — Így van-e
Minden reménynyel? Én nem lelhetém-fel
Azon kíváнатot, mellyben szívem
Megjátszatek.

Olivarez.

Hát mondja-meg nekünk
Már egyszer hercezegasszony, Eboli!
Ad-e reményt Gomeznek? és leend-e
Önben szerencsénk nem sokára
Menyasszonyát tisztelni?

Királyné.

Jó, hogy ezt

A' hercegné eszembe hozza.

(Ebolihoz)

Én meg -

Kérettetém, hogy szószóló legyek.

De ezt miként tegyem-meg? — Annak, 'a' kit

Én Ebolim' kezére méltatok,

Egy érdemes, derek, jó férjfinak

Kell lenni.

Olivarez.

'S ő az is, felséges Asszony! —

Egy érdemes, derek, jó férjfiú —

Egy férjfiú, kit legkegyelmesebb

Urunk nyilván magas kegyére méltat.

Királyné.

Ez nagy szerencsét szül a' férjfinak;

Hanem mi azt akarjuk tudni, képes é

Igaz szerelmet adni 's érdemelni? —

Ezt Öntől kérdezem, jó Eboli!

Eboli.

(néman 's' megzavarodva áll — földreszegzett szemekkel. Végre a' Királyné'
lábaihoz borúl.)

Szánjon-meg engem, nagylelkű Királyné!

Ne hagyjon — ó az istenért! — ne hagyjon

Illy' áldozattá lennem!

Királyné.

Áldozattá?

E' szó elég. Keljen-fel. Ó nehéz

Sors áldozattá lenni! — Elhiszem

Keljen-föl Ebolim! — Régen lemondott

Ön már a' grófrul?

Eboli.

Ó azóta sok

Hónap lefolyt; akkor még Karlosz herczeg

Nem tére vissza a' főiskolából.

Királyné.

(megütközik; -- kémlel szemekkel tekint rá)

'S meg is vizsgálta jól, minő okokbul.

Eboli.

(némi indulathévvél.)

Meg, meg Királyném! — Nem lehet soha —
Száz 's ujra száz okokbul nem lehet
Annak megesni.

Királyné

(igen komolyan.)

Egy is már elég. —
Becsülni őt nem képes Eboli;
'S több okra nincs szükség. — Térjünk egyébre!

(a' többi dámához)

En még ma nem láttam leányomat, —
Marquisné! hozza azt most el nekem.

Olivarez.

(az órára tekint)

Még nincs az óra itt, felséges Asszony!

Királyné.

Nincs itt az óra, mellyben egy anya'
Képét szabad viselnem? Ez nagyon rossz! —
Vigyázzon hát, 's jelentse-meg,
Ha ütni fog. —

Egy apród

(fellép, 's halkán beszél a' főudvarmesternővel, ki erre a' királynéhoz fordul)

Olivarez.

Felséges asszony! itt van Pósa marquis. —

Királyné.

Ki? Pósa?

Olivarez.

Ő a' francziák' honából
És Belgiumból jó, 's frásokat hoz
Felséged' édesanyjától.

Királyné.

Őt elfogadnom?
'S szabad

Olivarez

(kétségesen)

Szolgálatsszabályom

Semmit nem érint olly eset felől,
Ha egy castili grand — küludvaroktól —
Egy kertligetbe — reggel — a' spanyol
Királynéhoz levéllel jó.

Királyné.

Tehát

Hozzám eresztem enkockázatommal!

Olivarez.

De Felséged nekem kegyelmesen
Engedje-meg, hogy innét addig el
Távozzam —

Királyné.

A' herczegné egyiránt

Távozzhatik 's maradhat.

(a' főudvarmesternő el; a' Királyné int az apródnak, ki azonnal elmegyen.)

Negyedik Jelenet.

Királyné, Eboli, Mondekar és Pósa.

Királyné.

Hozta isten

Ezen spanyol földön, nemes lovag!

P ó s a.

Mellyet ma én legméltóbb büszkeséggel
Vallok hazámnak. —

Királyné (a' két dámához)

Pósa marquis, —

Ki lándzsát tört a' rheimsi bajviváskor
Atyámmal, 's három izben a' spanyol

Czímernek díszet adott; — nagy nemzetében
Az első férjfiú, ki engem egy
Spanyol királynénak dicső nevére
Kevélylyé tőn.

(a' marquishez fordulva)

Hogy a' Louverben egymást
Utószor láttuk, akkor a' Lovag
Nem álmodá, hogy vendégem leend
Castiliában.

P ó s a.

Nem, fölséges Asszony!
Akkor nem álmodám, hogy Francia -
Ország még általunk azon egyetlen
Kincsét is egykor elveszítse, mellyért
Mi azt irgylók.

Királyné.

Kevély spanyol!
Egyetlen egy kincsét-e? 's olly leány -
Szülöttéhez ezt beszélni, mellynek
Ősháza Valois?

F ó s a.

Most már szabad
Ezt mondanom, Királyné! — mert hisz Ön
Most a' miénk.

Királyné.

Hallom, hogy francia
Országban is keresztül utazott. —
Mi jót hoz énnekem tisztelt anyámtól,
'S kedves testvéreimtől?

P ó s a.

(átadja a' leveleket újjegyzetével együtt)

A' királyi

Anyát sínylődvé leltem. — Elszakadva
E' porvilág' más árnyékkedvőtől —
Egyetlen édessége még szívének:
Leányát a' spanyol királyiszéken
Boldognak tudni.

Királyné.

Ő sínylődhetik

Méltán, ha illy szives rokonfelek
Eszébe jutnak, 's rá emlékezik,
Hogy ... (az útijegyzetet átfutván.)

A' Lovag igen szép utazást tón,
Sok udvarokban volt; — fél-éjszakot —
Látom — bejárta. — Londonban nagyon
Soká tartózkodott? (Tovább olvass.)

Mondekar.

(a' marquist nagy szemekkel méri)

Londonban é?

Eboli.

Londonban! — A' Lovag hát látta az
Eretnekek' királynéját? — Ugyan
Kérem, minő annak tekintete?

P ó s a.

Majd

Olly szép, mikép Öné szép herczegasszony!
Egy trónuson.

Eboli.

Szép! — hallja Mondekar?

Királyné.

(az iratokat összevaghajtván)

Sok külhazát is látott a' Lovag, —
Sok népszokást. 'S most hallom, hogy magának
Kiván honában élni? Ah nagyobb úr
Nyugalmas házkörében, mint Fülöp
Király egy trónuson. — Független ember!
'S mellette még szorosszabályu bölcs! —
Igen kételkedem, hogy Madridot
Lakóhelyül szeresse; — itt az élet
Felette csöndes.

P ó s a.

És ez olly nemes kincs,
Mellyel ma nem bír másutt öszvesen
Európa.

Királyné.

Úgy beszélük. — Én ezen
Földnek koczódo vad zajgásitól
A' bús emlékezésig elszokám;
A' mit nem hittem volna el soha! —
Nincs semmi könnyebb, — úgy találom, és
Nincs semmi kellemesb, mint egy királyné'
Képét viselni.

P ó s a.

Nincs valóban akkor,
Midőn az ember arra született.

Királyné.

Marquis! magát az álszinű világ el-
Rontotta. Csak bajjal lelem föl immár
Azon catoí férfiút, ki még a'
Királyiszek előtt is félelem
Nélkül kimondja a' rideg valót.

P ó s a.

Sőt

Inkább a' legmerészebb nyiltszívűség
Ott a' valót megvallanunk, hol azt egy
Hizelkedő bizonynyal nem meri.

Királyné.

(Eholi kisasszonyhoz)

Ha nem csalódom, egy jáczintvirágot
Szemlélek ott, nem hozná Eholim
Azt nékem el?

(Eholi a' hely felé megyen. A' királyné kevésbé halkabb hangon Pórához)

Lovag! megérkezése,

Ha nem csalatkozom, tehát
Itt udvarunknak egygyel több vidám
Emberr adott.

P ó s a.

Találtam egy busongót,
A' kit vidámmá e' földön csak egy —

(Eboli visszatér a' virággal)

E b o l i.

Mivelhogy a' Marquis jártában annyi
Országokat látott, tehát nekünk
Kétségkívül sok ritkaságot is
Beszélhet.

P ó s a.

Úgy van, hercegasszonyom!

A' rémvadászás — köztudat szerint —
Vitézek' dolga, és szent tartozásuk
Között legelső: a' hölgyek' kegyes
Személyit védni.

M o n d e k a r.

Óriások ellen?

Most óriás már nincsen.

P ó s a.

A' zömök

Erőszak a' gyöngékre nézve minden
Időben óriás.

K i r á l y n é.

Jól mondja, Marquis!

Még óriások vannak a' világon;
Hanem vitézek többé nincsenek.

P ó s a.

Még

Nem régiben, hogy Nápolyból haza
Felé jöttem, valék egy szomorú
Esetnek szemtanúja, mellyet
Enyimé is tőn a' rokon baráti
Érzés. Ha én attól nem tartanék, hogy
Az elbeszélés által untatom
Felségedet —

Királyné.

Mást mit választhatok?

Ím Ebolink nagy hír - 's ujságbuvár —
Semmit sem enged elmellőzni. — Kezden
Tehát csak hozzá. — Én is kedvelem
A' szép történetet.

Pósa.

Két fényes ház

Mirandolában — a' boldogtalan
Becsféltést és gyűlölséget megunván,
Mellynek vad lángja a' Ghibellik és
Guelfek közt immár több századok
Előtt kilobbant — elhatározá,
Hogy a' vérség' szoros kötése által
Egymással szent, örök békére lép.
Fernando, a' hatalmas ősz Pietro'
Hugának fia, és a' szép Mathilda,
Corunna' lánya, nézetett-ki, hogy
Szövődjék e' szép egység' kötése.
Nem alkotott egymásért — nem soha! —
Még a' természet két nemesb szívet;
Egy választást sem valloft a' világ
Még illy szerencsésnek. — Fernando csak
Egy képirói műből látta és
Imádta még az áldott szép jegyest.
Mint reszketett Fernando azt igaznak
Találni, a' mit akkor legtüzesb
Reménye a' festett varázsalaknak
Elhinni nem mert. — Páduában, hol
Lekötve tarták őt a' tudományok,
Áhítva várta a' dicsőítő
Pillantatot Fernando, melly neki
Alkalmat ad — Mathilda' lábai
Előtt megvallni szíve' hő szerelmét.

A' királyné (figyelmezőbb lesz)

Pósa

(rövid szünet után folytatja az elbeszélést, 's azt, mennyire a' Királyné' jelenléte engedi, inkább Eboli hgasszonyhoz intézi.)

Azonban elragadja a' halál
Pietro' hitvesét, — 's az ősz' keze
Szabaddá lesz. — Mohón, egy ifjuként,
Hallgatja ő itt a' magasztaló
Hírt, melly Mathilda' bájáról eláradt. —
Ő jön! — lát! — és szeret! Szörnyű erőt kap
Az újdol' érzemény — 's elfojtja durván
A' természetnek elbágyadt szavát. —
Az ifjunak mátkáját a' vén kéri-meg —
'S ragadmányát ím az oltár előtt
Szentségesíti.

Királyné.
És Fernando mit

Cselekszik?

Pósa.

Ő szerelme' szárnyain —
E' változat rémségét nem gyanítva —
Kedvittasan repül Mirandolába.
A' csillagok' fényénél hozza őt
Gyors ménje a' kapukhoz. Lángol a' sok
Gyertyák' világától a' palota,
'S ölébül a' rézkürtök' és dobok'
Vigalmi hangzavarja ütközik. —
Fernando megrezzenve tántorog
Fel a' lépcsőkön, és mint ismeretlen
A' mennyekzői csarnokban terem,
Hol a' sok dőzsölő vendég között
Kénytelve ül Pietro, — 's oldala
Mellett egy bájos angyal, — kit szegény
Fernando ismer; a' ki még neki
Álmában sem jelent-meg illy magas
Tündéri díszben. — Egy pillantat itt meg -

XII. Koszorú. 1839. 12

Mutatja néki, a' mit birt vala —
És azt is, a' mit elvesztett örökre.

Eb'oli.

Boldogtalan Fernando!

Királyné.

Vége van,

Reménylem, e' történetnek, Lovag!

'S végének is kell lenni.

Pósa.

Nincs egészen.

Királyné.

'S Fernando, a' mint értők, a' Lovag'

Barátja volt?

Pósa.

Ó! a' legkedvesebb,

Eboli.

Folytassa csak tovább, kérem Lovag!

Az elbeszélést.

Pósa.

Az nagyon komor lesz —

A' rá emlékezés fájdalmamat

Ujítja. — Végét hadd legyen szabad

Kimélve elhallgatnom (mély csend.)

Királyné.

(Ebolihoz fordulva)

Most talán

Szabad lesz már ölelni gyermekem' —

Menjen csak herczegasszony 's hozza-el.

(Eboli el)

(Pósa egy apródnak int, ki magát a' háttérben mutatja, 's ez azonnal eltávozik. A' Királyné a' Pósatól kapott leveleket, olvassa 's meglepetni látszik — Ezen idő közben Pósa titkon 's igen elfoglalta beszél Mondékara. A' Királyné a' leveleket elolvasta, 's kémlő pillanattal Pózához fordul.)

Királyné.

Nekünk Mathildáról még eddig Ön

Semmit se mondott. Ő talán

Nem tudja, hogy Fernando olly sokat

Szenved.

P ó s a.

Mathilda' szíve' rejtekébe
Még senki sem hatott. — Azonban a' nagy
Lelkek' gyötrelme csendes.

Királyné.

A' Lovag —

Látom — körülnéz; kit keres szeme?

P ó s a.

Arról eszmélkedem, hogy itt helyemben
Egy más személy, kit nem szabad neveznem,
Mi boldog volna most.

Királyné.

'S ki hát oka,

Hogy ő nem az?

P ó s a.

(elevenen közbeszólva)

Hogyan? Szabad nekem

E' szókat — a' mint tetszik — magyaráznom?

Nyerhetne ő bocsánatot, ha most

Itt megjelennék?

Királyné

(igen megijedve)

Most, Marquis? — Mit ért

E' szók alatt?

P ó s a.

Nyerhetne ő, Királyném!

Bocsánatot? — Nyerhetne?

Királyné.

(növekedő zavarral)

Marquis! Ön

Nagy félelembe ejt engem, — talán

Csak nem fog —

P ó s a.

Imhol érkezik.

Ötödik Jelenet.

A' Királyné. Karlosz.

Pósa és Mondekár (a' szín' háttérbe húzódnak)

Karlosz

(a' Királyné előtt leomolva.)

Ah! végre itt van, — itt a' pillanat —
'S e' kézhez érni Karlosznak szabad.
Ó tiszta fénypont ember-életemben! —
Most — most boldog vagyok —

Királyné.

Mi szörnyü vétkes

És vakmerő lépés! — Az istenért
Keljen-föl! — Udvarom közelben áll,
Mi el vagyunk árulva.

Karlosz.

Nem kelek-föl —

Örökké itt vonaglom térdemen,
Ezen helyen lebűbájolva fekszem, —
E' helyzetemben én kullancs-erővel...

Királyné.

Órült! hová ragadja-el kegyelmem?
Hogyan? hát tudja-é, hogy a' királyné —
Hogy anyja az, kit ilyen vakmerő
Szóhangok érdekelnek? — tudja-é,
Hogy én e' rámutásról a' királynál
Magam teszek...

Karlosz.

'S hogy a' halál jutalmam! —

Hurczoljanak ma vesztőhelyre innét;
Az édenkertben egy percz életet
Halállal megfizetni — nem nagy ár.

Királyné.

És a' királyné?

Karlosz (felkél)

Istenem! megyek —

Hisz elmegyek! — Nem kell e mennem,
Ha Ön kívánja? — Ó anyám! anyám!
Be szörnyű kényjátékot űz velem!
Egy néma intés — egy fél-pillanat —
Egy ajkiról ellebbent lassu szóhang
Karlosznak életet 's halált parancsol.
Mit — mit kíván még, hogy tegyek? Mi van
Még e' nagy ég alatt, mit szívesen
Nem áldozok-fel, hogy ha tőlem úgy
Akarja?

Királyné.

Fusson innét!

Karlosz.

Istenem!

Királyné.

Karlosz! csak egy — csak egy van, a' mire
Itt sírva kényszerítem. Fusson innét!
Mig őreim. — mig börtönasszonyim
Bennünket itten együtt nem találnek,
És a' nagy ujságot királyi atyja'
Füléhez nem viszik — Hogyan? tehát
Még vesztegel? még most is tétovázik? —
Boldogtalan! Jó, hát maradj! Veszítsd-el
Magad' 's veszíts-el engem is!

Karlosz.

Legyen

Élet, legyen halál, — én sorsomat
Kivánom tudni. Mit? hiába vittam
Én a' sok útrekesztő ellenekkel?
Az udvarnak szótt-font szokásával?
'S annak tömérdek őrcsudáival?
Azért igazgatám tehát reményim'
Ezen szent pillanatra. mely tanúk
Nélkül itt öszvejönöm engedett;

Hogy célhoz érvén, a' vak félelem.
Itt visszatántorítson? Nem, Királyné!
Százszor 's ezerszer hajthat a' világ
Ércztengelyén körül, míg e' kegyelmet
A' vak szerencse ismételni fogja.

Királyné.

A' mit ne ismételjen mind hahálig! —
Boldogtalan! éntőlem mit kíván?

Karlosz.

Ó drága szép anyám! tanúm az isten,
Hogy én sokat küzdöttem, — annyit egy
Halandó sem küzdött még életében. —
Királyné! — hasztalan! — vitéz-erőm
A' küzdelemben kihalt. Én rab vagyok.

Királyné.

Egy szót sem erről — békességemért —

Karlosz.

Nem! most beszélek. A' kiáradásban
Igazságos, szívem' fájdalma enyhül. —
Ezen királyné Karlosz' kincse volt,
Két nagy hatalmas trón nekem
Igérte a' világ' láttára őt —
Az isten és természet így akarta —
'S Fülöp király őt elrabolta tőlem.

Királyné.

Ő atyja a' herczegnek.

Karlosz.

Úgy van, úgy —

És a' királyné' férje.

Királyné.

Ő fiának

A' legnagyobb országot fogja majd
Örökben hagyni.

Karlosz.

'S önt anyául —

Királyné.

Irgalmas ég! mi hagymáz-szózatok —

Karlosz.

És tudja é Fülöp, hogy mennyivel bir?
Van érző gyöngéd szíve, hogy becsülni
Tudhassa a' szép Erzsébet' szívét?
Én nem panaszkodom, — sőt elfelejtem,
Millyen szerencsés, — véghetetlenül
Szerencsés lettem volna birtokodban
Királyné! — Csak Fülöp legyen szerencsés. —
De ő nem az — 's ez énnekem pokolkin!
Ő nem szerencsés, és nem lesz soha. —
Te mennyemet csupán azért vevéd - el,
Hogy azt Fülöp királynak karjai
Közt öszvedüld.

Királyné.

Fertelmes gondolat!

Karlosz.

Ah jól tudom, ki volt itt nőkerítő —
Tudom, mikép szeret Fülöp; — tudom
Mint kérte ő Erzsébetet nejéül. —
Mindenható természet! Egy teremtmény,
Millyent nem alkotál év-ezrek óta,
'S évezredek között alkotni nem fogsz —
'S most — most pirúlj természet tenmiattad! —
Ezt bomlékony kötések' zálogául
Fertelmes önkényből áldozni fel. —
Az udvarnál, elzárt négy fal között,
Egy asztalnál-ülő tanácsseregtől
Felségi társul koczkáztatni ki,
Kalmárszokás szerint vásárra tenni
'S alkú után átadni a' vevőnek, —
Így nősznek a' királyok! —

Királyné.

Szünjön erről!

Karlosz.

Mi vagy te e' hazában, Asszonyom?
Lássuk! Talán királyné? — Nem soha!
A' vérszopó Albák' markában akkor
Nem villognának a' hóhérczélók,
Sem Flandriának vére a' hitért
Nem folyna akkor. — Vagy talán Fülöp'
Nőtársa vagy? Kételkedem halálig! —
Egy nőtárs birja férjének szívét —
Es — és kié valjon Fülöp' szive?
Nem szokta ő minden nyájaskodásért,
Mellyet kidúvaszt a' szerelmi hőség, —
Királyi pálczáját 's deres fejét
Bánkódva megkövetni?

Királyné.

'S e' merész

Hiedelmét a' Herczeg honnan meríté?
Ki mondta, hogy Fülöp' mellett az én
Sorsom siratni méltó?

Karlosz.

Enszivem,
Melly forrón érzi, hogy milyen szerencsés
Hölgy volna énmellettem e' királyné.

Királyné.

Ledér ifjú! 's ha énnekem szivem
Ellenkezőt sugal? ha engemet
Fülöp' tisztos kecsélye 's szóztalan
Hajlandósága inkább érdekel,
Mint sem kevély fiának vakmerő
Beszédessége? — Hogy ha énnekem
Egy őszben a' szerény szép tisztelet....

Karlosz (fanyar mosolylyal)

Ez más. — Így hát bocsásson - meg Királyné!
Nem tudtam azt, — valóban nem, hogy illy hó
Vonzalmat érez Don Fülöphöz.

Királyné.

Értem

Ezenfanyar mosolygást. Nem, — szívemnek
Hozzája hő vonzalma nincsen; ám de
Forró kíváratom — becsülni őt!

Karlosz

Nem érzett Ön Királyné még szerelmet?

Királyné

Rendes kérdés!

Karlosz

Nem érzett még szerelmet?

Királyné.

Többé nem érzek.

Karlosz

Tán mivel szive

És esküvése tiltja?

Királyné.

Hagyjon - el

Herczeg! 's illy szókat váltogatni hozzám
Többé ne jőjön.

Karlosz

Tán mivel szive

És esküvése tiltja azt?

Királyné.

Mivel

Ezt tartozásom így -- Boldogtalan!

Miért a' sorsot ilyen gyászosan

Taglalni itt, mellynek mi egyaránt

Engedni kénytetünk?

Karlosz

Mit? kénytetünk?

Engedni kénytetünk?

Királyné.

Hogyan? mit értsek

Ezen komoly szóhang alatt?

Karlosz.

Csak annyit,

O szép anyám! hogy Karlosz nem lesz ott
A' kénynek[rabja, a' hol kedve van
A' kény' urává lenni; — értsen annyit,
Hogy Karlosz e' hazában nem marad
A' legkegyetlenebb sors' üldözöttje,
Ha néki a' hozott törvényeket kell
Feldúltni csak, hogy a' legboldogabb
Legyen.

Királyné.

Mit hallok? — A' királyfi még
Reméll? 's merészel ott remélni, hol
Örökre minden elveszett?

Karlosz.

Előttem

Elveszve semmi sincs, — csak a' halottak.

Királyné

És énreám, anyjára, tart reményt?

(Sokáig áthatólag nézi; azután komoly méltósággal)

Miért nem? Ó ez még igen kevés!
Az új király még többet is tehet, —
Ő a' megholtnak rendeléseit
Tüzlángok által megsemmítheti —
Lerombolhatja emlékszobrait —
Nevét kötél - 's palloshalál alatt
Tilthatja - meg; — felépíttetheti,
A' mit lerontatott a' boldogult,
'S azt, a' mit épített, ledöntheti.
Sőt még — 's ki áll ellent? — a' holtat is
Esküriál' csöndes sirtermiből
A' nap' sugárihoz ránthatja, és
Fertőztetett porát a' négy szeleknek
Szórhatja martalékul. 'S végre, hogy
Dicsően béfejezze — —

Karlosz.

Ó, az isten'

Szerelmeért ne mondja azt ki!

Királyné.

'S végre

Tulajdon anyjával tarthat menyekzöt.

Karlosz.

Vesztett fiú!

(egy pillanatig merően 's szóttalan áll)

Igen, most vége van!

Szivemben most világos, a' minek

Burkolva kellett volna mind halálig

Maradni. — Úgy van! A' remény letűnt!

Letűnt — letűnt örökre! Földi sorsom

Koczkája most megvettetett. — Anyám!

Én elvesztettelek. Pokolba sülyesztsz

A' téged - elvesztésnek, — és pokolba

A' tégedet - birásnak érzete! —

Jaj nékem! Elmém nem foghatja - meg,

'S inhúrjaim szakadni kezdenek! —

Királyné.

Szánásraméltó édes Karloszom!

Én érzem, és egészen érzem

Azon szilaj kint, melly szivét emészti.

Fájdalma véghetetlen, mint szerelme.

De szint olly véghetetlen a' dicsőség,

Ha rajta győzend. — Vija - meg tehát

Azt, ifju hős! — Az érdemdíj ezen

Fensorsu és erős küzdőhez illő —

Méltó az ifjuhoz, kinek szívében

Olly sok királyi ősöknek szerény

Erkölcse lángol. — Eszméljen - fel, herczeg?

A' nagy Károly császár' hős unokája

A' síkra új erővel szálljon ott,

Hol a' vivást más embermagzatok

Elesüggve végzik.

Karlosz.

Késő! Istenem!

Már késő!

Királyné.

Férjfiúnak lenni késő?

Ó Karloszom! milly tündérfényt nyer akkor
Erkölcünk, hogy ha a' nehéz gyakorlás
Közben szívünk hasad! Magas helyet
Jelölt - ki a' végzet' kegyelme önnek
Herczeg! — magasb helyet, mint sem jelölt
Sok milliónak ember - nemzetéből.
Ő kénykövetve adta kedvesének,
A' mit más földiektől elhuzott.
És milliók kérdik: Mint érdemelt ez
Már anyja' méhében nagyobb becsét,
Mint sem mi más halandók? — Fel, királyfi!
Most mentse - meg tehát az ég' gyanúba
Hozott igazságát! Mutassa - meg,
Hogy e' magas szerencsefokra méltó;
Áldozza azt fel, a' mit egy halandó
Sem áldozott - fel.

Karlosz.

Birtokát, Királyné!

Megvini, óriás vagyok; — hanem
Hogy elveszítsem, ahhoz nincs erőm.

Királyné.

Ó vallja - meg, Karlosz! hogy csak makacsság,
Sötét boszú és büszkeség az, a' mi
Anyjához illy erősen húzza földi
Kiváнатit; szerelme és szive, —
Mellyet nekem feláldoz most — azon
Országoké, mellyeknek majd idővel
Királya lesz. Milly tékozzolva bánik
Im a' reá bizott árvák' javával!
A' szeretet fényes világi tiszte;
Még eddig azt anyjának osztogatta.
Szerezze, ó szerezzé azt jövőndő

Országának számára vissza ismét;
'S a' gyilkos lelki furdalás helyett
Érezze, hogy mi édes — emberek közt
Istennek lenni. — Im Erzsébet első
Szerelme volt; a' második; Spanyol-
Ország legyen; szívesen engedek
Jó Karlosz, a' jobb kedvesnek helyet.

Karlosz.

(érzeménytől elfogódva lábához borúl)

Ó nagy, kegyes, felséges angyal! — úgy van!
Mindent, a' mit parancsol, megteszek. —
Én kész vagyok meghalni, — és ha úgy
Akarja, kész vagyok nem üdvezülni.

(felkél)

Itt állok a' mindenható' kezében,
És esküszöm, — Királyné! — esküszöm
Örök — nem! ó nem — véghetetlen Isten! —
Csupán örök megnémulást, de nem
Örök felejtést.

Királyné.

Mint kívánhatom, hogy

Karlosz nekem fogadjon olyat, a' mit
Én sem fogadhatok - meg?

P ó s a.

(az erkélyről sietve jő)

A' király!

Királyné.

Szent Isten!

P ó s a.

El most Herczeg, e' vidékből!

Királyné.

Gyanúja rettentő; ha itt találja —

Karlosz.

Nem távozom! — Erősebb joggal itt
Ki állhat? ő vagy én? — Ezt tőle most
Szeszélyes órámban megkérdzem.

Királyné.

'S ki lesz majd áldozat?

Karlosz.

(P ó s á t karon húzza)

Jer, Ródrikom ! jer!

(megyen, 's ismét visszatér)

És mit szabad magammal vinni?

Királyné.

Anyja'

Barátságát.

Karlosz.

Barátságát? Anyám!

Királyné.

És Németalföldről e' könnyeket.

(Karlosznak néhány levelet ad. Ez Pósával eltávozik)

's a' t.

Tünt Korom.

Ragyogva kelt a' kék egen

Szép bíbor hajnalom,

Mig keblemen találta fel

Üdvét szép angyalom;

De a' mióta elhagyott

Ő engem hűtlenül,

Látom közelgni vak sötét

Éjem' felhők közül, —

És mély villámok úsznak át

E' zordon éjjelen

Úznek járatlan útakon

Aggály és félelem.

Elbútt reményem' csillaga

Sötét borúk mögé,

'S ah! egy sugár sem törhet át

A' kétkedő felé. —

A' nép zajong körültem, és
E' zajt én hallgatom —
Ámbár magasbra tűzeli
Gyötrő szivbánatom!
És ott örül a' hűtlen is
Könnyelmü társival,
Nem hatva rá a' megvetett
Kedves, siralmival.
Örülj, örülj, te csalfa szív!
Nem gondolok veled —
El-eljövend majd a' tavasz
Után komor teled;
'S meg fogsz hajolni még te is
A' sírok' orminál,
Hol a' kevély hűtlenre majd
Az ég' boszúja száll!

K. B

Ö m l e d é s.

Szent érzemény lobog
Keblem' mély rejtekén,
Szelíd 's olly égi, mint
Korányi szende fény.

Lelkembül kéjbe foly
'S repül a' gondolat,
Mint május' hajnalán
Az illat-áradat.

'S mint üdvesség' ölen
Szeráfok' zengzete,
Olly szép, olly mennyei
E' szívnek érzete.

Ah minden földinél
Föllengzőbb gerjelem
Dagasztja 's gyujtja-fel
Vágyódó kebelem'!

'S melly boldoggá teszen
Vég nélkül engemet,
Megmondom : mért honol
Szűmben ez élvezet.

„Egy alvó nemzetet
Ébredni lát szemem
Viruló honban, 's ez
Imádott Nemzetem.“

Sz. L.

Népdal.

Mátra körül fergeteg kél,
Palócz-legény utazni fél.
„Palócz-legény, jer be hozzám“
Szól a' szelid mátrai lány.

„A' Mátrán tul vihar csapong,
Erdős bérczin rabló bolyong,
Kisdéd lakom biztos fedél,
Térj be hozzám, palócz-legény!

„Bár kün csipős az őszi lég,
Lakomban nézd lángzó tűz ég; —
Ezen tűz a' láng-szerelem,
Melly hű társként lakik velem.

„Felejtsd utad' viszályait,
Élvezd szerelmem' lángjait,!
'S ha jobb idő lesz hajnalon,
Tovább mégysz vándor útagon.“

B. K.